

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ
1989-2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ

1989–2019

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ

1989-2019

w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Kancelaria Senatu
Warszawa 2019

Senat w polskim systemie konstytucyjnym

Przemiany polityczne 1989 r. zaowocowały w Polsce powrotem do dwuizbowej struktury parlamentu. Od lutego do kwietnia tego roku trwały obrady Okrągłego Stołu. W wyniku rozmów przedstawiciele strony koalicyjno-rządowej i czołowych działaczy solidarnościowej opozycji nakreślono podstawy ustrojowe państwa. Przywrócono urząd prezydenta i Senat. 100 senatorów miano wybierać w całości demokratycznych wyborach. Tym samym zakończył się kilkudziesięcioletni powojenny okres – jedyny w ponad 500-letniej historii polskiego parlamentu – w którym nie było Senatu.

Zmiany związane z powstaniem drugiej izby wprowadzono do konstytucji PRL nowelizacją z 7 kwietnia 1989 r. W świetle tej regulacji wybory do Senatu miały być powszechne i bezpośrednie oraz odbywać się w głosowaniu tajnym. Prawo zgłaszania kandydatów otrzymali organizacje polityczne i społeczne oraz wyborcy. Senat wybierano, tak jak Sejm, na 4 lata. Głównym jego zadaniem było rozpatrywanie ustaw uchwalonych przez Sejm, mógł przyjmować bez poprawek, odrzucić lub zaproponować zmiany. Senat opiniował też projekty ustawy budżetowej. Izbie przyznano również prawo inicjatywy ustawodawczej. Tryb głosowania Sejmu nad

senackimi poprawkami zakładał konieczność odbywania 2 głosowań – za odrzuceniem i przyjęciem poprawek. Nieprzyjęcie zmian uchwalane było większością $\frac{2}{3}$ głosów, przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Senat, obradujący wspólnie z Sejmem jako Zgromadzenie Narodowe, dokonywał wyboru prezydenta. Wyrażał również zgodę na powołanie przez Sejm rzecznika praw obywatelskich oraz powołanie i odwołanie prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Skromnie przedstawiały się uprawnienia kontrolne Senatu. Nowela przewidywała tylko uzyskiwanie jego zgody – wraz z Sejmem – na przedłużenie przez prezydenta stanu wojennego.

4 czerwca 1989 r. odbyły się wybory do Senatu I kadencji. Czynne prawo wyborcze posiadali obywatele, którzy ukończyli 18 lat, a bierne – mający 21 lat. W pierwszej turze wyborów uzyskanie mandatu zapewniało zdobycie co najmniej 50% ważnych głosów. Okazała się ona sukcesem opozycji. Na 100 miejsc w Senacie wprowadzono 92 kandydatów. Druga tura wyborów odbyła się 18 czerwca i przyniosła opozycji jeszcze 7 mandatów. 4 lipca 1989 r. Senat zebrał się na pierwszym posiedzeniu i wybrał na marszałka Andrzeja Stelmachowskiego. Zgodnie z konstytucją kadencja miała trwać 4 lata. Zakończyła się jednak w październiku 1991 r. na mocy decyzji Sejmu o samorozwiązaniu.

Podczas I kadencji zostały rozszerzone kompetencje Senatu. Na mocy ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa z 1989 r. otrzymał on prawo do udziału w powoływaniu jej członków. Nowelizacja ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 1990 r. dała organom Senatu możliwość wszczęcia skargi przed Trybunałem Konstytucyjnym. Senatorowie dostali także prawo do uzyskiwania informacji od organów administracji państwowej, interwencji w organach administracyjnych oraz uczestniczenia w sesjach organów samorządu terytorialnego. Przewidywała to nowela ustawy o obowiązkach i prawach posłów i senatorów z 1991 r. Od tego samego roku, na podstawie noweli ustawy o rzeczniku

praw obywatelskich, Senat zapoznaje się ze sprawozdaniem z jego działalności.

Odrodzenie drugiej izby parlamentu w kształcie przewidzianym przez zmiany konstytucyjne z 1989 r. i ustawodawstwo I kadencji niewątpliwie osłabiły dotychczasową pozycję Sejmu jako „najwyższego organu władzy państwowej”. Dopiero jednak regulacje z 1992 r., choć nie pociągały za sobą radykalnej zmiany pozycji Senatu, ugruntowały jego miejsce w systemie konstytucyjnym.

27 października 1991 r. przeprowadzono wybory do Senatu II kadencji. Prawie miesiąc później, 26 listopada, odbyło się pierwsze posiedzenie. Funkcję marszałka powierzono Augustowi Chęłkowskiemu. Kadencja została jednak skrócona na skutek decyzji o rozwiązaniu Sejmu, podjętej przez prezydenta w maju 1993 r.

Bardzo znaczące dla historii odrodzonego Senatu było uchwalenie 17 października 1992 r. tzw. małej konstytucji, czyli ustawy konstytucyjnej o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym. Akt ten miał na celu usprawnienie działalności naczelnych organów państwa do czasu uchwalenia nowej konstytucji. Jego istotą nie była więc reforma i dlatego ograniczono się do wyeliminowania największych problemów w relacjach między Sejmem a Senatem. Zmieniono uregulowania mówiące o rozpatrywaniu przez Sejm poprawek Senatu. Zamiast 2 głosowań (za odrzuceniem i przyjęciem) wprowadzono wymóg tylko 1 – za odrzuceniem poprawek Senatu, przy zachowaniu bezwzględnej większości głosów. Dodatkowo Senat został zobowiązany do wskazywania źródeł pokrycia kosztów, jakie pociągnąć miało za sobą wprowadzenie zgłaszanych poprawek. Odstąpiono od wymogu równoczesnych prac Sejmu i Senatu nad ustawą budżetową. W ciągu 20 dni od otrzymania ustawy budżetowej do rozpatrzenia Senat miał prawo podjąć uchwałę o jej przyjęciu lub wprowadzeniu do niej poprawek. Został też wyłączony z procedury uchwalania ustawy o pełnomocnictwach dla Rady Ministrów do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy.

Oprócz kompetencji wynikających z udziału w procesie legislacyjnym „mała konstytucja” przyznawała Senatowi również inne uprawnienia: udział w wyrażaniu – wspólnie z Sejmem – zgody na ratyfikację przez prezydenta umów międzynarodowych określonej kategorii, wyrażanie zgody na powołanie rzecznika praw obywatelskich i prezesa Najwyższej Izby Kontroli, wybór części członków Krajowej Rady Sądownictwa oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Senat zyskał także prawo do wyrażania zgody na zarządzanie przez prezydenta ogólnokrajowego referendum. „Mała konstytucja” niewątpliwie ograniczyła uprawnienia Senatu, ale też umocniła zasadę dwuizbowości parlamentu. Senat na trwałe wszedł do polskiego systemu konstytucyjnego.

19 września 1993 r. przeprowadzone zostały wybory do Senatu III kadencji. Funkcję marszałka powierzono Adamowi Struzikowi. W tej kadencji, 2 kwietnia 1997 r., parlament przyjął projekt konstytucji. Prezydent nie skorzystał z prawa do wniesienia poprawek i 25 maja tego roku odbyło się referendum konstytucyjne. Większość Polaków biorących w nim udział poparła nową konstytucję, która weszła w życie 17 października 1997 r. Miało to więc miejsce już po wyborach do Senatu IV kadencji, które odbyły się 21 września tego roku. Podczas pierwszego posiedzenia, 21 października, na marszałka wybrano Alicję Grzeškowiak.

Obowiązująca konstytucja w sposób najpełniejszy określiła rolę i kompetencje Senatu. W świetle jej postanowień Senat – obok Sejmu – sprawuje władzę ustawodawczą. Zasiada w nim 100 senatorów, wybieranych na 4 lata w wyborach powszechnych i bezpośrednich oraz głosowaniu tajnym. Bierne prawo wyborcze do Senatu przysługuje obywatelom po ukończeniu 30. roku życia. Senat, jako organ władzy ustawodawczej, rozpatruje ustawy uchwalone przez Sejm. W ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez poprawek, wprowadzić do niej poprawki lub ją odrzucić. Zarówno uchwałę Senatu odrzucającą ustawę, jak i zaproponowaną poprawkę Sejm ma prawo odrzucić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy

ustawowej liczby posłów. Niektóre ustawy uchwalane są w szczególnym trybie. Na zajęcie stanowiska wobec ustawy budżetowej Senat ma 20 dni i nie może jej odrzucić. Z kolei ustawę o zmianie konstytucji Senat rozpatruje w ciągu 60 dni. Dokonanie zmiany konstytucji następuje poprzez uchwalenie ustawy w jednakowym brzmieniu przez Sejm, a następnie Senat. Izba ma też prawo do inicjatywy ustawodawczej.

W wypadkach przewidzianych w konstytucji Senat i Sejm obradują wspólnie jako Zgromadzenie Narodowe. Jego posiedzeniom przewodniczy marszałek Sejmu lub, w jego zastępstwie, marszałek Senatu.

Senat pełni również funkcję kreacyjną, uczestnicząc w procedurze powoływania i odwoływania przez Sejm rzecznika praw dziecka i prezesów: Najwyższej Izby Kontroli, Instytutu Pamięci Narodowej, Urzędu Ochrony Danych Osobowych i Urzędu Komunikacji Elektronicznej, a także powoływania rzecznika praw obywatelskich. Ponadto wybiera lub powołuje i odwołuje jednego członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, trzech członków Rady Polityki Pieniężnej, dwóch członków Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej, dwóch senatorów do składu Krajowej Rady Sądownictwa i ławników Sądu Najwyższego.

Co roku sprawozdania lub informacje Senatowi przedstawiają: Trybunał Konstytucyjny, Krajowa Rada Sądownictwa, pierwszy prezes Sądu Najwyższego, rzecznik praw obywatelskich, rzecznik praw dziecka, prezes Instytutu Pamięci Narodowej. Sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji i informacje o działalności Rady Mediów Narodowych Senat może przyjąć lub odrzucić. Izba rozpatruje też informację Rady Ministrów o udziale Polski w pracach Unii Europejskiej.

Senat ponadto wyraża zgodę na zarządzanie przez prezydenta ogólnokrajowego referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa.

Marszałek Senatu i grupa 30 senatorów mogą wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie: zgodności

ustaw i umów międzynarodowych z konstytucją, zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, zgodności przepisów prawa – wydawanych przez centralne organy państwowe – z konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami, zgodności z konstytucją celów lub działalności partii politycznych oraz w sprawie skargi konstytucyjnej. Marszałek Senatu może także wystąpić z wnioskiem w sprawie rozstrzygnięcia sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Pomimo zdecydowanie mniejszych, w porównaniu z Sejmem, kompetencji Senatu uchwalenie nowej konstytucji umocniło jego rolę. Izba stała się trwałym elementem ustroju politycznego Polski. Zakończył się, trwający od 1989 r., okres pewnego „prowizorium ustrojowego”.

23 września 2001 r. przeprowadzono wybory do Senatu V kadencji. Na jego marszałka 20 października wybrano Longina Pastusiaka.

Na czas trwania tej kadencji przypało niezwykle istotne dla przyszłości całego kraju wydarzenie. 1 maja 2004 r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Aktywny udział w procesie akcesyjnym i procedurach dostosowujących polskie prawo do prawa unijnego miał również Senat.

25 września 2005 r. odbyły się wybory do Senatu VI kadencji, który 20 października wybrał na marszałka Bogdana Borusewicza. Kadencja ta została skrócona do 2 lat. Zakończyła się we wrześniu 2007 r. z powodu podjęcia przez Sejm decyzji o samorozwiązaniu.

W wyniku uzgodnień zawartych w 2006 r. między prezesem Trybunału Konstytucyjnego a marszałkiem Senatu Izba wzięła na siebie zadanie tworzenia projektów ustaw stanowiących realizację wyroków Trybunału Konstytucyjnego i występowania w tych sprawach z inicjatywą ustawodawczą do Sejmu. Miało to rozwiązać problem narastających zaległości w poprawianiu niekonstytucyjnych przepisów. W 2007 r. dokonano związanej

z tym zmiany regulaminu Senatu. Zadanie analizy orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i podejmowania działań ustawodawczych, mających na celu wykonywanie jego wyroków, powierzono senackiej Komisji Ustawodawczej. Ma ona prawo przedkładania marszałkowi Senatu wniosków o podjęcie inicjatywy ustawodawczej wraz z projektem ustawy wykonującej wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Marszałek Senatu może zwrócić się do właściwych organów państwa z wnioskiem o podjęcie współpracy w celu realizacji orzeczenia. Zadania związane z wykonywaniem orzeczeń sądu konstytucyjnego weszły na trwałe do katalogu kompetencji Senatu i stały się jednym z jego ważniejszych zadań.

21 października 2007 r. wybrano Senat VII kadencji. Jego marszałkiem został ponownie Bogdan Borusewicz. Bardzo ważnym wydarzeniem tej kadencji było uchwalenie przez Senat 2 kwietnia 2008 r., przyjętej dzień wcześniej przez Sejm, ustawy o ratyfikacji Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, sporządzonego w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. Traktat rozszerzył i wzmocnił kompetencje parlamentów narodowych. Po raz pierwszy zostały one uwzględnione w tekście prawa traktatowego. Ich nowe uprawnienia wynikały z mechanizmu kontrolnego dotyczącego stosowania zasady pomocniczości. Dotyczyły m.in.: obowiązku bezpośredniego przesyłania parlamentom narodowym z instytucji unijnych projektów aktów ustawodawczych i wydłużenia – z 6 do 8 tygodni – terminu ich badania, ustalenia mechanizmu wczesnego ostrzegania, pozwalającego parlamentom na bezpośrednią interwencję w unijny proces legislacyjny oraz możliwości wniesienia przez parlament narodowy skargi do Trybunału Sprawiedliwości za pośrednictwem własnego rządu w sprawie aktu ustawodawczego naruszającego zasadę pomocniczości.

Uprawnienia wynikające z przyjęcia Traktatu Lizbońskiego skutkowały rozszerzeniem kompetencji Senatu o wydawanie opinii w sprawie niezgodności unijnych projektów ustawodawczych z zasadą pomocniczości. Dotyczy to aktów ustawodawczych

wydawanych we wszystkich dziedzinach z wyjątkiem wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Z projektem uchwały Senatu w sprawie niezgodności projektu z zasadą pomocniczości może wystąpić każda komisja senacka. Marszałek Senatu kieruje projekt uchwały do Komisji Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej oraz zgłaszającej wnioski komisji branżowej. Komisje wspólnie pracują nad projektem uchwały i przedstawiają sprawozdanie. O przyjęciu opinii o niezgodności danego aktu z zasadą pomocniczości, wyrażonej w uchwale, decyduje Izba na posiedzeniu plenarnym.

Na posiedzeniu 20 listopada 2008 r. Senat debatował nad instytucją petycji. Petycje, jako forma bezpośredniego uczestnictwa obywateli w procesie sprawowania władzy, dają obywatelom możliwość indywidualnego lub zbiorowego zgłaszania prośb, wniosków lub propozycji odnoszących się do wszelkich spraw związanych z życiem publicznym. Senat dokonał zmian swego regulaminu, które weszły w życie w styczniu 2009 r. Rozszerzono kompetencje Komisji Praw Człowieka i Praworządności o problematykę petycji, zmieniono również jej nazwę – obecnie to Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji. Petycje kieruje do niej marszałek Senatu. Te, których przedmiot wykracza poza kompetencje Senatu, przewodniczący komisji przekazuje do właściwego organu władzy publicznej. Po rozpatrzeniu petycji komisja może złożyć do marszałka Senatu wniosek o podjęcie inicjatywy ustawodawczej (uchwałodawczej), dołączając do niego projekt ustawy (uchwały). Komisja ma też prawo nie podjąć żadnych działań, a w informacji skierowanej do marszałka wskazać przyczyny zajęcia takiego stanowiska. Zadaniem komisji jest coroczne składanie Senatowi sprawozdań z rozpatrzonych petycji. Petycje nierozpatrzone do końca danej kadencji są rozpatrywane w następnej.

Bardzo ważną zmianę dotyczącą wyborów do Senatu przyniosła ustawa – Kodeks wyborczy z 2011 r. Wprowadziła ona jednomandatowe okręgi wyborcze, w 100 okręgach wybieranych

jest więc 100 senatorów. Nad przeprowadzeniem wyborów czuwają okręgowe komisje wyborcze, odpowiednie dla właściwych terytorialnie okręgów wyborczych do Sejmu. Okręgi obejmują całość lub część województwa. Ich granice nie mogą naruszać granic okręgów wyborczych do Sejmu. Miasta liczące powyżej 500 000 mieszkańców mogą być dzielone na kilka okręgów. Każdemu komitetowi wolno wystawić tylko 1 kandydata. Mandat senatorski w danym okręgu otrzymuje kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów ważnych.

Pierwsze wybory, które odbyły się według nowych zasad, przeprowadzono 9 października 2011 r. Wyłoniono w ten sposób Senat VIII kadencji. Na pierwszym posiedzeniu, 8 listopada, na marszałka ponownie wybrano Bogdana Borusewicza.

W nowej kadencji dokonano zmiany systemu finansowania przez państwo opieki nad Polonią i Polakami za Granicą. Miało to bardzo istotne znaczenie dla Senatu, ponieważ, zgodnie z przedwojenną tradycją, od swego odrodzenia w 1989 r. sprawuje on opiekę nad Polakami żyjącymi poza krajem. W 2012 r. większość środków pozostających do tej pory w gestii Senatu i przeznaczonych na realizację tego celu przeniesiono do budżetu Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Oznaczało to konieczność ponownego określenia zadań Izby i jej organów w sprawach związanych z opieką nad Polonią.

Od lipca 2013 r. natomiast obowiązują nowe zapisy regulaminowe Senatu, umożliwiające m.in. przeprowadzanie konsultacji społecznych i wysłuchania publicznego. Ich cel to otwarcie obywatelom drogi do bezpośredniego udziału w procesie stanowienia prawa. Konsultacjom społecznym poddawane są projekty ustaw wniesionych przez Senat do marszałka Izby. W tym celu wykorzystuje się senacką stronę internetową, dzięki której obywatele mogą przysyłać uwagi do senackich projektów ustaw. Z kolei komisje rozpatrujące dany projekt mogą podjąć uchwałę o przeprowadzeniu wysłuchania publicznego. Aby wziąć w nim udział, należy wcześniej zadeklarować taką wolę komisjom,

wskazując m.in. interes, który w odniesieniu do danej regulacji zamierza się chronić, lub postulowane rozwiązania prawne. Wysłuchanie odbywa się na wspólnym posiedzeniu komisji. Ustosunkowują się one do zgłoszonych uwag, a swoje stanowisko ogłaszają na stronie internetowej Senatu.

Z inicjatywy Senatu w 2014 r. została uchwalona ustawa o petycjach. Na jej podstawie od 6 września 2015 r. obywatele mogą w znaczący sposób wpływać na stanowienie prawa, wnosząc petycje, m.in. do Senatu. Dotychczas uchwalono kilka ustaw realizujących postulaty petycyjne, np. przyznano prawo do odszkodowania lub zadośćuczynienia od Skarbu Państwa dzieciom matek, pozbawionych wolności na podstawie uznanych za nieważne orzeczeń, urodzonym w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia lub których matka w okresie ciąży przebywała w takich miejscach; zwiększono czas nadawania programów telewizyjnych z udogodnieniami dla niepełnosprawnych; umożliwiono małoletnim, za zgodą sądu, udział w posiedzeniach jawnych, zarówno podczas postępowań cywilnych, jak i sądowno-administracyjnych.

25 października 2015 r. wybrano Senat IX kadencji. Jego marszałkiem został Stanisław Karczewski. W 2016 r. ponownie zmieniono zasady finansowania przez państwo opieki nad Polonią i Polakami za Granicą. Środki, którymi do 2012 r. dysponował Senat, a które przeniesiono do budżetu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, powróciły do Senatu. Daje to Izbie możliwość aktywnego wspierania środowisk polonijnych.

Aldona Podolska-Meducka

Okręgi wyborcze

Wybory w latach 1989, 1991, 1993 i 1997

Wybory do Senatu pierwszych czterech kadencji odbywały się według ordynacji uwzględniających podział administracyjny kraju na 49 województw, obowiązujący w latach 1975–1998. Obywatele z województw warszawskiego i katowickiego wybierali po trzech senatorów, a z pozostałych – po dwóch.

Wybory w latach 2001, 2005 i 2007

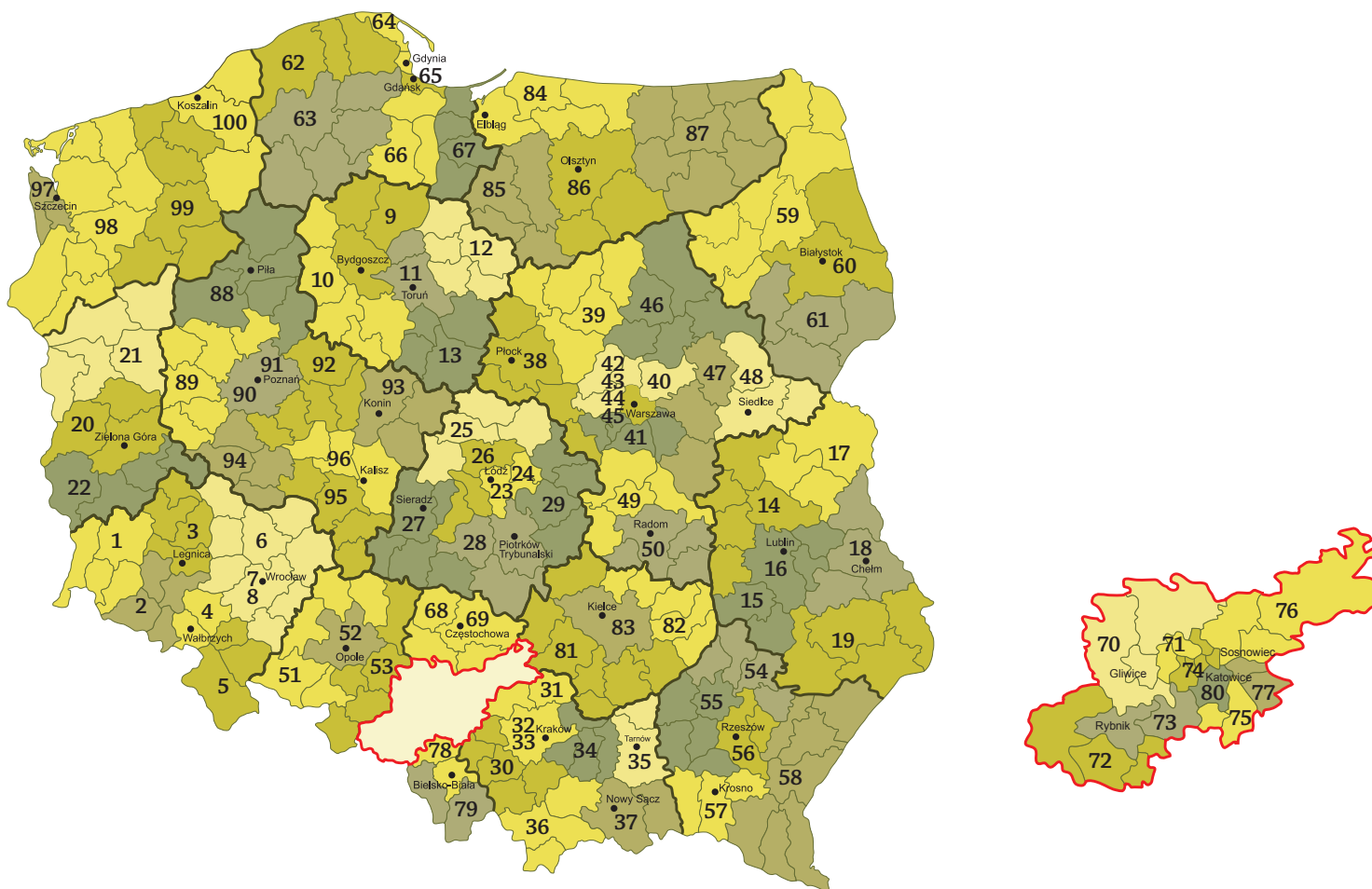

Zasady wyborów do Senatu V kadencji (2001 r.) i kolejnych zostały określone w ordynacji wyborczej uwzględniającej podział administracyjny kraju na 16 województw, obowiązujący od 1999 r.

Nazwa województwa	Liczba wybieranych senatorów
dolnośląskie	8
kujawsko-pomorskie	5
lubelskie	6
lubuskie	3
łódzkie	7
małopolskie	8
mazowieckie	13
opolskie	3
podkarpackie	5
podlaskie	3
pomorskie	6
śląskie	13
świętokrzyskie	3
warmińsko-mazurskie	4
wielkopolskie	9
zachodniopomorskie	4

Wybory w 2011 i 2015 r.

Zasady wyborów do Senatu VIII kadencji (2011 r.) i IX kadencji (2015 r.) zostały określone w ordynacji wyborczej uwzględniającej podział kraju na 100 okręgów jednomandatowych (na mapie podano numery okręgów i siedziby okręgowych komisji wyborczych).

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Białystok	nr 59 – powiaty: augustowski, grajewski, kolneński, łomżyński, moniecki, sejneński, suwalski, zambrowski oraz Łomża i Suwałki nr 60 – powiaty: białostocki, sokólski i Białystok nr 61 – powiaty: bielski, hajnowski, siemiatycki i wysokomazowiecki
Bielsko-Biała	nr 78 – powiaty: bielski i pszczyński oraz Bielsko-Biała nr 79 – powiaty: cieszyński i żywiecki
Bydgoszcz	nr 9 – powiaty: bydgoski, świecki, tucholski i Bydgoszcz nr 10 – powiaty: inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński i żniński
Chełm	nr 17 – powiaty: bialski, parczewski, radzyński i Biała Podlaska nr 18 – powiaty: chełmski, krasnostawski i włodawski oraz Chełm nr 19 – powiaty: biłgorajski, hrubieszowski, tomaszowski, zamojski oraz Zamość
Częstochowa	nr 68 – powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski nr 69 – Częstochowa
Elbląg	nr 84 – powiaty: bartoszycki, braniewski, elbląski i lidzbarski oraz Elbląg nr 85 – powiaty: działdowski, iławski, nowomiejski i ostródzki
Gdańsk	nr 65 – Gdańsk i Sopot nr 66 – powiaty: gdański, starogardzki i tczewski nr 67 – powiaty: kwidzyński, malborski, nowodworski i sztumski
Gdynia	nr 62 – powiaty: lęborski, słupski, wejherowski oraz Słupsk nr 63 – powiaty: bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski i kościerski nr 64 – powiat pucki i Gdynia
Gliwice	nr 70 – powiaty gliwicki i tarnogórski oraz Gliwice nr 71 – Bytom i Zabrze

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Kalisz	nr 94 – powiaty: gostyński, kościański, leszczyński, rawicki oraz Leszno nr 95 – powiaty: kępiński, krotoszyński, ostrowski i ostrzeszowski nr 96 – powiaty: jarociński, kaliski, pleszewski oraz Kalisz
Katowice	nr 74 – Chorzów, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie oraz Świętochłowice nr 75 – powiat bieruńsko-lędziński oraz Mysłowice i Tychy nr 80 – Katowice
Kielce	nr 81 – powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, konecki, pińczowski, staszowski i włoszczowski nr 82 – powiaty: opatowski, ostrowiecki, sandomierski, skarżyski i starachowicki nr 83 – powiat kielecki i Kielce
Konin	nr 92 – powiaty: gnieźnieński, słupecki, średzki, śremski i wrzesiński nr 93 – powiaty: kolski, koniński, turecki oraz Konin
Koszalin	nr 99 – powiaty: białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzeski, świdwiński i wałecki nr 100 – powiaty: koszaliński, sławieński, szczecinecki oraz Koszalin
Kraków I	nr 30 – powiaty: chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki
Kraków II	nr 31 – powiaty: krakowski, miechowski i olkuski nr 32 – część obszaru Krakowa: Dzielnica II, Dzielnica III, Dzielnica IV, Dzielnica XIV, Dzielnica XV, Dzielnica XVI, Dzielnica XVII, Dzielnica XVIII nr 33 – część obszaru Krakowa: Dzielnica I, Dzielnica V, Dzielnica VI, Dzielnica VII, Dzielnica VIII, Dzielnica IX, Dzielnica X, Dzielnica XI, Dzielnica XII, Dzielnica XIII
Krosno	nr 57 – powiaty: brzozowski, jasielski, krośnieński oraz Krosno nr 58 – powiaty: bieszczadzki, jarosławski, leski, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki oraz Przemyśl

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Legnica	nr 1 – powiaty: bolesławiecki, lubański, lwówecki, zgorzelecki
	nr 2 – powiaty: jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, złotoryjski oraz Jelenia Góra
	nr 3 – powiaty: głogowski, legnicki, lubiński, polkowicki oraz Legnica
Lublin	nr 14 – powiaty: lubartowski, łukowski, opolski, puławski i rycki
	nr 15 – powiaty: janowski, kraśnicki, lubelski, łęczyński i świdnicki
	nr 16 – Lublin
Łódź	nr 23 – część obszaru Łodzi: Osiedle Bałuty Zachodnie, Osiedle Bałuty – Centrum, Osiedle Bałuty – Doły, Osiedle im. Józefa Montwiłła-Mireckiego, Osiedle Julianów – Marysin – Rogi, Osiedle Karolew – Retkinia Wschód, Osiedle Katedralna, Osiedle Koziny, Osiedle Lublinek – Pienista, Osiedle Łagiewniki, Osiedle Nad Nerem, Osiedle Radogoszcz, Osiedle Retkinia Zachód – Smulsko, Osiedle Stare Polesie, Osiedle Śródmieście – Wschód, Osiedle Teofilów – Wielkopolska, Osiedle Zdrowie – Mania, Osiedle Złotno
	nr 24 – powiaty brzeziński i łódzki wschodni oraz część obszaru Łodzi: Osiedle Andrzejów, Osiedle Chojny, Osiedle Chojny – Dąbrowa, Osiedle Dolina Łódki, Osiedle Górniak, Osiedle Mileszki, Osiedle Nowosolna, Osiedle Nr 33, Osiedle Olechów – Janów, Osiedle Piastów – Kurak, Osiedle Rokicie, Osiedle Ruda, Osiedle Stary Widzew, Osiedle Stoki, Osiedle Widzew – Wschód, Osiedle Wiskitno, Osiedle Wzniesień Łódzkich, Osiedle Zarzew
Nowy Sącz	nr 36 – powiaty: limanowski, nowotarski i tatrzański
	nr 37 – powiaty: gorlicki i nowosądecki oraz Nowy Sącz
Opole	nr 51 – powiaty: brzeski, kluczborski, namysłowski, nyski i prudnicki
	nr 52 – powiat opolski i Opole
	nr 53 – powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, oleski, strzelecki

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Olsztyn	nr 86 – powiaty: nidzicki, olsztyński i szczycieński oraz Olsztyn
	nr 87 – powiaty: ełcki, giżycki, gołdapski, kętrzyński, mławowski, olecki, piski i węgorzewski
Piła	nr 88 – powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, wągrowiecki i złotowski
	nr 89 – powiaty: grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, szamotuński i wolsztyński
Piotrków Trybunalski	nr 28 – powiaty: bełchatowski, piotrkowski, radomszczański oraz Piotrków Trybunalski
	nr 29 – powiaty: opoczyński, rawski, skierniewicki, tomaszowski i Skierniewice
Płock	nr 38 – powiaty: gostyniński, płocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski oraz Płock
	nr 39 – powiaty: ciechanowski, mławski, płoński, przasnyski, żuromiński
Poznań	nr 90 – powiat poznański
	nr 91 – Poznań
Radom	nr 49 – powiaty: białobrzegi, grójecki, kozienicki i przysuski
	nr 50 – powiaty: lipski, radomski, szydłowiecki, zwoleniński oraz Radom
Rzeszów	nr 54 – powiaty: leżajski, niżański, stalowowolski, tarnobrzegi oraz Tarnobrzeg
	nr 55 – powiaty: dębicki, kolbuszowski, mielecki, ropczycko-sędziszowski, strzyżowski
	nr 56 – powiaty łańcucki i rzeszowski oraz Rzeszów
Rybnik	nr 72 – powiaty raciborski i wodzisławski oraz Jastrzębie-Zdrój i Żory
	nr 73 – powiaty mikołowski i rybnicki oraz Rybnik
Siedlce	nr 46 – powiaty: makowski, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, wyszkowski oraz Ostrołęka
	nr 47 – powiaty: garwoliński, miński i węgrowski
	nr 48 – powiaty: łosicki, siedlecki, sokołowski i Siedlce

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Sieradz	nr 25 – powiaty: kutnowski, łęczycki, łowicki i poddębicki nr 26 – powiaty: łaski, pabianicki i zgierski nr 27 – powiaty: pajęczański, sieradzki, wieluński, wieruszowski i zduńskowolski
Sosnowiec	nr 76 – powiaty będziński i zawierciański oraz Dąbrowa Górnicza nr 77 – Jaworzno i Sosnowiec
Szczecin	nr 97 – powiat policki i Szczecin nr 98 – powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, pyrzycki, stargardzki i Świnoujście
Tarnów	nr 34 – powiaty: bocheński, brzeski, proszowicki i wielicki nr 35 – powiaty: dąbrowski, tarnowski i Tarnów
Toruń	nr 11 – powiaty chełmiński i toruński oraz Toruń nr 12 – powiaty: brodnicki, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, rypiński, wąbrzeski oraz Grudziądz nr 13 – powiaty: Aleksandrowski, lipnowski, radziejowski, włocławski oraz Włocławek
Wałbrzych	nr 4 – powiaty świdnicki i wałbrzyski oraz Wałbrzych nr 5 – powiaty: dzierzoniowski, kłodzki i ząbkowicki
Warszawa I	nr 42 – część obszaru Warszawy: Praga Południe, Praga Północ, Rembertów, Targówek i Wesoła nr 43 – część obszaru Warszawy: Mokotów, Ursynów, Wawer i Wilanów nr 44 – część obszaru Warszawy: Białołęka, Bielany, Śródmieście i Żoliborz nr 45 – część obszaru Warszawy: Bemowo, Ochota, Ursus, Włochy i Wola
Warszawa II	nr 40 – powiaty: legionowski, nowodworski, warszawski zachodni i wołomiński nr 41 – powiaty: grodziski, otwocki, piaseczyński i pruszkowski

Siedziba okręgowej komisji wyborczej (OKW)	Okręg wyborczy
Wrocław	nr 6 – powiaty: górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzebiński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski nr 7 – część obszaru Wrocławia: Bieńkowice, Biskupin – Sępólno – Dąbie – Bartoszowice, Borek, Brochów, Gaj, Gajowice, Grabiszyn – Grabiszyn, Huby, Jagodno, Klecina, Krzyki – Partynice, Księżę, Oporów, plac Grunwaldzki, Powstańców Śląskich, Przedmieście Oławskie, Przedmieście Świdnickie, Stare Miasto, Tarnogaj, Wojszyce – Ołtaszyn, Zacisze – Zalesie – Szczytniki nr 8 – część obszaru Wrocławia: Gądów – Popowice Pd., Jerzmanowo – Jarnołtów – Strachowice – Osiniec, Karłowice – Różanka, Kleczków, Kowale, Kuźniki, Leśnica, Lipa Piotrowska, Maślice, Muchobór Mały, Muchobór Wielki, Nadodrże, Nowy Dwór, Ołbin, Osobowice – Rędzin, Pawłowice, Pilczyce – Kozanów – Popowice, Polanowice – Poświętne – Ligota, Pracze Odrzańskie, Psie Pole – Zawidawie, Sołtysowice, Swojczyce – Strachocin – Wojnów, Szczepin, Świniary, Widawa, Żerniki
Zielona Góra	nr 20 – powiaty: krośnieński, świebodziński, zielonogórski oraz Zielona Góra nr 21 – powiaty: gorzowski, międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki, ślubicki, sulęciński oraz Gorzów Wielkopolski nr 22 – powiaty: nowosolski, wschowski, żagański i żarski

Terminarz kadencji Sejmu i Senatu RP

od 1989 r.

Sejm

Kadencja	Data pierwszego posiedzenia	Data ostatniego posiedzenia
X	4 lipca 1989 r.	25 października 1991 r.
I	25 listopada 1991 r.	29 maja 1993 r.
II	14 października 1993 r.	4 września 1997 r.
III	20 października 1997 r.	18 września 2001 r.
IV	19 października 2001 r.	29 sierpnia 2005 r.
V	19 października 2005 r.	19 września 2007 r.
VI	5 listopada 2007 r.	16 września 2011 r.
VII	8 listopada 2011 r.	9 października 2015 r.
VIII	12 listopada 2015 r.	

Senat

Kadencja	Data pierwszego posiedzenia	Data ostatniego posiedzenia
I	4 lipca 1989 r.	24 października 1991 r.
II	26 listopada 1991 r.	21 maja 1993 r.
III	15 października 1993 r.	3 września 1997 r.
IV	21 października 1997 r.	13 września 2001 r.
V	20 października 2001 r.	5 września 2005 r.
VI	20 października 2005 r.	14 września 2007 r.
VII	5 listopada 2007 r.	14 września 2011 r.
VIII	8 listopada 2011 r.	1 października 2015 r.
IX	12 listopada 2015 r.	

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ 1989–2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Marszałkowie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Marszałkowie Senatu

Andrzej Stelmachowski (1925–2009)
I kadencja

W czasie II wojny światowej walczył jako żołnierz AK. W 1947 r. ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W 1973 r. uzyskał tytuł naukowy profesora. Specjalizował się w prawie cywilnym i rolnym. Był członkiem Polskiej Akademii Nauk. Wykładał na uniwersytetach: Wrocławskim i Warszawskim – m.in. kierował Zakładem Prawa Rolnego, w Filii UW w Białymstoku – kierował Zakładem Prawa Cywilnego, a także na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zasiadał w Prymasowskiej Radzie Budowy Kościołów, Komisji Episkopatu „Iustitia et Pax” i w Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Rolników. Należał do inicjatorów powołania Kościelnej Fundacji na rzecz Rolnictwa. Był ekspertem w Ośrodku Prac Społeczno-Zawodowych przy Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, doradcą

NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, a w stanie wojennym – Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Pełnił też funkcje doradcy Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”, przewodniczącego Komisji Wsi i Rolnictwa Komitetu Obywatelskiego. Jako jeden z inicjatorów Okrągłego Stołu, uczestniczył w obradach plenarnych i pracach zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej. Współprzewodniczył negocjacji w podzespole ds. rolnictwa i zasiadał w grupie roboczej ds. ustawy o związkach zawodowych rolników indywidualnych. Piastował urząd ministra edukacji narodowej. Współtworzył Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” i pełnił funkcję jego pierwszego prezesa (1990–2008). Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Fot. Archiwum Senatu

August Chełkowski (1927–1999)
II kadencja

W 1952 r. ukończył studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Poznańskiego. W 1990 r. uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Odbił staże naukowe za granicą: na Sorbonie i w Centre Nationale de Recherches Scientifiques i na University of California w Los Angeles. Był pracownikiem naukowym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Śląskiego – kierował Katedrą, a potem Zakładem Fizyki Ciała Stałego. Sprawował funkcje dyrektora Instytutu Fizyki, dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii oraz prorektora Uniwersytetu Śląskiego. Wybrany na rektora, pełnił funkcję od września 1981 r. do stycznia 1982 r. Jako jedyny rektor został internowany po wprowadzeniu stanu wojennego. Należał do NSZZ „Solidarność”. Angażował się w działalność Wszechnicy Górnośląskiej. Zasiadał

w Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Był członkiem Europejskiego Towarzystwa Fizycznego. Miał w swoim dorobku wiele prac naukowych z zakresu fizyki, w szczególności fizyki ciała stałego.

Adam Struzik (ur. w 1957 r.)
III kadencja

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Łodzi i studia podyplomowe – w dziedzinie organizacji i ekonomiki ochrony zdrowia oraz z zakresu administracji publicznej. Uzyskał specjalizację z chorób wewnętrznych. W latach 1990–1997 zajmował stanowisko dyrektora naczelnego Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Płocku. Sprawował mandat radnego: Rady Gminy Duninów, Rady Miasta i Gminy Gąbin i Sejmiku Województwa Mazowieckiego. W latach 1994–1998 pełnił funkcję przewodniczącego Prezydium Krajowego Sejmiku Samorządu Terytorialnego. Przewodniczył Radzie Mazowieckiej Regionalnej Kasy Chorych i Radzie Krajowego Związku Kas Chorych (1999–2001). Od 2001 r. sprawuje urząd marszałka województwa mazowieckiego. Od 2007 r. pełni funkcję wiceprezesa

Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej. Jest współzałożycielem Fundacji Pomocy Wojewódzkiemu Szpitalowi Zespołowemu w Płocku.

Alicja Grześkowiak (ur. w 1941 r.)
IV kadencja

W 1963 r. ukończyła studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podjęła pracę naukowo-dydaktyczną w Katedrze Prawa Karnego na Wydziale Prawa UMK. Ukończyła aplikację sądową. W 1990 r. uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego. Praktykowała jako adwokat. Odbyła staże naukowe w Rzymie i Padwie. W latach 1990–2010 wykładała na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, kierowała Katedrą Prawa Karnego, zajmowała stanowisko dyrektora Instytutu Prawa Karnego. Pełniła funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UMK. Od 2010 r. jest pracownikiem naukowym Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, kieruje Zakładem Prawa Karnego i Postępowania Karnego. Była współzałożycielką Stowarzyszenia przeciwko Karze

Śmierci. Jest konsultorem Papieskiej Rady ds. Rodziny, członkinią Papieskiej Akademii Życia, zasiadała w jej Radzie Zarządzającej. Ma w swoim dorobku ponad 150 pozycji naukowych, m.in. monografię na temat kary śmierci i komentarz do kodeksu karnego.

Longin Pastusiak (ur. w 1935 r.)
V kadencja

W 1959 r. ukończył studia w Woodrow Wilson School of Foreign Affairs, University of Virginia w Charlottesville, a w 1960 r. – na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. W 1986 r. uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Był pracownikiem naukowym Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. W latach 1967–1998 zasiadał w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, w okresie 1985–1988 pełnił funkcję jego prezesa. W latach 1988–1994 był członkiem Komitetu Wykonawczego Międzynarodowego Towarzystwa Nauk Politycznych i jego wiceprezydentem (1991–1994). Zasiadał w Komitecie Nauk Politycznych PAN. Pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Polska – Kanada i wiceprezesa Towarzystwa Polska – Korea, był członkiem Stowarzyszenia Euro-Atlantyckiego i Klubu

Rzymskiego. Jest autorem licznych publikacji z zakresu historii Stanów Zjednoczonych i stosunków polsko-amerykańskich, a także publikacji „Roosevelt a sprawa polska 1939–1945”.

Bogdan Borusewicz (ur. w 1949 r.)
VI, VII i VIII kadencja

W 1975 r. ukończył studia na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest działaczem opozycji demokratycznej od lat siedemdziesiątych. Był członkiem Komitetu Obrony Robotników, współorganizatorem Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, redaktorem pism opozycyjnych „Robotnik” i „Robotnik Wybrzeża”. W 1980 r. był organizatorem strajku sierpniowego w Stoczni Gdańskiej, redagował postulaty strajkowe. Po wprowadzeniu stanu wojennego zorganizował drugi strajk w Stoczni Gdańskiej w grudniu 1981 r., a następnie działał w podziemnych strukturach Regionalnej Komisji Koordynacyjnej w Gdańsku oraz Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej i Tymczasowej Rady Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Aresztowano go i więziono. Brał

udział w strajkach w maju i sierpniu 1988 r. w Stoczni Gdańskiej. Zasiadał w Prezydium, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. W latach 1997–2000 sprawował urząd wiceministra spraw wewnętrznych. W okresie 2001–2005 był wicemarszałkiem i członkiem Zarządu Województwa Pomorskiego. Jest wicemarszałkiem Senatu IX kadencji.

Stanisław Karczewski (ur. w 1955 r.)
IX kadencja

W 1981 r. ukończył studia na II Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Uzyskał specjalizację I i II stopnia z chirurgii ogólnej. Pracował w szpitalu rejonowym w Nowym Mieście nad Pilicą (Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej). Był kolejno stażystą, młodszym asystentem, asystentem, kierownikiem Oddziału Pomocy Doraźnej, dyrektorem szpitala i ordynatorem Oddziału Chirurgicznego. Został jednym z założycieli Komitetu Obywatelskiego w Nowym Mieście nad Pilicą. Przez wiele lat przewodniczył Zakładowej Komisji NSZZ „Solidarność” w zakładzie opieki zdrowotnej w tym mieście. Sprawował mandat radnego Rady Powiatu Grójeckiego i Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Był wicemarszałkiem Senatu VIII kadencji.

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ 1989–2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Senat Rzeczypospolitej Polskiej

1989–2019

Senat Rzeczypospolitej Polskiej I kadencji

1989–1991

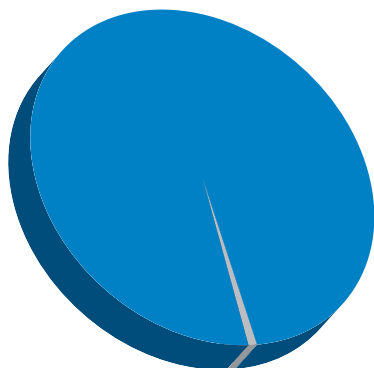

Senatorowie I kadencji. Fot. Archiwum Senatu

I kadencja

Skład polityczny:

■ Obywatelski Klub Parlamentarny	99
■ Niezrzeszony	1

Inauguracyjne posiedzenie Izby odbyło się 4 lipca 1989 r., a ostatnie 23–24 października 1991 r. Kadencja została skrócona na skutek samorozwiązania się Sejmu.

99 senatorów należało do Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, 1 pozostał niezrzeszony. W Izbie zasiadało 7 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 54 lata, wyższym wykształceniem legitymowało się 87 osób, wcześniejszy staż parlamentarny miało 4 senatorów.

Senatowi przypadła szczególna rola jedyne go suwerennego organu władzy Rzeczypospolitej odradzającej się po latach komunizmu. Dlatego też to marszałek Senatu negocjował z polskimi władzami na uchodźstwie powrót do kraju insygniiów władzy państwowej.

Na intensywność prac Senatu wpłynęły zachodzące w kraju zmiany gospodarczo-polityczne i ustrojowe, w których mieli też udział senatorowie. Izba zebrała się na 61 posiedzeniach, a komisje senackie – na 882. Zgłoszono 1131 poprawek do 82 spośród 258 rozpatrzonych ustaw, Sejm przyjął je w 66 wypadkach. Zaakceptował też 3 z 6 wniosków Senatu o odrzucenie ustawy. Izba wystąpiła z 27 inicjatywami ustawodawczymi (1 wycofała), Sejm przyjął 17 z nich. Najważniejsze umożliwiły reformę samorządu terytorialnego.

Na podstawie pakietu ustaw samorządowych pierwsze wybory do rad gmin przeprowadzono 27 maja 1990 r. Z inicjatywy Senatu uznano ponadto za nieważne orzeczenia wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległej Polski i przywrócono święto Konstytucji 3 maja. Izba przygotowała też 2 projekty ustaw reprivatyzacyjnych, ale Sejm ich nie rozpatrzył. Z kolei projekt Konstytucji RP przekazano izbom następnej kadencji.

Senat zwracał także uwagę na ważne problemy, wzywając rząd do podjęcia działań, m.in. przeprowadzenia lustracji kandydatów na posłów i senatorów, w sprawie prywatyzacji, polityki wschodniej czy zmian systemu edukacji. W specjalnych uchwałach Izba pierwsza uznała niepodległość Estonii, Litwy, Ukrainy i Białorusi, potępiła też akcję „Wisła”.

Nawiązując do tradycji 20-lecia międzywojennego, Senat wziął na siebie obowiązek opieki nad Polonią i Polakami za granicą. Z inicjatywy marszałka Andrzeja Stelmachowskiego 7 lutego 1990 r. powołano Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, mające na celu umacnianie więzi z ojczyzną Polaków mieszkających za granicą; jego prezesem został marszałek Senatu. 26 lipca 1990 r. Prezydium Senatu po raz pierwszy zleciło stowarzyszeniu zadania i przyznało z budżetu Kancelarii Senatu dotacje na ich wykonanie.

* Dane z początku kadencji.

Prezydium Senatu

**Andrzej
Stelmachowski**

Marszałek Senatu

**Zofia
Kuratowska**

Wicemarszałek Senatu

**Józef
Ślisz**

Wicemarszałek Senatu

**Andrzej
Wielowieyski**

Wicemarszałek Senatu

Komisje Senatu I kadencji

Komisja Gospodarki Narodowej	przewodniczący: Witold Trzeciakowski, Cezary Józefiak
Komisja Inicjatyw i Prac Ustawodawczych	przewodniczący: Tadeusz Zieliński
Komisja Konstytucyjna	przewodnicząca: Alicja Grześkowiak
Komisja Kultury, Środków Przekazu, Nauki i Edukacji Narodowej	przewodniczący: Anna Radziwiłł, Roman Duda, Władysław Findeisen
Komisja Obrony Narodowej	przewodniczący: Henryk Wilk
Komisja Ochrony Środowiska	przewodniczący: August Chełkowski
Komisja Polityki Społecznej i Zdrowia	przewodniczący: Kazimierz Brzeziński
Komisja Praw Człowieka i Praworządności	przewodniczący: Zbigniew Romaszewski
Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Lech Koziół
Komisja Rolnictwa	przewodniczący: Mieczysław Trochimiuk
Komisja Samorządu Terytorialnego	przewodniczący: Jerzy Regulski, Jerzy Stępień
Komisja Spraw Emigracji i Polaków za Granicą	przewodniczący: Edmund Jan Osmańczyk, Ryszard Reiff
Komisja Spraw Zagranicznych	przewodniczący: Janusz Ziółkowski, Stanisław Dembiński
Komisja Nadzwyczajna do spraw Górnictwa	przewodniczący: Leszek Piotrowski

Senatorowie I kadencji

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Stefan
Bembiński

Stanisław
Bernatowicz

Grzegorz
Białkowski

Edmund
Bilicki

Anna Bogucka-
Skowrońska

Włodzimierz
Bojarski

Antoni
Borowski

Kazimierz
Brzeziński

Andrzej
Celiński

August
Chełkowski

Jan
Chodkowski

Stanisław
Chrobak

Roman
Ciesielski

Gabriela
Cwojdzicka

Andrzej
Czapski

Stanisław
Dembiński

Jerzy
Dietl

Roman
Duda

Andrzej
Fenrych

Władysław
Findeisen

Bolesław
Fleszar

Ryszard
Ganowicz

Józef
Góralczyk

Henryk
Grzędzielski

Alicja
Grześkowiak

Stefania
Hejmanowska

Stanisław
Hoffmann

Gustaw
Holoubek

Gabriel
Janowski

Cezary
Józefiak

Ryszard
Juskiewicz

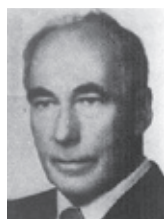
Antoni Jutrzenka-
Trzebiatowski

Jarosław
Kaczyński

Lech
Kaczyński

Andrzej
Kaliciński

Jerzy
Kłoczowski

Tadeusz
Kłopotowski

Bartłomiej
Kołodziej

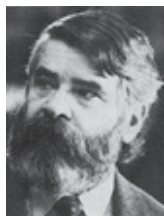
Lech
Koziół

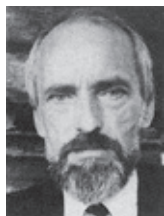
Jan
Kozłowski

Krzysztof
Kozłowski

Andrzej
Kralczyński

Erwin
Kruk

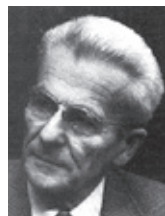
Maciej
Krzanowski

Zofia
Kuratowska

Edward
Lipiec

Wiesław
Lipko

Jan Józef
Lipiński

Bogdan
Lis

Andrzej
Machalski

Jerzy
Madej

Karol
Modzelewski

Jan
Musiał

Ireneusz
Niewiarowski

Zdzisław
Nowicki

Stanisław
Obertaniec

Edmund Jan
Osmańczyk

Władysław
Papużyński

Aleksander
Paszyński

Krzysztof
Pawłowski

Andrzej
Piesiak

Jerzy
Pietrzak

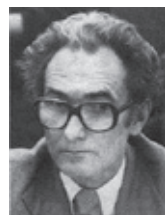
Leszek
Piotrowski

Walerian
Piotrowski

Benedykt
Pszczółkowski

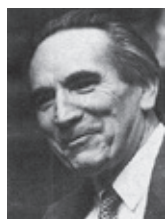
Edward
Pyziółek

Anna
Radziwiłł

Jerzy
Reguński

Ryszard
Reiff

Zbigniew
Rokicki

Zbigniew
Romaszewski

Andrzej
Rozmarynowicz

Dorota
Simonides

Franciszek
Sobieski

Adam
Stanowski

Andrzej
Stelmachowski

Jerzy
Stępień

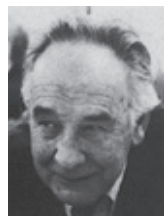
Henryk
Stępiak

Henryk
Stokłosa

Stanisław
Stomma

Andrzej
Szczepkowski

Andrzej
Szczypiorski

Józef
Ślisz

Mieczysław
Tarnowski

Antoni
Tokarczuk

Andrzej
Tomaszewicz

Mieczysław
Trochimiuk

Witold
Trzeciakowski

Tadeusz
Ulma

Mieczysław
Ustasiak

Andrzej
Wajda

Edward
Wende

Andrzej
Wielowieyski

Henryk
Wilk

Eugeniusz
Wilkowski

Janusz
Woźnica

Tadeusz
Zaskórski

Tadeusz
Zieliński

Janusz
Ziółkowski

Stanisław
Zak

Antoni
Żurawski

Stanisław
Żytkowski

Senat Rzeczypospolitej Polskiej II kadencji

1991–1993

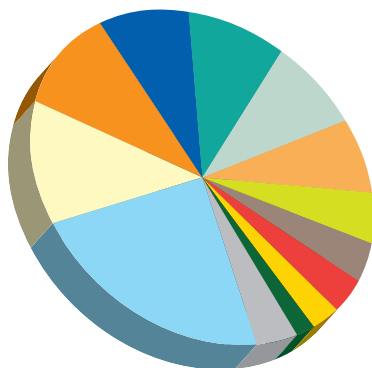

Senatorowie II kadencji. Fot. Damazy Kwiatkowski

II kadencja

Skład polityczny:

■ Klub Parlamentarny „Unia Demokratyczna”	22
■ Klub Parlamentarny Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego	12
■ Klub Parlamentarny NSZZ „Solidarność”	11
■ Parlamentarny Klub Porozumienia Centrum	9
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego	9
■ Klub Senatorów Niezależnych	8
■ Klub Liberalno-Demokratyczny	7
■ Klub Parlamentarny „Porozumienie Ludowe”	5
■ Klub Parlamentarny Konfederacji Polski Niepodległej	4
■ Sojusz Lewicy Demokratycznej – Klub Parlamentarny	4
■ Klub Parlamentarny Partii Chrześcijańskich Demokratów	3
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego „Solidarność”	2
■ Niezrzeszeni	4

* Dane z początku kadencji.

Pierwsze posiedzenie Senatu odbyło się 26–27 listopada 1991 r., a ostatnie 20–21 maja 1993 r. Ta kadencja została skrócona w wyniku rozwiązania Sejmu przez prezydenta Lecha Wałęsę.

Ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu z 1991 r. przesądziła o wielości partii w parlamencie. Senatorowie należeli aż do 12 klubów parlamentarnych.

Do Senatu wybrano 8 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 49 lat, wyższe wykształcenie miało 87 osób, wcześniejszy staż parlamentarny – 32.

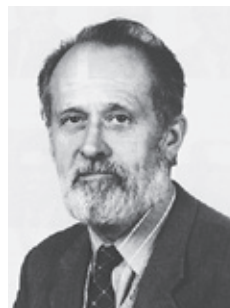
W ciągu 1,5 roku odbyło się 40 posiedzeń Senatu i 736 posiedzeń komisji.

Izba ustosunkowała się do 102 ustaw, do 47 wprowadziła łącznie 548 poprawek, z których ponad połowa została przyjęta przez Sejm. 4 spośród 9 senackich inicjatyw ustawodawczych stały się obowiązującym prawem, m.in. powołano regionalne izby obrachunkowe, kontrolujące finanse gmin, a także przedłużono termin dochodzenia odszkodowań przez osoby represjonowane i rozszerzono krąg uprawnionych do zgłaszania roszczeń.

Izba wskazała na potrzebę przeprowadzenia lustracji osób pełniących ważne funkcje publiczne. Przygotowała projekt ustawy regulujący kwestie sprawowania tych funkcji i zajmowania stanowisk państwowych przez byłych pracowników lub współpracowników organów bezpieczeństwa albo osoby pełniące funkcje partyjne. Z kolei projekt ustawy o ściganiu zbrodni stalinowskich, a także innych przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i wolności człowieka oraz wymiarowi sprawiedliwości nieściganych z przyczyn politycznych w latach 1944–1989 zmierzał do usunięcia przeszkód prawnych w ściganiu tych czynów. Niestety, Sejm do końca kadencji nie zakończył prac nad tymi inicjatywami. Przygotowany przez senatorów projekt konstytucji stanowił wraz z innymi podstawę prac Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego w następnej kadencji parlamentu.

W związku ze staraniami Polski o integrację ze Wspólnotami Europejskimi Senat w specjalnej uchwale opowiedział się za włączeniem naszego kraju do Wspólnot, a także za współpracą z NATO, uznając to za polską rację stanu.

Prezydium Senatu

**August
Chełkowski**

Marszałek Senatu

**Andrzej
Czapski**

Wicemarszałek Senatu

**Alicja
Grześkowiak**

Wicemarszałek Senatu

**Józef
Ślisz**

Wicemarszałek Senatu

Komisje Senatu II kadencji

Komisja Gospodarki Narodowej	przewodniczący: Janusz Baranowski, Andrzej Piesiak
Komisja Inicjatyw i Prac Ustawodawczych	przewodniczący: Walerian Piotrowski
Komisja Konstytucyjna	przewodniczący: Leszek Piotrowski
Komisja Kultury, Środków Przekazu, Nauki i Edukacji Narodowej	przewodniczący: Władysław Findeisen
Komisja Obrony Narodowej	przewodniczący: Zbigniew Komorowski
Komisja Ochrony Środowiska	przewodniczący: Jerzy Madej
Komisja Polityki Społecznej i Zdrowia	przewodniczący: Adam Struzik
Komisja Praw Człowieka i Praworządności	przewodniczący: Zbigniew Romaszewski
Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Stefan Śnieżko
Komisja Rolnictwa	przewodniczący: Sylwester Gajewski
Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej	przewodniczący: Jerzy Stępień
Komisja Spraw Emigracji i Polaków za Granicą	przewodnicząca: Dorota Simonides
Komisja Spraw Zagranicznych	przewodniczący: Edward Wende
Komisja Nadzwyczajna do rozpatrzenia sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów do Senatu	przewodniczący: Walerian Piotrowski
Komisja Nadzwyczajna do rozpatrzenia ustawy o ratyfikacji Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi a Rzeczpospolitą Polską	przewodniczący: Krzysztof Pawłowski
Komisja Nadzwyczajna do spraw Górnictwa	przewodniczący: Stefan Jurczak
Komisja Nadzwyczajna do spraw Integracji Europejskiej	przewodniczący: Krzysztof Pawłowski
Senatorowie wchodzili także w skład Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego	przewodniczący: Walerian Piotrowski

Senatorowie II kadencji

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Jan
Antonowicz

Jadwiga
Bałtakis

Janusz
Baranowski

Jarosław
Barańczak

Wacław
Bartnik

Gerhard
Bartodziej

Ryszard
Bender

Zbigniew
Błaszczak

Anna Bogucka-
-Skowrońska

Waldemar
Bohdanowicz

Józef
Borzyszkowski

Tadeusz
Brzozowski

Andrzej
Celiński

August
Chełkowski

Jerzy
Chmura

Jan
Chodkowski

Piotr
Chojnacki

Ireneusz
Choroszuca

Andrzej
Czapski

Zdzisław
Czarnobilski

Henryk
Czarnocki

Marek
Czemplik

Jan
Draus

Eugeniusz
Dziekan

Zbigniew
Filipkowski

Władysław
Findeisen

Sylwester
Gajewski

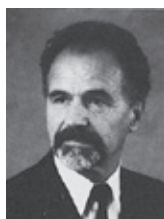
Janina
Gościej

Eugeniusz
Grzeszczak

Alicja
Grzeškowiak

Józef
Hałas

Krzysztof
Horodecki

Zygmunt
Hortmanowicz

Edmund
Jagiełło

Tomasz
Jagodziński

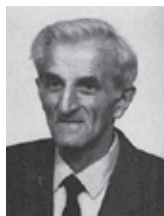
Ryszard
Jarzembowski

Jan
Jesionek

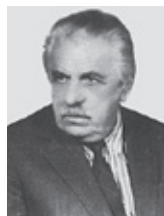
Stefan
Jurczak

Paweł
Juros

Ryszard
Juszkiewicz

Jerzy
Kamiński

Tadeusz
Kamiński

Andrzej
Kaźmierowski

Jerzy
Kępa

Zbigniew
Komorowski

Jerzy
Kopaczewski

Stanisław
Kostka

Krzysztof
Kozłowski

Andrzej
Kralczyński

Wojciech
Kruk

Józef
Kuczyński

Zofia
Kuratowska

Leszek
Lewoc

Jerzy
Madej

Henryk
Makarewicz

Edmund
Maliński

Janusz
Mazurek

Jan
Musiał

Piotr
Pankanin

Eugeniusz
Pawlik

Krzysztof
Pawłowski

Wiesław
Perzanowski

Alina
Pienkowska

Andrzej
Piesiak

Krzysztof
Piesiewicz

Leszek
Piotrowski

Walerian
Piotrowski

Franciszek
Połomski

Kazimierz
Poniatowski

Zbigniew
Pusz

Marian
Rejniewicz

Zbigniew
Romaszewski

Henryk
Rossa

Michał
Rupacz

Elżbieta
Rysak

Andrzej
Rzeźniczak

Dorota
Simonides

Adam
Skupiński

Wiktor
Stasiak

Jerzy
Stepień

Henryk
Stokłosa

Adam
Struzik

Jan
Szafranec

Bolesław
Szudejko

Andrzej
Szymanowski

Józef
Ślisz

Stefan
Śnieżko

Konstanty
Tukała

Andrzej
Tyc

Edward
Wende

Zygmunt
Węgrzyn

Eugeniusz
Wilkowski

Mieczysław
Włodyka

Janusz
Woźnica

Wiesław
Wójcik

Mieczysław
Wyględowski

Jan
Wysoczański

Jan
Zamoyski

Stanisław
Żak

Senat Rzeczypospolitej Polskiej III kadencji

1993–1997

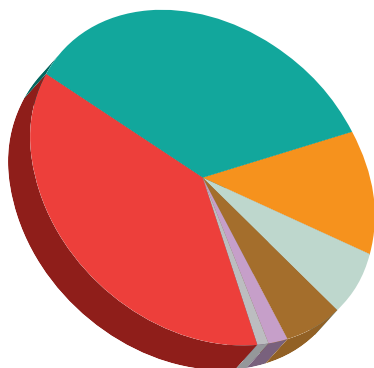

Senatorowie III kadencji. Fot. Sławomir Kaczorek

III kadencja

Skład polityczny:

■ Sojusz Lewicy Demokratycznej – Klub Parlamentarny	37
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego	35
■ Klub Senacki NSZZ „Solidarność”	12
■ Klub Senatorów Niezależnych	7
■ Senatorski Klub Demokratyczny	6
■ Klub Parlamentarny Bezpartyjnego Bloku Wspierania Reform	2
■ Niezrzeszony	1

* Dane z początku kadencji.

Inauguracyjne posiedzenie Senatu odbyło się 15 października 1993 r., a ostatnie zakończyło 3 września 1997 r. Była to pierwsza kadencja, która trwała pełen okres.

Wybory wygrały Sojusz Lewicy Demokratycznej i Polskie Stronnictwo Ludowe. W Senacie zasiadało 13 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 50 lat, wyższym wykształceniem legitymowało się 85 senatorów, wcześniejszy staż parlamentarny miało 31 osób.

W trakcie tej kadencji Izba zebrała się na 107 posiedzeniach, komisje zaś na 2519. Senat rozpatrzył 484 ustawy, do 208 wprowadził poprawki, w wypadku 11 zgłosił wnioski o odrzucenie. Przyjęto 2057 spośród 3121 senackich poprawek. Izba wniosła do Sejmu 19 projektów ustaw, 7 z nich uchwalono. Jedną z ustaw przyznała uprawnienia kombatanckie ofiarom wydarzeń na Wybrzeżu w grudniu 1970 r., kolejną przywróciła status fundacji Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Senat proponował objęcie uprawnieniami kombatanckimi osób, które w latach 1949–1956, w ramach wojskowej służby zastępczej, zostały skierowane do pracy w tzw. batalionach pracy, a także przyznanie świadczenia pieniężnego nieletnim ofiarom II wojny światowej. Zainicjował ponadto szereg działań na rzecz poprawy sytuacji rodziny, kobiet i dzieci. Przygotowane projekty ustaw miały na celu m.in. wzmocnienie pozycji dziecka w prawie polskim, utworzenie instytucji Rzecznika Praw Dziecka, przyznanie szczególnych uprawnień kobietom ciężarnym lub sprawującym pieczę nad małymi dziećmi. Sejm do końca kadencji nie zakończył prac nad tymi inicjatywami. Taki sam los spotkał projekt nowelizacji ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który przyznawał obywatelom polskim zamieszkałym za granicą prawo głosowania w 2. turze wyborów prezydenckich.

4 marca 1997 r. w Senacie odbyła się debata polonijna, zakończona podjęciem uchwały w sprawie więzi Polonii i Polaków z Macierzą. Senatorowie zwrócili w niej uwagę m.in. na potrzebę przywrócenia obywatelstwa polskiego Polakom mieszkającym za granicą, szczególnie tym na Wschodzie. Zobowiązali się do zmiany przepisów o obywatelstwie polskim, a także do ustanowienia dnia Polonii.

W podejmowanych uchwałach Senat apelował do rządu m.in. o oddłużenie szkół i placówek oświatowo-wychowawczych, przygotowanie programu dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach, wyrównanie szans edukacyjnych młodzieży pochodzącej z uboższych rodzin, mieszkającej w małych miastach i na wsi. W trosce o stan zdrowia Polaków Izba postulowała zwiększenie nakładów na ochronę zdrowia, a także opracowanie programów zapobiegania nowotworom i ich leczenia.

Prezydium Senatu

**Adam
Struzik**

Marszałek Senatu

**Stefan
Jurczak**

Wicemarszałek Senatu

**Zofia
Kuratowska**

Wicemarszałek Senatu

**Ryszard
Czarny**

*Wicemarszałek Senatu
do 16.03.1995 r.*

**Grzegorz
Kurczuk**

*Wicemarszałek Senatu
od 16.03.1995 r.*

Komisje Senatu III kadencji

Komisja Gospodarki Narodowej	przewodniczący: Edward Kienig
Podkomisja do spraw Polityki Regionalnej	przewodniczący: Ryszard Gibuła
Komisja Inicjatyw i Prac Ustawodawczych	przewodniczący: Henryk Rot, Paweł Jankiewicz
Komisja Kultury, Środków Przekazu, Wychowania Fizycznego i Sportu	przewodniczący: Jan Mulak
Komisja Nauki i Edukacji Narodowej	przewodnicząca: Maria Łopatkowa
Komisja Obrony Narodowej	przewodniczący: Rajmund Szwonder
Komisja Ochrony Środowiska	przewodniczący: Ryszard Ochwat
Komisja Polityki Społecznej i Zdrowia	przewodniczący: Mieczysław Wyględowski
Komisja Praw Człowieka i Praworządności	przewodniczący: Lech Czerwiński
Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Grzegorz Kurczuk, Grzegorz Woźny
Komisja Rolnictwa	przewodniczący: Sylwester Gajewski
Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej	przewodniczący: Adam Woś
Komisja Spraw Emigracji i Polaków za Granicą	przewodniczący: Jan Sęk
Komisja Spraw Zagranicznych i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych	przewodniczący: Henryk Makarewicz
Podkomisja do spraw Integracji Europejskiej	przewodniczący: Marek Minda
Komisja Nadzwyczajna do spraw inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany przepisów o obywatelstwie polskim	przewodniczący: Piotr Łukasz Juliusz Andrzejewski
Senatorowie wchodzili także w skład Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego	przewodniczący: Aleksander Kwaśniewski (poseł), wiceprzewodniczący: Stefan Pastuszka

Senatorowie III kadencji

Tomasz
Adamczuk

Jan
Adamiak

Jerzy
Adamski

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Jan
Antonowicz

Franciszek
Bachleda-Księdzularz

Artur
Balazs

Gerhard
Bartodziej

Maria
Berny

Mieczysław
Biliński

Krzysztof
Borkowski

Stanisław
Ceberek

August
Chełkowski

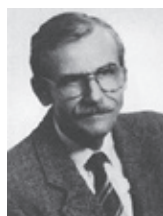
Jerzy
Choraży

Andrzej
Chronowski

Grażyna
Ciemiak

Jerzy
Cieślak

Ryszard
Czarny

Lech
Czerwiński

Adam
Daraż

Jerzy
Derkacz

Kazimierz
Działocha

Bodo
Engling

Józef
Frączek

Sylwester
Gajewski

Aleksander
Gawronik

Ryszard
Gibuła

Witold
Graboś

Eugeniusz
Grzeszczak

Alicja
Grześkowiak

Paweł
Jankiewicz

Romuald
Jankowski

Zdzisława
Janowska

Zdzisław
Jarmużek

Ryszard
Jarzembowski

Stefan
Jurczak

Henryk
Kanicki

Roman
Karaś

Jan
Karbowski

Dorota
Kempka

Edward
Kienig

Zdzisław
Kieszkowski

Stanisław
Kochanowski

Zbigniew
Komorowski

Jerzy
Kopaczewski

Krzysztof
Kozłowski

Czesław
Krakowski

Wojciech
Kruk

Henryk
Krupa

Stanisław
Kucharski

Józef
Kuczyński

Zbigniew
Kulak

Zofia
Kuratowska

Grzegorz
Kurczuk

Wanda
Kustrzeba

Marian
Kwiatkowski

Leszek
Lackorzyński

Władysław
Lipczak

Barbara
Łekawa

Maria
Łopatkowa

Henryk
Maciołek

Jerzy
Madej

Henryk
Makarewicz

Wojciech
Matecki

Bogusław
Mąsior

Ireneusz
Michaś

Marek
Minda

Piotr
Miszczuk

Jan
Mulak

Zenon
Nowak

Ryszard
Ochwat

Janusz
Okrzesik

Anna Olejnicka-
-Górczewska

Wincenty
Olszewski

Jan
Orzechowski

Stefan
Pastuszka

Eugeniusz
Patyk

Zbyszko
Pivoński

Mieczysław
Protasowicki

Zbigniew
Religa

Tadeusz
Rewaj

Tomasz
Romańczuk

Zbigniew
Romaszewski

Henryk
Rot

Tadeusz
Rzemikowski

Jan
Sęk

Stanisław
Sikorski

Dorota
Simonides

Elżbieta
Solska

Piotr
Stępień

Jadwiga
Stokarska

Henryk
Stokłosa

Wacław
Strażewicz

Adam
Struzik

Jan
Stypuła

Andrzej
Szczepański

Rajmund
Szwonder

Marcin
Tyrna

Mieczysław
Włodyka

Adam
Woś

Grzegorz
Woźny

Mieczysław
Wyględowski

Ireneusz
Zarzycki

Ryszard
Żołyński

Senat Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji

1997–2001

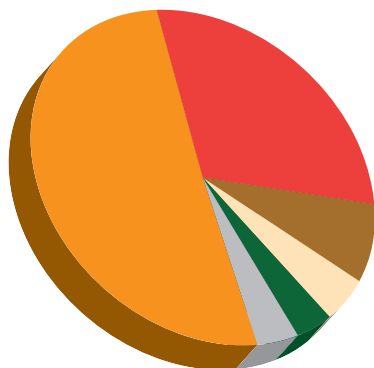

Senatorowie IV kadencji. Fot. Sławomir Kaczorek

IV kadencja

Skład polityczny:

■ Klub Senatorski Akcji Wyborczej Solidarność	51
■ Sojusz Lewicy Demokratycznej – Klub Parlamentarny	28
■ Klub Demokratyczny Senatu	8
■ Koło Parlamentarne Ruchu Odbudowy Polski	5
■ Koło Senatorów Ludowych i Niezależnych	4
■ Niezrzeszeni	4

* Dane z początku kadencji.

Po raz pierwszy Izba zebrała się 21 października 1997 r., ostatni zaś 12–13 września 2001 r.

W wyniku wyborów do Senatu większość uzyskała Akcja Wyborcza Solidarność.

Do Izby weszło 12 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 52 lata, wyższe wykształcenie miało 87 osób, a wcześniejszy staż parlamentarny – 42.

Senat obradował na 90 posiedzeniach, komisje spotkały się 2000 razy. Izba ustosunkowała się do 656 ustaw, do 372 wprowadziła łącznie 6612 poprawek. Sejm przyjął 4795 poprawek. Jego akceptację uzyskało też 15 spośród 27 senackich projektów ustaw.

Senatorowie wywiązali się ze zobowiązań podjętych w poprzedniej kadencji i przygotowali kompleksową regulację dotyczącą obywatelstwa polskiego, repatriacji i Karty Polaka, a także projekt ustawy ustanawiającej 2 maja Dniem Polonii i Polaków za Granicą. W życie weszła tylko ustawa o repatriacji. Na jej podstawie, a także dzięki staraniom gmin i organizacji społecznych, do ojczyzny powróciła część polskich rodzin z Kazachstanu. Powodzeniem zakończyły się starania Izby o przyznanie obywatelom polskim zamieszkałym za granicą prawa do głosowania w 2. turze wyborów prezydenckich. Z inicjatywy Senatu wprowadzono ponadto status nadawcy społecznego i określono zasady otrzymywania zasiłku gwarantowanego przez osoby bezrobotne.

Izba podjęła uchwałę o ciągłości prawnej między I a II RP, w której uznała „państwo utworzone w wyniku II wojny światowej na ziemiach polskich i funkcjonujące w latach 1944–1989 za niedemokratyczne państwo o totalitarnym systemie władzy (...) pozbawione suwerenności i nie realizujące zasady zwierzchnictwa Narodu”. W trakcie oblężenia stolicy Czeczenii Groznego w grudniu 1999 r. przez wojska rosyjskie Senat domagał się przestrzegania zobowiązań przyjętych przez Rosję i rozpoczęcia rozmów pokojowych. Z kolei w 2001 r., realizując zobowiązanie ustawowe, Izba wypowiedziała się na temat wprowadzonego w 1999 r. podziału terytorialnego państwa. Oceniając go pozytywnie, postulowała wspieranie inicjatyw zmierzających do łączenia się powiatów, szczególnie miast na prawach powiatu i otaczających je powiatów mających siedziby w tych miastach. Wskazywała też na konieczność ustawowego uregulowania kwestii samorządów dużych miast.

Ważnym wydarzeniem było wystąpienie papieża Jana Pawła II w parlamencie 11 czerwca 1999 r. Z tej okazji odbyło się uroczyste zgromadzenie posłów i senatorów.

Prezydium Senatu

**Alicja
Grześkowiak**

Marszałek Senatu

**Tadeusz
Rzemykowski**

Wicemarszałek Senatu

**Donald
Tusk**

Wicemarszałek Senatu

**Andrzej
Chronowski**

*Wicemarszałek Senatu
do 3.10.2000 r.*

**Marcin
Tyrna**

*Wicemarszałek Senatu
od 3.10.2000 r.*

Komisje Senatu IV kadencji

Komisja Gospodarki Narodowej	przewodniczący: Kazimierz Kleina
Komisja Kultury i Środków Przekazu	przewodnicząca: Krystyna Czuba
Komisja Nauki i Edukacji Narodowej	przewodniczący: August Chełkowski, Edmund Wittbrodt, Jan Cimanowski
Komisja Obrony Narodowej	przewodniczący: Stefan Jurczak
Komisja Ochrony Środowiska	przewodniczący: Franciszek Bachleda-Księdzularz
Komisja Praw Człowieka i Praworządności	przewodniczący: Zbigniew Romaszewski
Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Ireneusz Zarzycki
Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	przewodniczący: Dariusz Kłeczek
Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi	przewodniczący: Józef Frączek
Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej	przewodniczący: Mieczysław Janowski
Komisja Spraw Emigracji i Polaków za Granicą	przewodnicząca: Janina Śagatowska
Komisja Spraw Zagranicznych i Integracji Europejskiej (do 18.12.1997 r. Komisja Spraw Zagranicznych i Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych)	przewodniczący: Władysław Bartoszewski, Krzysztof Majka
Komisja Ustawodawcza	przewodniczący: Piotr Łukasz Juliusz Andrzejewski
Komisja Zdrowia, Kultury Fizycznej i Sportu	przewodniczący: Maciej Świątkowski
Komisja Nadzwyczajna Legislacji Europejskiej	przewodniczący: Wiesław Chrzanowski

Senatorowie IV kadencji

Paweł
Abramski

Jerzy
Adamski

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Zbigniew
Antoszewski

Franciszek
Bachleđa-Księdzularz

Jerzy
Baranowski

Władysław
Bartoszewski

Janusz
Bielawski

Anna Bogucka-
Skowrońska

Jerzy
Borcz

August
Chelkowski

Jan
Chodkowski

Jan
Chojnowski

Andrzej
Chronowski

Jerzy
Chrościkowski

Wiesław
Chrzanowski

Marian
Cichosz

Stanisław
Cieśla

Jerzy
Cieślak

Jan
Cimanowski

Krystyna
Czuba

Dorota
Czudowska

Jolanta
Danielak

Kazimierz
Drożdż

Genowefa
Ferenc

Lech
Feszler

Józef
Frączek

Ryszard
Gibuła

Adam
Glapiński

Krzysztof
Głuchowski

Stanisław
Gogacz

Zbigniew
Gołąbek

Adam
Graczyński

Alicja
Grześkowiak

Mieczysław
Janowski

Zdzisław
Jarmużek

Stanisław
Jarosz

Ryszard
Jarzembowski

Stefan
Jurczak

Marian
Jurczyk

Dorota
Kempka

Leon
Kiers

Kazimierz
Kleina

Dariusz
Kłeczek

Stefan
Konarski

Tadeusz
Kopacz

Jerzy
Kopaczewski

Witold
Kowalski

Krzysztof
Kozłowski

Wojciech
Kruk

Zbigniew
Kruszewski

Andrzej
Krzak

Józef
Kuczyński

Zbigniew
Kulak

Kazimierz
Kutz

Tadeusz
Lewandowski

Krzysztof
Lipiec

Grzegorz
Lipowski

Bogusław
Litwiniec

Janusz
Lorenz

Stanisław
Majdański

Krzysztof
Majka

Stanisław
Marczuk

Jerzy
Markowski

Jerzy
Masłowski

Zdzisław
Maszkiewicz

Andrzej
Mazurkiewicz

Tomasz
Michałowski

Ireneusz
Michaś

Jerzy
Mokrzycki

Marian
Noga

Janusz
Okrzesik

Andrzej
Ostoja-Owsiany

Jerzy
Pieniżek

Krzysztof
Piesiewicz

Wiesław
Pietrzak

Zbyszko
Piwoński

Elżbieta
Płonka

Zbigniew
Romaszewski

Zygmunt
Ropelewski

Adam
Rychliczek

Tadeusz
Rzemkowski

Janina
Sagatowska

Jacek
Sauk

Andrzej
Sikora

Dorota
Simonides

Roman
Skrzypczak

Ryszard
Sławiński

Jerzy
Smorawiński

Jadwiga
Stokarska

Henryk
Stokłosa

Adam
Struzik

Jerzy
Suchański

Maciej
Świątkowski

Bogdan
Tomaszek

Donald
Tusk

Marcin
Tyrna

Ligia
Urniasz-Grabowska

Marek
Waszkowiak

Sławomir
Willenberg

Edmund
Wittbrodt

Ireneusz
Zarzycki

Bogdan
Zdrojewski

Zbigniew
Zychowicz

Marian
Żenkiewicz

Senat Rzeczypospolitej Polskiej V kadencji

2001–2005

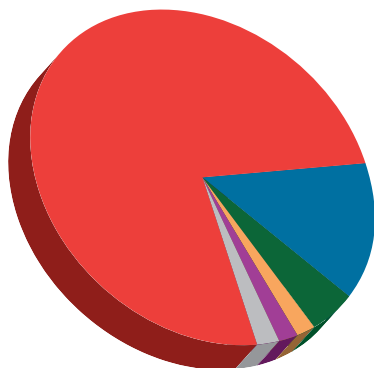

Senatorowie V kadencji. Fot. Sławomir Kaczorek

V kadencja

Skład polityczny:

■ Klub Senacki Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy	75
■ Klub „Blok Senat 2001”	14
■ Koło Senatorów Ludowych i Niezależnych	5
■ Klub Parlamentarny Liga Polskich Rodzin	2
■ Klub Parlamentarny Samoobrona RP	2
■ Niezrzeszeni	2

* Dane z początku kadencji.

Inauguracyjne posiedzenie Senatu odbyło się 20 i 24 października 2001 r., a ostatnie 5 września 2005 r.

Większość mandatów w Izbie zdobyła koalicja Sojusz Lewicy Demokratycznej – Unia Pracy. Do Senatu wybrano 23 kobiety, średnia wieku senatorów wynosiła 56 lat, wyższym wykształceniem legitymowało się 91 osób, wcześniejszy staż parlamentarny miało 56 senatorów.

W tej kadencji odbyło się 88 posiedzeń Izby i 2367 posiedzeń komisji. W związku ze staraniami o akcesję i wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej wiele ustaw miało na celu dostosowanie polskich przepisów do prawa unijnego; 226 spośród 899 rozpatrzonych ustaw wiązało się z tym procesem. Senat aż do 495 ustaw wprowadził 7176 poprawek, Sejm zaakceptował 5953 z nich. Uchwalono 16 ustaw na podstawie 26 senackich projektów. Na przykład nowelizacja ustawy o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej przyznała Senatowi uprawnienia, jakie miał Sejm w zakresie opiniowania projektów aktów prawnych Unii Europejskiej, oraz stanowisk, jakie Rada Ministrów ma zamiar zająć podczas rozpatrywania projektu aktu prawnego w Radzie UE. Sejm po raz kolejny nie rozpatrzył senackich projektów wniesionych także w poprzedniej kadencji. Dotyczyły one utworzenia Krajowej Rady ds. Bioetyki oraz określenia zasad przyznawania świadczeń małoletnim ofiarom II wojny światowej, represjonowanym przez ZSRR i III Rzeszę.

Dopiero w tej kadencji Senatowi udało się ustawowo ustanowić 2 maja Dniem Polonii i Polaków za Granicą. 30 kwietnia 2002 r. odbyła się też debata na temat polityki państwa polskiego wobec Polonii i Polaków za granicą, zakończona podjęciem uchwały, w której senatorowie wskazali jej najważniejsze zadania, m.in. zapewnienie Polonii i Polakom za granicą praw mniejszości, rozwijanie nauczania języka polskiego i w języku polskim w miejscu zamieszkania. 21 czerwca 2002 r. przy marszałku Senatu utworzono Polonijną Radę Konsultacyjną, składającą się z przedstawicieli największych organizacji polonijnych.

Senat podjął uchwałę w sprawie sytuacji mniejszości polskiej na Białorusi w związku z represjami wobec członków i działaczy Związku Polaków na Białorusi po wyborze jego nowych władz. Z kolei do Kongresu Stanów Zjednoczonych zwrócił się o zniesienie obowiązku wizowego dla Polaków udających się do USA w celach turystycznych na okres do 90 dni.

Prezydium Senatu

**Longin
Pastusiak**

Marszałek Senatu

**Jolanta
Danielak**

Wicemarszałek Senatu

**Ryszard
Jarzembowski**

Wicemarszałek Senatu

**Kazimierz
Kutz**

Wicemarszałek Senatu

Komisje Senatu V kadencji

Komisja Emigracji i Polaków za Granicą	przewodniczący: Tadeusz Rzemkowski
Komisja Gospodarki i Finansów Publicznych	przewodniczący: Jerzy Markowski
Komisja Kultury i Środków Przekazu	przewodniczący: Ryszard Sławiński, Grzegorz Matuszak
Komisja Nauki, Edukacji i Sportu	przewodniczący: Marian Żenkiewicz
Komisja Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego	przewodniczący: Wiesław Pietrzak
Komisja Ochrony Środowiska	przewodniczący: Adam Graczyński, January Bień
Komisja Polityki Społecznej i Zdrowia	przewodniczący: Marek Balicki, Jerzy Cieślak, Krystyna Sienkiewicz
Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Jerzy Adamski
Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi	przewodniczący: Jerzy Pieniążek
Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej	przewodniczący: Zbyszko Piwoński
Komisja Skarbu Państwa i Infrastruktury	przewodniczący: Marian Noga, Jerzy Suchański
Komisja Spraw Unii Europejskiej	przewodniczący: Zygmunt Cybulski
Komisja Spraw Zagranicznych (do 14.05.2004 r. Komisja Spraw Zagranicznych i Integracji Europejskiej)	przewodnicząca: Genowefa Grabowska, Zbigniew Kulak
Komisja Ustawodawstwa i Praworządności	przewodnicząca: Teresa Liszcz

Senatorowie V kadencji

Jerzy
Adamski

Andrzej
Anulewicz

Franciszek
Bachleda-Księżdzularz

Marek
Balicki

Janusz
Bargieł

Tadeusz
Bartos

Maria
Berny

Adam
Biela

Janusz
Bielawski

January
Bień

Franciszek
Bobrowski

Krystyna
Bochenek

Krzysztof
Borkowski

Władysław
Bułka

Czesława
Christowa

Andrzej
Chronowski

Jerzy
Cieślak

Zygmunt
Cybulski

Gerard
Czaja

Jolanta
Danielak

Krystyna
Doktorowicz

Kazimierz
Drożdż

Bernard
Drzęźła

Henryk
Dzido

Józef
Dziemdziała

Genowefa
Ferenc

Adam
Gierek

Witold
Gładkowski

Zbigniew
Gołąbek

Henryk
Gołębiwski

Genowefa
Grabowska

Adam
Graczyński

Stanisław
Huskowski

Sławomir
Izdebski

Andrzej
Jaeschke

Adam
Jamróz

Zdzisława
Janowska

Mieczysław
Janowski

Zdzisław
Jarmużek

Ryszard
Jarzembowski

Kazimierz
Jaworski

Krzysztof
Jurgiel

Dorota
Kempka

Apolonia
Klepacz

Janusz
Konieczny

Aleksandra
Koszada

Marian
Kozłowski

Zbigniew
Kruszewski

Olga
Krzyżanowska

Zbigniew
Kulak

Anna
Kurska

Irena
Kurzepa

Kazimierz
Kutz

Grzegorz
Lato

Marian
Lewicki

Grzegorz
Lipowski

Teresa
Liszcz

Bogusław
Litwiniec

Janusz
Lorenz

Mirosław
Lubiński

Włodzimierz
Łęcki

Władysław
Mańkut

Jerzy
Markowski

Ryszard
Matusiak

Grzegorz
Matuszak

Bogusław
Mąsior

Mieczysław
Mietła

Stanisław
Nicieja

Grzegorz
Niski

Marian
Noga

Longin
Pastusiak

Kazimierz
Pawełek

Wojciech
Pawłowski

Jerzy
Pieniążek

Krzysztof
Piesiewicz

Wiesław
Pietrzak

Zbyszko
Piwoński

Sergyusz
Plewa

Bogdan
Podgórski

Lesław
Podkański

Jolanta
Popiołek

Zbigniew
Religa

Zbigniew
Romaszewski

Tadeusz
Rzemyskowski

Wiesława
Sadowska

Janina
Sagatowska

Paweł
Saługa

Ewa
Serocka

Krystyna
Sienkiewicz

Dorota
Simonides

Zofia
Skrzypek-Mrowiec

Ryszard
Sławiński

Robert
Smoktunowicz

Jerzy
Smorawiński

Andrzej
Spychalski

Grażyna
Staniszevska

Henryk
Stokłosa

Alicja
Stradomska

Elżbieta
Streker-Dembińska

Jerzy
Suchański

Jan
Szafranec

Józef
Sztorc

Krzysztof
Szydłowski

Maria
Szyszkowska

Klemens
Ścierański

Andrzej
Wielowieyski

Edmund
Wittbrodt

Tadeusz
Wnuk

Zbigniew
Zychowicz

Marian
Żenkiewicz

Senat Rzeczypospolitej Polskiej VI kadencji

2005–2007

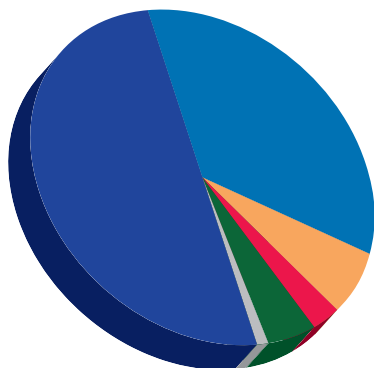

Senatorowie VI kadencji. Fot. Sławomir Kaczorek

VI kadencja

Skład polityczny:

■ Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość	50
■ Klub Senatorów Platformy Obywatelskiej	34
■ Klub Parlamentarny Liga Polskich Rodzin	7
■ Klub Parlamentarny Samoobrona RP	3
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Koło Senatorów Niezależnych i Ludowych	5
■ Niezrzeszony	1

* Dane z początku kadencji.

Pierwsze posiedzenie Izby odbyło się 20 i 27 października 2005 r., a ostatnie – 13–14 września 2007 r. Kadencja została skrócona na skutek samorozwiązania się Sejmu.

Większość mandatów uzyskało Prawo i Sprawiedliwość. Do Senatu weszło 13 kobiet, średnia wieku wynosiła 53 lata, wyższe wykształcenie miało 94 senatorów, wcześniejszy staż parlamentarny – 34.

Izba zebrała się na 39 posiedzeniach, komisje zaś na 1143. Rozpatrzone 386 ustaw, do 175 wprowadzono 1839 poprawek; 1498 zmian zostało przyjętych przez Sejm.

Senat przygotował 19 inicjatyw ustawodawczych. Sejm uchwalił tylko 3 z nich, m.in. nowelizację ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, umożliwiającą sejmikom wojewódzkim dotowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy odnowie zabytków. W wyniku uzgodnień między marszałkiem Senatu i prezesem Trybunału Konstytucyjnego Izba przygotowała 7 projektów ustaw realizujących wyroki TK. W życie weszła tylko nowelizacja prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, rozszerzająca katalog przyczyn wyłączenia sędziego z postępowania.

Wśród senackich inicjatyw nierozpatrzonych ze względu na koniec kadencji znalazł się projekt ustawy, którego celem było usunięcie wieloletnich zaniedbań w ujawnianiu stanu prawnego nieruchomości i uporządkowanie systemu ksiąg wieczystych nieruchomości na Ziemiach Odzyskanych. Miało to zapobiegać zaspokajaniu roszczeń niemieckich. Taki sam los spotkał propozycje uregulowania opieki Senatu nad Polonią i Polakami za granicą, wydłużenia urlopu macierzyńskiego i wprowadzenia 3-dniowego płatnego urlopu ojcowskiego, podwyższenia dodatku wychowawczego i wprowadzenia świadczenia z tytułu ciąży i połogu dla kobiet żyjących w trudnych warunkach materialnych.

Senat w rezolucji z 21 lutego 2007 r. domagał się uwolnienia więzionego od marca 2006 r. białoruskiego opozycjonisty i kandydata na prezydenta Aleksandra Kazulina. Po raz kolejny Izba interweniowała w sprawie represjonowania władz Związku Polaków na Białorusi. Protestowała też w sprawie nałożonego w październiku 2005 r. przez Rosję embarga na import polskiego mięsa i występowała do Komisji Europejskiej z prośbą o podjęcie skutecznej interwencji. Zwrócono się też do parlamentów i rządów o podjęcie działań w celu zniesienia wszelkich ograniczeń w dostępie do rynków pracy.

Prezydium Senatu

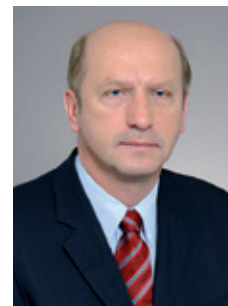
**Bogdan
Borusewicz**

Marszałek Senatu

**Ryszard
Legutko**

Wicemarszałek Senatu

**Maciej
Płazyński**

Wicemarszałek Senatu

**Krzysztof
Putra**

Wicemarszałek Senatu

**Marek
Ziółkowski**

Wicemarszałek Senatu

Komisje Senatu VI kadencji

Komisja Gospodarki Narodowej	przewodniczący: Marek Waszkowiak
Komisja Kultury i Środków Przekazu	przewodnicząca: Krystyna Bochenek
Komisja Nauki, Edukacji i Sportu	przewodniczący: Kazimierz Wiatr
Komisja Obrony Narodowej	przewodniczący: Franciszek Adameczyk
Komisja Praw Człowieka i Praworządności	przewodniczący: Zbigniew Romaszewski
Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich	przewodniczący: Piotr Łukasz Juliusz Andrzejewski
Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	przewodniczący: Antoni Szymański
Komisja Rolnictwa i Ochrony Środowiska	przewodniczący: Jerzy Chrościkowski
Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej	przewodnicząca: Elżbieta Rafalska, Jerzy Szmit
Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą	przewodniczący: Ryszard Bender
Komisja Spraw Unii Europejskiej	przewodniczący: Edmund Wittbrodt
Komisja Spraw Zagranicznych	przewodniczący: Stefan Niesiołowski
Komisja Ustawodawcza	przewodniczący: Janusz Galkowski
Komisja Zdrowia	przewodniczący: Władysław Sidorowicz

Senatorowie VI kadencji

Mirosław
Adamczak

Franciszek
Adamczyk

Przemysław
Alexandrowicz

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Dorota
Arciszewska-Mielewczuk

Mieczysław
Augustyn

Dariusz Jacek
Bachalski

Ryszard
Bender

Aleksander
Bentkowski

Przemysław
Berent

Adam
Biela

Krystyna
Bochenek

Piotr Marian
Boroń

Bogdan
Borusewicz

Margareta
Budner

Jarosław
Chmielewski

Jerzy
Chrościkowski

Ryszard
Ciecierski

Krzysztof
Cugowski

Janina
Fetlińska

Urszula
Gacek

Janusz
Gałkowski

Elżbieta
Gelert

Andrzej
Gołaś

Jarosław
Gowin

Dariusz
Górecki

Ryszard
Górecki

Henryk
Górski

Andrzej
Jaroń

Stanisław
Karczewski

Andrzej
Kawecki

Stanisław
Kogut

Bronisław
Korfanty

Waldemar
Kraska

Janusz
Kubiak

Anna
Kurska

Kazimierz
Kutz

Jarosław
Lasecki

Ryszard
Legutko

Tadeusz
Lewandowski

Bogdan
Lisiecki

Roman
Ludwiczuk

Andrzej
Łuczyci

Józef
Łyczak

Włodzimierz
Łyczewek

Tadeusz
Maćkata

Władysław
Mańkut

Adam
Massalski

Mieczysław
Maziarz

Andrzej
Mazurkiewicz

Paweł
Michałak

Marian
Miłek

Tomasz
Misiak

Antoni
Motyczka

Stefan
Niesiołowski

Mirosława
Nykiel

Michał
Okła

Władysław
Ortyl

Andrzej
Owczarek

Maria
Pańczyk-Pozdziej

Andrzej
Person

Krzysztof
Piesiewicz

Stanisław
Piotrowicz

Maciej
Płażyński

Lesław
Podkański

Krzysztof
Putra

Elżbieta
Rafalska

Zbigniew
Rau

Marek
Rocki

Zbigniew
Romaszewski

Jadwiga
Rudnicka

Czesław
Rybka

Czesław
Ryszka

Sławomir
Sadowski

Jacek
Sauk

Władysław
Sidorowicz

Radosław
Sikorski

Robert
Smoktunowicz

Jan
Szafraniec

Zbigniew
Szaleniec

Jerzy
Szmit

Antoni
Szymański

Jerzy
Szymura

Mieczysław
Szyszka

Rafał
Ślusarz

Ewa
Tomaszewska

Zbigniew
Trybuła

Piotr
Wach

Marek
Waszkowiak

Kazimierz
Wiatr

Elżbieta
Więclawska-Sauk

Roman
Wierzbicki

Mariusz
Witczak

Edmund
Wittbrodt

Jacek
Włosowicz

Michał
Wojtczak

Ludwik
Zalewski

Piotr
Zientarski

Marek
Ziółkowski

Kosma
Złotkowski

Czesław
Żelichowski

Senat Rzeczypospolitej Polskiej VII kadencji

2007–2011

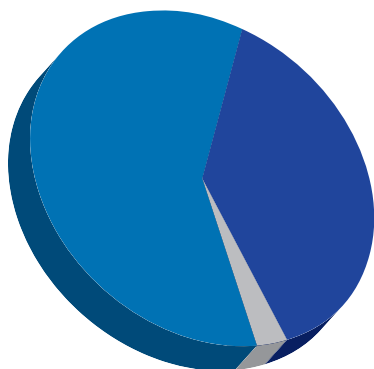

Senatorowie VII kadencji. Fot. Adam Nurkiewicz

VII kadencja

Skład polityczny:

■ Klub Senatorów Platformy Obywatelskiej RP	59
■ Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość	38
■ Niezrzeszeni	3

* Dane z początku kadencji.

Inauguracyjne posiedzenie rozpoczęło się 5 listopada 2007 r., ostatnie odbyło się 13–14 września 2011 r.

Najliczniejszą reprezentację w Senacie miała Platforma Obywatelska. Zasiadało w nim 8 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 51 lat, wyższym wykształceniem legitymowało się 91 osób, wcześniejszy staż parlamentarny miało 56 senatorów.

10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem zginęło 3 senatorów: Krystyna Bochenek, Janina Fetlińska i Stanisław Zajac.

W tej kadencji odbyły się 83 posiedzenia Izby oraz 3101 posiedzeń komisji i podkomisji.

Rozpatrzone 967 ustaw, w tym 170 wykonujących prawo UE; do 472 wprowadzono 5408 poprawek. Senat wniósł do Sejmu rekordową – 124 – liczbę projektów ustaw.

Spośród 78 ustaw, uchwalonych na podstawie senackich inicjatyw, 56 realizowało orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Ten obowiązek w 2007 r. Senat zapisał w swoim regulaminie.

20 listopada 2008 r. Izba debatowała nad instytucją petycji i w 2009 r. zmieniła swój regulamin, aby umożliwić obywatelom bezpośredni udział w procesie sprawowania władzy poprzez składanie petycji. Do Sejmu skierowano 3 projekty ustaw realizujące postulaty petycyjne, m.in. zaliczenie do składkowych okresów niewykonywania pracy po 31 grudnia 1956 r., a przed 4 czerwca 1989 r. na skutek stosowania represji politycznych. Sejm nie ustosunkował się do nich do końca kadencji. Nie rozpatrzył także przygotowanego przez Senat projektu ustawy o petycjach.

Sukcesem zakończyły się natomiast prace Izby nad uregulowaniem kwestii związanych z obywatelstwem polskim. Ustawa uchwalona z inicjatywy Senatu wprowadziła m.in. zasadę dopuszczalności wielości obywatelstw przy utrzymaniu bezwzględnego priorytetu obywatelstwa polskiego, umożliwiła uzyskanie obywatelstwa polskiego także poprzez jego przywrócenie.

Izba jedna z pierwszych skorzystała z uprawnień przyznanych na mocy traktatu lizbońskiego. W latach 2010–2011 przekazała 8 opinii o niezgodności unijnych projektów z zasadą pomocniczości, dotyczyły one m.in. warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu podjęcia pracy sezonowej, finansowania wspólnej polityki rolnej czy jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w zakresie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich.

Prezydium Senatu

**Bogdan
Borusewicz**

Marszałek Senatu

**Zbigniew
Romaszewski**

Wicemarszałek Senatu

**Marek
Ziółkowski**

Wicemarszałek Senatu

**Krystyna
Bochenek**

*Wicemarszałek Senatu
do 10.04.2010 r.*

**Grażyna
Sztark**

*Wicemarszałek Senatu
od 17.11.2010 r.*

Komisje Senatu VII kadencji

Komisja Budżetu i Finansów Publicznych

przewodniczący: Kazimierz Kleina

Komisja Gospodarki Narodowej

przewodniczący: Tomasz Misiak, Jan Wyrowiński

Komisja Kultury i Środków Przekazu

przewodniczący: Piotr Łukasz Juliusz Andrzejewski

Komisja Nauki, Edukacji i Sportu

przewodniczący: Kazimierz Wiatr

Komisja Obrony Narodowej

przewodniczący: Andrzej Mazurkiewicz, Maciej Klima, Stanisław Zając

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji

przewodniczący: Zbigniew Romaszewski, Stanisław Piotrowicz

(do 31.12.2008 r. Komisja Praw Człowieka i Praworządności)

Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich

przewodniczący: Piotr Zientarski, Zbigniew Szaleniec

Komisja Rodziny i Polityki Społecznej

przewodniczący: Mieczysław Augustyn

Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi

przewodniczący: Jerzy Chrościkowski

(do 31.12.2008 r. Komisja Rolnictwa i Ochrony Środowiska)

Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej

przewodniczący: Mariusz Witczak

Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą

przewodniczący: Andrzej Person

Komisja Spraw Unii Europejskiej

przewodniczący: Edmund Wittbrodt

Komisja Spraw Zagranicznych

przewodniczący: Leon Kieres

Komisja Środowiska

przewodniczący: Zdzisław Pupa

Komisja Ustawodawcza

przewodniczący: Krzysztof Kwiatkowski, Piotr Zientarski

Komisja Zdrowia

przewodniczący: Władysław Sidorowicz

Senatorowie VII kadencji

Łukasz
Abgarowicz

Małgorzata
Adamczak

Piotr Łukasz Juliusz
Andrzejewski

Dorota
Arciszewska-Mielewczyk

Mieczysław
Augustyn

Grzegorz
Banaś

Ryszard
Bender

Józef
Bergier

Stanisław
Bisztyga

Przemysław
Błaszyk

Krystyna
Bochenek

Bogdan
Borsewicz

Barbara
Borys-Damięcka

Michał
Boszko

Jerzy
Chrościkowski

Zbigniew
Cichoń

Lucjan
Cichosz

Włodzisław
Cimoszewicz

Grzegorz
Czelej

Władysław
Dajczak

Wiesław
Dobkowski

Jan
Dobrzyński

Jarosław
Duda

Janina
Fetlińska

Piotr
Głowski

Stanisław
Gogacz

Stanisław
Gorczyca

Ryszard
Górecki

Henryk
Górski

Maciej
Grubski

Piotr
Gruszczyński

Tadeusz
Gruszka

Andrzej
Grzyb

Witold
Idczak

Stanisław
Iwan

Kazimierz
Jaworski

Stanisław
Jurcewicz

Piotr
Kaleta

Stanisław
Karczewski

Leon
Kieres

Kazimierz
Kleina

Maciej
Klima

Paweł
Klimowicz

Ryszard
Knosala

Stanisław
Kogut

Marek
Konopka

Bronisław
Korfanty

Sławomir
Kowalski

Norbert
Krajczy

Waldemar
Kraska

Krzysztof
Kwiatkowski

Roman
Ludwiczuk

Krzysztof
Majkowski

Adam
Massalski

Andrzej
Mazurkiewicz

Zbigniew
Meres

Tomasz
Misiak

Andrzej
Misiulek

Antoni
Motyczka

Rafał
Muchacki

Ireneusz
Niewiarowski

Michał
Okła

Jan
Olech

Władysław
Ortyl

Andrzej
Owczarek

Maria
Pańczyk-Pozdziej

Bohdan
Paszkowski

Zbigniew
Pawłowicz

Andrzej
Person

Antoni
Piechniczek

Leszek
Piechota

Krzysztof
Piesiewicz

Stanisław
Piotrowicz

Zdzisław
Pupa

Janusz
Rachoń

Marek
Rocki

Zbigniew
Romaszewski

Jadwiga
Rotnicka

Jan
Rulewski

Czesław
Ryszka

Sławomir
Sadowski

Janusz
Sepioł

Władysław
Sidorowicz

Tadeusz
Skorupa

Wojciech
Skurkiewicz

Eryk
Smulewicz

Henryk
Stokłosa

Jacek
Swakoń

Zbigniew
Szaleniec

Andrzej
Szewiński

Grażyna
Sztark

Marek
Trzciniński

Piotr
Wach

Kazimierz
Wiatr

Mariusz
Witczak

Edmund
Wittbrodt

Grzegorz
Wojciechowski

Michał
Wojtczak

Henryk
Woźniak

Jan
Wyrowiński

Alicja
Zając

Stanisław
Zając

Krzysztof
Zaremba

Piotr
Zientarski

Marek
Ziółkowski

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ 1989–2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Senat Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji

2011–2015

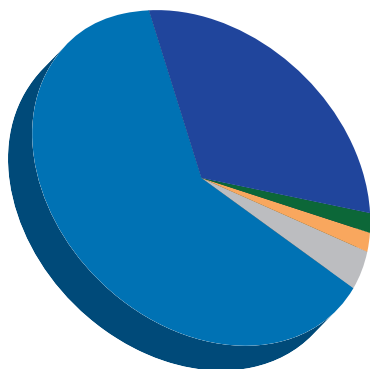

Senatorowie VIII kadencji. Fot. Konrad Stasiuk

VIII kadencja

Skład polityczny:*

■ Klub Parlamentarny Platforma Obywatelska	63
■ Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość	29
■ Koło Senatorów Niezależnych	4
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego	2
■ Klub Parlamentarny Solidarna Polska	2

* Dane z początku kadencji.

Inauguracyjne posiedzenie odbyło się 8–9 listopada 2011 r., a ostatnie – 30 września i 1 października 2015 r.

W Senacie tej kadencji, wyłonionym według nowych zasad w jednomandatowych okręgach, najwięcej mandatów zdobyła Platforma Obywatelska. Do Izby wybrano 13 kobiet, średnia wieku senatorów wynosiła 56 lat, wyższe wykształcenie miało 94 osób, wcześniejszy staż parlamentarny – 72.

Senat obradował na 82 posiedzeniach, a komisje – na 2968. 284 spośród 755 rozpatrzonych ustaw przyjęto z 3365 poprawkami. Izba wystąpiła ze 103 projektami, w tym 62 wykonującymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego i 11 realizującymi postulaty zawarte w petycjach skierowanych do marszałka Senatu. Sejm na ich podstawie uchwalił 74 ustawy.

W 2014 r. nawiązano współpracę z rzecznikiem praw obywatelskich i Najwyższą Izbą Kontroli. Na podstawie wskazanych przez nich problemów Izba przygotowała i wniosła do Sejmu 4 projekty ustaw, spośród których 3 stały się obowiązującym prawem. Jedna z nich spenalizowała przemoc pośrednią, stosowaną np. przez właścicieli kamienic w celu zmuszenia lokatorów do opuszczenia mieszkań.

Z inicjatywy Senatu uchwalono ponadto tzw. małą ustawę reprivatyzacyjną, określono zasady składania i rozpatrywania petycji, przyznano świadczenie specjalne i pomoc pieniężną dla działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych od 1 stycznia 1957 r. do 4 czerwca 1989 r., uregulowano kwestie związane z tzw. rachunkami uśpionymi, ułatwiając spadkobiercom dostęp do rachunków bankowych osób zmarłych.

Senat przygotował 3 opinie o niezgodności projektów unijnych rozporządzeń z zasadą pomocniczości. Wezwał też polski rząd i Parlament Europejski do aktywnego działania na rzecz uproszczenia wspólnej polityki rolnej, konkurencyjności i postępu oraz wprowadzenia równych i niedyskryminujących zasad podziału między państwa członkowskie Unii Europejskiej środków na dopłaty bezpośrednie dla rolników.

Od 2013 r. Senat umożliwia obywatelom uczestnictwo w przygotowywaniu senackich projektów ustaw poprzez konsultacje społeczne i wysłuchanie publiczne.

W 2012 r. większość środków finansowych na Polonię i Polaków za granicą, których dysponentem był Senat, zostało przeniesionych do Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Przystała też funkcjonować Polonijna Rada Konsultacyjna przy Marszałku Senatu.

Prezydium Senatu

**Bogdan
Borusewicz**

Marszałek Senatu

**Stanisław
Karczewski**

Wicemarszałek Senatu

**Maria
Pańczyk-Pozdziej**

Wicemarszałek Senatu

**Jan
Wyrowiński**

Wicemarszałek Senatu

Komisje Senatu VIII kadencji

Komisja Budżetu i Finansów Publicznych

przewodniczący: Kazimierz Kleina

Komisja Gospodarki Narodowej

przewodniczący: Marek Ziółkowski

Komisja Kultury i Środków Przekazu

przewodniczący: Grzegorz Czelej

Komisja Nauki, Edukacji i Sportu

przewodniczący: Kazimierz Wiatr

Komisja Obrony Narodowej

przewodniczący: Władysław Ortyl, Wojciech Skurkiewicz

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji

przewodniczący: Michał Seweryński

Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich

przewodniczący: Andrzej Misiólek

Komisja Rodziny i Polityki Społecznej

przewodniczący: Mieczysław Augustyn

Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi

przewodniczący: Jerzy Chrościkowski

Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej

przewodniczący: Janusz Sepioł

Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą

przewodniczący: Andrzej Person

Komisja Spraw Unii Europejskiej

przewodniczący: Edmund Wittbrodt

Komisja Spraw Zagranicznych

przewodniczący: Włodzimierz Cimoszewicz

Komisja Środowiska

przewodnicząca: Jadwiga Rotnicka

Komisja Ustawodawcza

przewodniczący: Piotr Zientarski

Komisja Zdrowia

przewodniczący: Rafał Muchacki

Senatorowie VIII kadencji

Łukasz
Abgarowicz

Anna
Aksamit

Tadeusz
Arłukowicz

Mieczysław
Augustyn

Elżbieta
Bieńkowska

Grzegorz
Bierecki

Przemysław
Błaszczyk

Ryszard
Bonisławski

Marek
Borowski

Bogdan
Borusewicz

Barbara
Borys-Damięcka

Jerzy
Chrościkowski

Alicja
Chybicka

Włodzimierz
Cimoszewicz

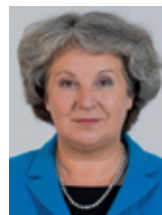
Henryk
Cioch

Leszek
Czarnobaj

Grzegorz
Czelej

Dorota
Czudowska

Wiesław
Dobkowski

Robert
Dowhan

Jarosław
Duda

Mieczysław
Gil

Witold
Gintowt-Dziewałtowski

Stanisław
Gogacz

Stanisław
Gorczyca

Beata
Gosiewska

Ryszard
Górecki

Henryk
Górski

Maciej
Grubski

Piotr
Gruszczyński

Andrzej
Grzyb

Helena
Hatka

Stanisław
Hodorowicz

Stanisław
Iwan

Jan Maria Jackowski

Kazimierz Jaworski

Stanisław Jurcewicz

Stanisław Karczewski

Wiesław Kilian

Kazimierz Kleina

Bogdan Klich

Maciej Klima

Izabela Kloc

Ryszard Knosala

Andrzej Kobiak

Maria Koc

Stanisław Kogut

Marek Konopka

Tadeusz Kopeć

Waldemar Kraska

Kazimierz Kutz

Jarosław Lasecki

Jan Filip Libicki

Robert Mamoń

Marek Martynowski

Andrzej Matusiewicz

Zbigniew Meres

Jan Michalski

Andrzej Misiołek

Antoni Motyczka

Andżelika Możdżanowska

Rafał Muchacki

Ireneusz Niewiarowski

Jarosław Obremski

Norbert Obrycki

Władysław Ortyl

Andrzej Owczarek

Andrzej Pająk

Maria Pańczyk-Pozdziej

Bohdan Paszkowski

Andrzej
Person

Bogdan
Pęk

Bolesław
Piecha

Leszek
Piechota

Józef
Pinior

Aleksander
Pocij

Marian
Poślednik

Sławomir
Preiss

Zdzisław
Pupa

Marek
Rocki

Jadwiga
Rotnicka

Jan
Rulewski

Jarosław
Rusiecki

Czesław
Ryszka

Janina
Sagatowska

Janusz
Sepioł

Michał
Seweryński

Witold
Sitarz

Wojciech
Skurkiewicz

Krzysztof
Słoń

Andrzej
Szewiński

Grażyna
Sztark

Bogusław
Śmigielski

Aleksander
Świeykowski

Piotr
Wach

Kazimierz
Wiatr

Edmund
Wittbrodt

Grzegorz
Wojciechowski

Michał
Wojtczak

Jan
Wyrowiński

Roman
Zaborowski

Alicja
Zając

Józef
Zając

Adam
Zdziebło

Piotr
Zientarski

Marek
Ziółkowski

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ 1989–2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Senat Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji

2015–2019

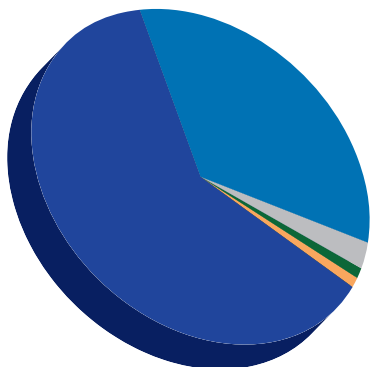

Posiedzenie Senatu IX kadencji. Fot. Michał Józefaciuk/Archiwum Senatu

IX kadencja

Skład polityczny:*

■ Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość	62
■ Klub Parlamentarny – Grupa Senatorów Platforma Obywatelska	33
■ Koło Senatorów Niezależnych	3
■ Klub Parlamentarny Polskiego Stronnictwa Ludowego	1
■ Senator niezrzeszony	1

* Dane z początku kadencji.

1. posiedzenie odbyło się 12–13 listopada 2015 r.

W wyborach do Senatu większość uzyskało Prawo i Sprawiedliwość. W Izbie zasiada 14 kobiet, średnia wieku to 56 lat, wyższym wykształceniem legitymuje się 96 senatorów, doświadczeniem parlamentarnym może się wykazać 68 osób.

Do 15 maja 2019 r. Izba zebrała się 78 razy, komisje zaś – 2515. Z 803 rozpatrzonych ustaw 187 przyjęto z poprawkami; łącznie wprowadzono 1673 zmian. Senat wniósł do Sejmu 50 projektów ustaw, w tym 22 wykonujące wyroki Trybunału Konstytucyjnego i 9 realizujących postulaty petycyjne, uchwalono 27 z nich. Izba przygotowała też 6 opinii o niezgodności unijnych projektów z zasadą pomocniczości.

Z inicjatywy Senatu m.in. wprowadzono zakaz nadawania nazw propagujących komunizm lub inny ustrój totalitarny szkołom, szpitalom, instytucjom kultury i ulicom, a także wznoszenia takich pomników. Ustanowiono też nowe odznaczenie – Krzyż Zachodni dla obcokrajowców, którzy w latach 1939–1989 udzielali pomocy Polakom represjonowanym, prześladowanym, deportowanym, więzionym lub zmuszonym do emigracji przez okupanta niemieckiego oraz władze komunistyczne w powojennej Polsce. Z kolei osobom deportowanym do pracy przymusowej przyznano dodatkowe uprawnienia związane ze służbą zdrowia i opieką społeczną, a nadawców zobowiązano do zwiększenia wymiaru czasu nadawania programów z udogodnieniami dla niepełnosprawnych, tak aby od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu miało takie udogodnienia.

W 2016 r. powrócono do systemu finansowania przez państwo opieki nad Polonią i Polakami za granicą, zmienionego w poprzedniej kadencji. Środki będące w dyspozycji Ministerstwa Spraw Zagranicznych wróciły do Senatu. Ponownie powołano Polonijną Radę Konsultacyjną przy Marszałku Senatu.

W 2018 r., w roku 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę, odbył się V Światowy Zjazd Polonii i Polaków z Zagranicy, w którym wzięło udział ok. 600 przedstawicieli organizacji polonijnych z całego świata. Debatowano m.in. o problemach i wyzwaniach stojących przed organizacjami polonijnymi, o polonijnej kulturze, edukacji, nauce i mediach.

Prezydium Senatu

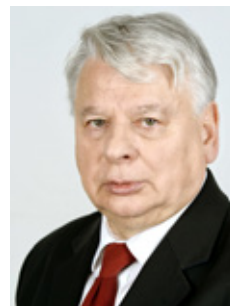
**Stanisław
Karczewski**

Marszałek Senatu

**Adam
Bielan**

Wicemarszałek Senatu

**Bogdan
Borusewicz**

Wicemarszałek Senatu

**Maria
Koc**

Wicemarszałek Senatu

**Grzegorz
Czelej**

*Wicemarszałek Senatu
do 20 kwietnia 2017 r*

**Michał
Seweryński**

*Wicemarszałek Senatu
od 20 kwietnia 2017 r*

Komisje Senatu IX kadencji

Komisja Budżetu i Finansów Publicznych

przewodniczący: Grzegorz Bierecki

Komisja Gospodarki Narodowej i Innowacyjności

przewodniczący: Andrzej Stanisławek, Adam Gawęda

Komisja Infrastruktury

przewodniczący: Stanisław Kogut, Andrzej Misiólek

Komisja Kultury i Środków Przekazu

przewodniczący: Jerzy Fedorowicz

Komisja Nauki, Edukacji i Sportu

przewodniczący: Kazimierz Wiatr

Komisja Obrony Narodowej

przewodniczący: Jarosław Rusiecki

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji

przewodniczący: Michał Seweryński, Robert Mamań

Komisja Regulaminowa, Etyki i Spraw Senatorskich

przewodniczący: Sławomir Rybicki

Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej

przewodniczący: Jarosław Duda

Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi

przewodniczący: Jerzy Chrościkowski

Komisja Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej

przewodniczący: Piotr Zientarski

Komisja Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą

przewodniczący: Janina Sagatowska

Komisja Spraw Zagranicznych i Unii Europejskiej

przewodniczący: Marek Rocki

Komisja Środowiska

przewodniczący: Zdzisław Pupa

Komisja Ustawodawcza

przewodniczący: Stanisław Gogacz

Komisja Zdrowia

przewodniczący: Waldemar Kraska

Senatorowie IX kadencji

Rafał
Ambrozik

Anna
Anders

Mieczysław
Augustyn

Adam
Bielan

Grzegorz
Bierecki

Przemysław
Błaszczak

Aleksander
Bobko

Ryszard
Bonisławski

Waldemar
Bonkowski

Marek
Borowski

Bogdan
Borusewicz

Barbara
Borys-Damięcka

Margareta
Budner

Jerzy
Chróścikowski

Zbigniew
Cichoń

Leszek
Czarnobaj

Grzegorz
Czelej

Jerzy
Czerwiński

Dorota
Czudowska

Wiesław
Dobkowski

Jan
Dobrzyński

Robert
Dowhan

Jarosław
Duda

Jerzy
Fedorowicz

Piotr
Florek

Robert
Gaweł

Adam
Gawęda

Stanisław
Gogacz

Mieczysław
Golba

Arkadiusz
Grabowski

Tomasz
Grodzki

Maciej
Grubski

Jan
Hamerski

Jan Maria
Jackowski

Andrzej
Kamiński

Stanisław
Karczewski

Wiesław
Kilian

Kazimierz
Kleina

Bogdan
Klich

Andrzej
Kobiak

Maria
Koc

Stanisław
Kogut

Władysław
Komarnicki

Tadeusz
Kopeć

Małgorzata
Kopiczko

Waldemar
Kraska

Jan Filip
Libicki

Maciej
Łuczak

Józef
Łyczak

Ryszard
Majer

Robert
Mamątow

Marek
Martynowski

Łukasz
Mikołajczyk

Andrzej
Mioduszewski

Andrzej
Misiótek

Krzysztof
Mróz

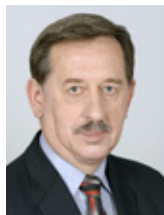
Grzegorz
Napieralski

Jarosław
Obremski

Bogusława
Orzechowska

Andrzej
Pająk

Maria
Pańczyk-Pozdziej

Bohdan
Paszkowski

Grzegorz
Peczkis

Marek
Pęk

Wojciech
Piecha

Leszek
Piechota

Aleksander
Pocij

Marian
Pośrednik

Michał
Potoczny

Krystian
Probiez

Zdzisław
Pupa

Konstanty
Radziwiłł

Marek
Rocki

Tadeusz
Romańczuk

Jadwiga Rotnicka

Jan Rulewski

Jarosław Rusiecki

Sławomir Rybicki

Czesław Ryszka

Janina Sagatowska

Michał Seweryński

Krzysztof Słoi

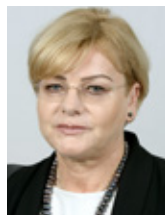
Waldemar Sługocki

Andrzej Stanisławek

Lidia Staroń

Grażyna Sztark

Aleksander Szwed

Antoni Szymański

Rafał Ślusarz

Przemysław Termiński

Piotr Wach

Artur Warzocha

Jerzy Wcisła

Kazimierz Wiatr

Jacek Włosowicz

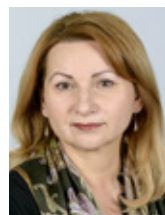
Andrzej Wojtyła

Alicja Zajęc

Józef Zajęc

Barbara Zdrojewska

Piotr Zientarski

Jan Żaryn

Senatorowie Rzeczypospolitej

Indeks alfabetyczny senatorów piastujących mandat w latach 1989–2019

1.	Łukasz Abgarowicz	1949	VII – woj. mazowieckie (Warszawa) VIII – OKW* Warszawa II	19.	Mieczysław Augustyn	1955	VI, VII – woj. wielkopolskie (Piła) VIII, IX – OKW Piła
2.	Paweł Abramski	1947	IV – woj. olsztyńskie	20.	Dariusz Jacek Bachalski	1963	VI – woj. lubuskie (Zielona Góra)
3.	Małgorzata Adamczak	1971	VII – woj. wielkopolskie (Kalisz)	21.	Franciszek Bachleđa-Księdzularz	1947	III, IV – woj. nowosądeckie V – woj. małopolskie (Nowy Sącz)
4.	Mirosław Adamczak	1954	VI – woj. wielkopolskie (Kalisz)	22.	Artur Balazs	1952	III – woj. szczecińskie
5.	Tomasz Adamczuk	1953	III – woj. chełmskie	23.	Marek Balicki	1953	V – woj. mazowieckie (Warszawa)
6.	Franciszek Adamczyk	1952	VI – woj. małopolskie (Nowy Sącz)	24.	Jadwiga Bałtakis	1925	II – woj. wałbrzyskie
7.	Jan Adamiak	1948	III – woj. olsztyńskie	25.	Grzegorz Banaś	1960	VII – woj. świętokrzyskie (Kielce)
8.	Jerzy Adamski	1951	III, IV – woj. piotrkowskie V – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.)	26.	Janusz Baranowski	1943	II – woj. łódzkie
9.	Anna Aksamit	1952	VIII – OKW Warszawa II	27.	Jerzy Baranowski	1947	IV – woj. siedleckie
10.	Przemysław Alexandrowicz	1961	VI – woj. wielkopolskie (Poznań)	28.	Jarosław Barańczak	1951	II – woj. zielonogórskie
11.	Rafał Ambrozik	1979	IX – OKW Piotrków Trybunalski	29.	Janusz Bargieł	1958	V – woj. małopolskie (Kraków)
12.	Anna Anders	1950	IX – OKW Białystok	30.	Wacław Bartnik	1943	II – woj. olsztyńskie
13.	Piotr Łukasz Juliusz Andrzejewski	1942	I, II, IV – woj. piotrkowskie III – woj. tarnowskie VI, VII – woj. mazowieckie (Warszawa)	31.	Gerhard Bartodziej	1941	II, III – woj. opolskie
14.	Jan Antonowicz	1956	II, III – woj. ciechanowskie	32.	Tadeusz Bartos	1937	V – woj. świętokrzyskie (Kielce)
15.	Zbigniew Antoszewski	1944	IV – woj. łódzkie	33.	Władysław Bartoszewski	1922	IV – woj. warszawskie
16.	Andrzej Anulewicz	1948	V – woj. mazowieckie (Siedlce)	34.	Stefan Bembiński	1917	I – woj. radomskie
17.	Dorota Arciszewska-Mielewczyk	1968	VI, VII – woj. pomorskie (Gdynia)	35.	Ryszard Bender	1932	II – woj. łomżyńskie VI, VII – woj. lubelskie (Lublin)
18.	Tadeusz Arłukowicz	1964	VIII – OKW Białystok	36.	Aleksander Bentkowski	1941	VI – woj. podkarpackie (Rzeszów)
				37.	Przemysław Berent	1962	VI – woj. mazowieckie (Płock)

* OKW – Okręgowa Komisja Wyborcza.

38.	Józef Bergier	1952	VII – woj. lubelskie (Chełm)
39.	Stanisław Bernatowicz	1910	I – woj. suwalskie
40.	Maria Berny	1932	III – woj. wrocławskie V – woj. dolnośląskie (Wrocław)
41.	Grzegorz Białkowski	1932	I – woj. piotrkowskie
42.	Adam Biela	1947	V, VI – woj. lubelskie (Chełm)
43.	Adam Bielan	1974	IX – OKW Radom
44.	Janusz Bielawski	1928	IV – woj. legnickie V – woj. dolnośląskie (Legnica)
45.	January Bięń	1943	V – woj. śląskie (Częstochowa)
46.	Elżbieta Bieńkowska	1964	VIII – OKW Katowice
47.	Grzegorz Bierecki	1963	VIII, IX – OKW Chełm
48.	Edmund Bilicki	1928	I – woj. szczecińskie
49.	Mieczysław Biliński	1928	III – woj. przemyskie
50.	Stanisław Bisztyga	1951	VII – woj. małopolskie (Kraków)
51.	Zbigniew Błaszczak	1926	II – woj. elbląskie
52.	Przemysław Błaszczyk	1977	VII – woj. łódzkie (Sieradz) VIII, IX – OKW Sieradz
53.	Aleksander Bobko	1960	IX – OKW Rzeszów
54.	Franciszek Bobrowski	1950	V – woj. wielkopolskie (Konin)
55.	Krystyna Bochenek	1953	V, VI, VII – woj. śląskie (Katowice)
56.	Anna Bogucka-Skowrońska	1942	I, II, IV – woj. śląskie

57.	Waldemar Bohdanowicz	1941	II – woj. łódzkie
58.	Włodzimierz Bojarski	1930	I – woj. wałbrzyskie
59.	Ryszard Bonisławski	1947	VIII, IX – OKW Łódź
60.	Waldemar Bonkowski	1959	IX – OKW Gdynia
61.	Jerzy Borcz	1955	IV – woj. krośnieńskie
62.	Krzysztof Borkowski	1964	III – woj. siedleckie V – woj. mazowieckie (Siedlce)
63.	Piotr Marian Boroń	1962	VI – woj. małopolskie (Kraków)
64.	Antoni Borowski	1936	I – woj. elbląskie
65.	Marek Borowski	1946	VIII, IX – OKW Warszawa I
66.	Bogdan Borusewicz	1949	VI, VII – woj. pomorskie (Gdańsk) VIII, IX – OKW Gdańsk
67.	Barbara Borys-Damięcka	1937	VII – woj. mazowieckie (Warszawa) VIII, IX – OKW Warszawa I
68.	Józef Borzyszkowski	1946	II – woj. gdańskie
69.	Michał Boszko	1939	VII – woj. mazowieckie (Płock)
70.	Kazimierz Brzeziński	1942	I – woj. konińskie
71.	Tadeusz Brzozowski	1957	II – woj. siedleckie
72.	Margareta Budner	1975	VI – woj. wielkopolskie (Konin) IX – OKW Konin
73.	Władysław Bułka	1936	V – woj. śląskie (Bielsko-Biała)
74.	Stanisław Ceberek	1927	III – woj. ostrołęckie
75.	Andrzej Celiński	1950	I, II – woj. płockie

76.	August Chełkowski	1927	I, II, III, IV – woj. katowickie	95.	Roman Ciesielski	1924	I – woj. krakowskie
77.	Jarosław Chmielewski	1971	VI – woj. opolskie (Opole)	96.	Stanisław Cieśla	1945	IV – woj. sieradzkie
78.	Jerzy Chmura	1925	II – woj. szczecińskie	97.	Jerzy Cieślak	1941	III, IV – woj. jeleniogórskie V – woj. dolnośląskie (Legnica)
79.	Jan Chodkowski	1938	I, II, IV – woj. ostrołęckie	98.	Jan Cimanowski	1937	IV – woj. skierniewickie
80.	Piotr Chojnacki	1945	II – woj. konińskie	99.	Włodzimierz Cimoszewicz	1950	VII – woj. podlaskie (Białystok) VIII – OKW Białystok
81.	Jan Chojnowski	1943	IV – woj. białostockie	100.	Henryk Cioch	1951	VIII – OKW Lublin
82.	Jerzy Chorąży	1949	III – woj. białskie	101.	Krzysztof Cugowski	1950	VI – woj. lubelskie (Lublin)
83.	Ireneusz Choroszuca	1943	II – woj. białostockie	102.	Gabriela Cwojdzńska	1928	I – woj. koszalińskie
84.	Czesława Christowa	1945	V – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)	103.	Zygmunt Cybulski	1935	V – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz)
85.	Stanisław Chrobak	1950	I – woj. tarnowskie	104.	Gerard Czaja	1940	V – woj. pomorskie (Gdynia)
86.	Andrzej Chronowski	1961	III, IV – woj. nowosądeckie V – woj. małopolskie (Nowy Sącz)	105.	Andrzej Czapski	1954	I, II – woj. białskie
87.	Jerzy Chróścikowski	1953	IV – woj. zamojskie VI, VII – woj. lubelskie (Chełm) VIII, IX – OKW Chełm	106.	Leszek Czarnobaj	1956	VIII, IX – OKW Gdańsk
88.	Wiesław Chrzanowski	1923	IV – woj. lubelskie	107.	Zdzisław Czarnobilski	1934	II – woj. tarnowskie
89.	Alicja Chybicka	1951	VIII – OKW Wrocław	108.	Henryk Czarnocki	1952	II – woj. siedleckie
90.	Zbigniew Cichoń	1952	VII – woj. małopolskie (Kraków) IX – OKW Tarnów	109.	Ryszard Czarny	1949	III – woj. kieleckie
91.	Lucjan Cichosz	1950	VII – woj. lubelskie (Chełm)	110.	Grzegorz Czelej	1964	VII – woj. lubelskie (Lublin) VIII, IX – OKW Lublin
92.	Marian Cichosz	1954	IV – woj. chełmskie	111.	Marek Czemplik	1958	II – woj. kaliskie
93.	Ryszard Ciecierski	1942	VI – woj. opolskie (Opole)	112.	Jerzy Czerwiński	1960	IX – OKW Opole
94.	Grażyna Ciemiak	1948	III – woj. bydgoskie	113.	Lech Czerwiński	1948	III – woj. koszalińskie

114. Krystyna Czuba	1937	IV – woj. łomżyńskie
115. Dorota Czudowska	1953	IV – woj. legnickie VIII, IX – OKW Legnica
116. Władysław Dajczak	1959	VII – woj. lubuskie (Zielona Góra)
117. Jolanta Danielak	1954	IV – woj. zielonogórskie V – woj. lubuskie (Zielona Góra)
118. Adam Daraż	1953	III – woj. rzeszowskie
119. Stanisław Dembiński	1933	I – woj. toruńskie
120. Jerzy Derkacz	1950	III – woj. zamojskie
121. Jerzy Dietl	1927	I – woj. łódzkie
122. Wiesław Dobkowski	1953	VII – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.) VIII, IX – OKW Piotrków Tryb.
123. Jan Dobrzyński	1958	VII – woj. podlaskie (Białystok) IX – OKW Białystok
124. Krystyna Doktorowicz	1955	V – woj. śląskie (Katowice)
125. Robert Dowhan	1967	VIII, IX – OKW Zielona Góra
126. Jan Draus	1952	II – woj. rzeszowskie
127. Kazimierz Drożdż	1936	IV – woj. wałbrzyskie V – woj. dolnośląskie (Wałbrzych)
128. Bernard Drzęzła	1941	V – woj. śląskie (Rybnik)
129. Jarosław Duda	1964	VII – woj. dolnośląskie (Wrocław) VIII, IX – OKW Wrocław
130. Roman Duda	1935	I – woj. wrocławskie
131. Kazimierz Działocha	1932	III – woj. wrocławskie

132. Henryk Dzido	1941	V – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.)
133. Eugeniusz Dziekan	1931	II – woj. radomskie
134. Józef Dziemdziała	1952	V – woj. łódzkie (Sieradz)
135. Bodo Engling	1944	III – woj. szczecińskie
136. Jerzy Fedorowicz	1947	IX – OKW Kraków II
137. Andrzej Fenrych	1922	I – woj. tarnowskie
138. Genowefa Ferenc	1949	IV – woj. kaliskie V – woj. wielkopolskie (Kalisz)
139. Lech Feszler	1946	IV – woj. łomżyńskie
140. Janina Fetlińska	1952	VI, VII – woj. mazowieckie (Płock)
141. Zbigniew Filipkowski	1952	II – woj. suwalskie
142. Władysław Findeisen	1926	I, II – woj. warszawskie
143. Bolesław Fleszar	1933	I – woj. rzeszowskie
144. Piotr Florek	1954	IX – OKW Poznań
145. Józef Frączek	1952	III, IV – woj. rzeszowskie
146. Urszula Gacek	1963	VI – woj. małopolskie (Tarnów)
147. Sylwester Gajewski	1950	II, III – woj. sieradzkie
148. Janusz Gałkowski	1961	VI – woj. śląskie (Bielsko-Biała)
149. Ryszard Ganowicz	1931	I – woj. poznańskie
150. Robert Gawel	1964	IX – OKW Konin
151. Adam Gawęda	1967	IX – OKW Rybnik
152. Aleksander Gawronik	1948	III – woj. poznańskie

153. Elżbieta Gelert	1955	VI – woj. warmińsko-mazurskie (Elbląg)
154. Ryszard Gibuła	1956	III, IV – woj. wałbrzyskie
155. Adam Gierek	1938	V – woj. śląskie (Sosnowiec)
156. Mieczysław Gil	1944	VIII – OKW Kielce
157. Witold Gintowt-Dziewałtowski	1949	VIII – OKW Elbląg
158. Adam Glapiński	1950	IV – woj. tarnowskie
159. Witold Gładkowski	1942	V – woj. zachodniopomorskie (Koszalin)
160. Piotr Głowski	1967	VII – woj. wielkopolskie (Piła)
161. Krzysztof Głuchowski	1956	IV – woj. siedleckie
162. Stanisław Gogacz	1959	IV – woj. lubelskie VII – woj. lubelskie (Lublin) VIII, IX – OKW Lublin
163. Mieczysław Golba	1966	IX – OKW Krosno
164. Andrzej Gołaś	1946	VI – woj. małopolskie (Kraków)
165. Zbigniew Gołąbek	1952	IV – woj. radomskie V – woj. mazowieckie (Radom)
166. Henryk Gołębiowski	1942	V – woj. dolnośląskie (Wałbrzych)
167. Stanisław Gorczyca	1958	VII – woj. warmińsko-mazurskie (Elbląg) VIII – OKW Elbląg
168. Beata Gosiewska	1971	VIII – OKW Kielce
169. Janina Gościej	1942	II – woj. nowosądeckie
170. Jarosław Gowin	1961	VI – woj. małopolskie (Kraków)
171. Józef Góralczyk	1924	I – woj. opolskie

172. Dariusz Górecki	1946	VI – wielkopolskie (Sieradz)
173. Ryszard Górecki	1951	VI, VII – woj. warmińsko-mazurskie (Olsztyn) VIII – OKW Olsztyn
174. Henryk Górski	1949	VI, VII – woj. mazowieckie (Siedlce) VIII – OKW Siedlce
175. Witold Graboś	1952	III – woj. chełmskie
176. Genowefa Grabowska	1944	V – woj. śląskie (Katowice)
177. Arkadiusz Grabowski	1974	IX – OKW Sosnowiec
178. Adam Graczyński	1939	IV – woj. katowickie V – woj. śląskie (Rybnik)
179. Tomasz Grodzki	1958	IX – OKW Szczecin
180. Maciej Grubski	1968	VII – woj. łódzkie (Łódź) VIII, IX – OKW Łódź
181. Piotr Gruszczyński	1958	VII – woj. wielkopolskie (Konin) VIII – OKW Konin
182. Tadeusz Gruszka	1961	VII – woj. śląskie (Rybnik)
183. Henryk Grządzielski	1954	I – woj. śląskie
184. Eugeniusz Grzeszczak	1954	II, III – woj. konińskie
185. Alicja Grzeškowiak	1941	I, II, III, IV – woj. toruńskie
186. Andrzej Grzyb	1952	VII – woj. pomorskie (Gdańsk) VIII – OKW Gdańsk
187. Józef Hałasa	1928	II – woj. szczecińskie
188. Jan Hamerski	1951	IX – OKW Nowy Targ
189. Helena Hatka	1956	VIII – OKW Zielona Góra

190. Stefania Hejmanowska	1937	I – woj. gorzowskie
191. Stanisław Hodorowicz	1941	VIII – OKW Nowy Sącz
192. Stanisław Hoffmann	1949	I – woj. leszczyńskie
193. Gustaw Holoubek	1923	I – woj. krośnieńskie
194. Krzysztof Horodecki	1953	II – woj. pilskie
195. Zygmunt Hortmanowicz	1938	II – woj. krośnieńskie
196. Stanisław Huskowski	1953	V – woj. dolnośląskie (Wrocław)
197. Witold Idczak	1969	VII – woj. dolnośląskie (Legnica)
198. Stanisław Iwan	1949	VII – woj. lubuskie (Zielona Góra) VIII – OKW Zielona Góra
199. Sławomir Izdebski	1971	V – woj. mazowieckie (Siedlce)
200. Jan Maria Jackowski	1958	VIII, IX – OKW Płock
201. Andrzej Jaeschke	1953	V – woj. małopolskie (Kraków)
202. Edmund Jagiełło	1946	II – woj. sieradzkie
203. Tomasz Jagodziński	1958	II – woj. piotrkowskie
204. Adam Jamróż	1945	V – woj. podlaskie (Białystok)
205. Paweł Jankiewicz	1951	III – woj. łódzkie
206. Romuald Jankowski	1934	III – woj. elbląskie
207. Zdzisława Janowska	1940	III – woj. łódzkie V – woj. łódzkie (Łódź)
208. Gabriel Janowski	1947	I – woj. siedleckie

209. Mieczysław Janowski	1947	IV – woj. rzeszowskie V – woj. podkarpackie (Rzeszów)
210. Zdzisław Jarmużek	1934	III, IV – woj. gorzowskie V – woj. lubuskie (Zielona Góra)
211. Andrzej Jarocho	1948	VI – woj. dolnośląskie (Wrocław)
212. Stanisław Jarosz	1961	IV – woj. białskie
213. Ryszard Jarzembowski	1945	II, III, IV – woj. wrocławskie V – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń)
214. Kazimierz Jaworski	1956	V, VII – woj. podkarpackie (Rzeszów) VIII – OKW Rzeszów
215. Jan Jesionek	1925	II – woj. katowickie
216. Cezary Józeffiak	1932	I – woj. łódzkie
217. Stanisław Jurcewicz	1961	VII – woj. dolnośląskie (Wałbrzych) VIII – OKW Wałbrzych
218. Stefan Jurczak	1938	II, III, IV – woj. krakowskie
219. Marian Jurczyk	1935	IV – woj. szczecińskie
220. Krzysztof Jurgiel	1953	V – woj. podlaskie (Białystok)
221. Paweł Juros	1928	II – woj. legnickie
222. Ryszard Juszkiewicz	1928	I, II – woj. ciechanowskie
223. Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski	1938	I – woj. olsztyńskie
224. Jarosław Kaczyński	1949	I – woj. elbląskie
225. Lech Kaczyński	1949	I – woj. gdańskie
226. Piotr Kaleta	1968	VII – woj. wielkopolskie (Kalisz)

227. Andrzej Kaliciński	1922	I – woj. białostockie	244. Apolonia Klepacz	1952	V – woj. opolskie (Opole)
228. Andrzej Kamiński	1958	IX – OKW Bielsko-Biała	245. Bogdan Klich	1960	VIII, IX – OKW Kraków II
229. Jerzy Kamiński	1926	II – woj. skierniewickie	246. Maciej Klima	1959	VII – woj. małopolskie (Tarnów) VIII – OKW Tarnów
230. Tadeusz Kamiński **	1950	II – woj. tarnowskie	247. Paweł Klimowicz	1968	VII – woj. małopolskie (Kraków)
231. Henryk Kanicki	1946	III – woj. sieradzkie	248. Izabela Kloc	1963	VIII – OKW Rybnik
232. Roman Karaś	1953	III – woj. krośnieńskie	249. Dariusz Kłeczek	1957	IV – woj. tarnobrzeskie
233. Jan Karbowski	1943	III – woj. jeleniogórskie	250. Jerzy Kłoczowski	1924	I – woj. lubelskie
234. Stanisław Karczewski	1955	VI, VII – woj. mazowieckie (Radom) VIII, IX – OKW Radom	251. Tadeusz Kłopotowski	1928	I – woj. siedleckie
235. Andrzej Kawecki	1944	VI – woj. mazowieckie (Siedlce)	252. Ryszard Knosala	1949	VII – woj. opolskie (Opole) VIII – OKW Opole
236. Andrzej Kaźmierowski	1940	II – woj. legnickie	253. Andrzej Kobiak	1951	VIII, IX – OKW Bydgoszcz
237. Dorota Kempka	1935	III, IV – woj. bydgoskie V – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz)	254. Maria Koc	1964	VIII, IX – OKW Siedlce
238. Jerzy Kępa	1942	II – woj. radomskie	255. Stanisław Kochanowski	1951	III – woj. elbląskie
239. Edward Kienig	1936	III – woj. legnickie	256. Stanisław Kogut	1953	VI, VII – woj. podkarpackie (Nowy Sącz) VIII, IX – OKW Nowy Sącz
240. Leon Kieres	1948	IV – woj. wrocławskie VII – woj. dolnośląskie (Wrocław)	257. Bartłomiej Kołodziej	1954	I – woj. wrocławskie
241. Zdzisław Kieszkowski	1937	III – woj. radomskie	258. Władysław Komarnicki	1945	IX – OKW Zielona Góra
242. Wiesław Kilian	1952	VIII, IX – OKW Wałbrzych	259. Zbigniew Komorowski	1944	II, III – woj. skierniewickie
243. Kazimierz Kleina	1958	IV – woj. śląskie VII – woj. pomorskie (Gdynia) VIII, IX – OKW Gdynia	260. Stefan Konarski	1945	IV – woj. białskie
			261. Janusz Konieczny	1942	V – woj. podkarpackie (Krosno)
			262. Marek Konopka	1961	VII – woj. warmińsko-mazurskie (Olsztyn) VIII – OKW Olsztyn

** Decyzją kierownika USC w Dębicy z 2011 r. nazwisko, uzupełnione o człon historyczny, ma brzmienie: Łoś-Kamiński.

263. Tadeusz Kopacz	1952	IV – woj. elbląskie
264. Jerzy Kopaczewski	1945	II, III, IV – woj. wrocławskie
265. Tadeusz Kopec	1960	VIII, IX – OKW Bielsko-Biała
266. Małgorzata Kopiczko	1967	IX – OKW Olsztyn
267. Bronisław Korfanty	1952	VI, VII – woj. śląskie (Katowice)
268. Stanisław Kostka	1925	II – woj. przemyskie
269. Aleksandra Koszada	1949	V – woj. łódzkie (Sieradz)
270. Sławomir Kowalski	1961	VII – woj. śląskie (Bielsko-Biała)
271. Witold Kowalski	1963	IV – woj. przemyskie
272. Lech Kozioł	1939	I – woj. łomżyńskie
273. Jan Kozłowski	1929	I – woj. tarnobrzeskie
274. Krzysztof Kozłowski	1931	I, II, III, IV – woj. krakowskie
275. Marian Kozłowski	1936	V – woj. warmińsko-mazurskie (Elbląg)
276. Norbert Krajczy	1950	VII – woj. opolskie (Opole)
277. Czesław Krakowski	1950	III – woj. płockie
278. Andrzej Kralczyński	1943	I, II – woj. bielskie
279. Waldemar Kraska	1963	VI, VII – woj. mazowieckie (Siedlce) VIII, IX – OKW Siedlce
280. Erwin Kruk	1941	I – woj. olsztyńskie
281. Wojciech Kruk	1947	II, III, IV – woj. poznańskie
282. Henryk Krupa	1935	III – woj. olsztyńskie

283. Zbigniew Kruszewski	1949	IV – woj. płockie V – woj. mazowieckie (Płock)
284. Andrzej Krzak	1941	IV – woj. kaliskie
285. Maciej Krzanowski	1930	I – woj. bielskie
286. Olga Krzyżanowska	1929	V – woj. pomorskie (Gdańsk)
287. Janusz Kubiak	1961	VI – woj. wielkopolskie (Piła)
288. Stanisław Kucharski	1932	III – woj. wałbrzyskie
289. Józef Kuczyński	1931	II, III, IV – woj. elbląskie
290. Zbigniew Kulak	1953	III, IV – woj. leszczyńskie V – woj. wielkopolskie (Kalisz)
291. Zofia Kuratowska	1931	I – woj. nowosądeckie II, III – woj. warszawskie
292. Grzegorz Kurczuk	1949	III – woj. lubelskie
293. Anna Kurska	1929	V, VI – woj. pomorskie (Gdańsk)
294. Irena Kurzępa	1947	V – woj. lubelskie (Chełm)
295. Wanda Kustrzeba	1946	III – woj. gdańskie
296. Kazimierz Kutz	1929	IV – woj. katowickie V, VI – woj. śląskie (Katowice) VIII – OKW Katowice
297. Krzysztof Kwiatkowski	1971	VII – woj. łódzkie (Łódź)
298. Marian Kwiatkowski	1946	III – woj. zamojskie
299. Leszek Lackorzyński	1941	III – woj. gdańskie
300. Jarosław Lasecki	1961	VI – woj. śląskie (Częstochowa) VIII – OKW Częstochowa

301. Grzegorz Lato	1950	V – woj. podkarpackie (Rzeszów)
302. Ryszard Legutko	1949	VI – woj. małopolskie (Kraków)
303. Tadeusz Lewandowski	1944	IV – woj. jeleniogórskie VI – woj. dolnośląskie (Legnica)
304. Marian Lewicki	1951	V – woj. dolnośląskie (Legnica)
305. Leszek Lewoc	1959	II – woj. suwalskie
306. Jan Filip Libicki	1971	VIII, IX – OKW Piła
307. Władysław Lipczak	1947	III – woj. częstochowskie
308. Edward Lipiec	1936	I – woj. zielonogórskie
309. Krzysztof Lipiec	1959	IV – woj. kieleckie
310. Wiesław Lipko	1927	I – woj. zamojskie
311. Grzegorz Lipowski	1936	IV – woj. częstochowskie V – woj. śląskie (Częstochowa)
312. Jan Józef Lipski	1926	I – woj. radomskie
313. Bogdan Lis	1952	I – woj. gdańskie
314. Bogdan Lisiecki	1962	VI – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.)
315. Teresa Liszcz	1945	V – woj. lubelskie (Lublin)
316. Bogusław Litwiniec	1931	IV – woj. wrocławskie V – woj. dolnośląskie (Wrocław)
317. Janusz Lorenz	1942	IV – woj. olsztyńskie V – woj. warmińsko-mazurskie (Olsztyn)
318. Mirosław Lubiński	1962	V – woj. dolnośląskie (Wałbrzych)
319. Roman Ludwiczuk	1957	VI, VII – woj. dolnośląskie (Wałbrzych)

320. Włodzimierz Łęcki	1937	V – woj. wielkopolskie (Poznań)
321. Barbara Łękawa	1941	III – woj. białostockie
322. Maria Łopatkowa	1927	III – woj. warszawskie
323. Maciej Łuczak	1967	IX – OKW Sieradz
324. Andrzej Łuczycycki	1952	VI – woj. mazowieckie (Radom)
325. Józef Łyczak	1952	VI – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń) IX – OKW Toruń
326. Włodzimierz Łyczywek	1945	VI – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)
327. Andrzej Machalski	1942	I – woj. częstochowskie
328. Henryk Maciołek	1930	III – woj. piotrkowskie
329. Tadeusz Maćkała	1962	VI – woj. dolnośląskie (Legnica)
330. Jerzy Madej	1935	I, II, III – woj. koszalińskie
331. Stanisław Majdański	1949	IV – woj. zamojskie
332. Ryszard Majer	1971	IX – OKW Częstochowa
333. Krzysztof Majka	1949	IV – woj. koszalińskie
334. Krzysztof Majkowski	1957	VII – woj. mazowieckie (Siedlce)
335. Henryk Makarewicz	1952	II, III – woj. białskie
336. Edmund Maliński	1949	II – woj. jeleniogórskie
337. Robert Mamątow	1957	VIII, IX – OKW Siedlce
338. Władysław Mańkut	1947	V, VI – woj. warmińsko-mazurskie (Elbląg)
339. Stanisław Marczuk	1935	IV – woj. białostockie

340. Jerzy Markowski	1949	IV – woj. katowickie V – woj. śląskie (Gliwice)
341. Marek Martynowski	1970	VIII, IX – OKW Płock
342. Jerzy Masłowski	1955	IV – woj. chełmskie
343. Adam Massalski	1942	VI, VII – woj. świętokrzyskie (Kielce)
344. Zdzisław Maszkiewicz	1950	IV – woj. radomskie
345. Wojciech Matecki	1941	III – woj. skierniewickie
346. Ryszard Matusiak	1953	V – woj. dolnośląskie (Legnica)
347. Andrzej Matusiewicz	1952	VIII – OKW Krosno
348. Grzegorz Matuszak	1941	V – woj. łódzkie (Łódź)
349. Mieczysław Maziarz	1949	VI – woj. podkarpackie (Rzeszów)
350. Janusz Mazurek	1943	II – woj. lubelskie
351. Andrzej Mazurkiewicz	1963	IV – woj. przemyskie VI, VII – woj. podkarpackie (Krosno)
352. Bogusław Mąsior	1947	III – woj. katowickie V – woj. małopolskie (Kraków)
353. Zbigniew Meres	1952	VII – woj. śląskie (Sosnowiec) VIII – OKW Sosnowiec
354. Paweł Michalak	1951	VI – woj. zachodniopomorskie (Koszalin)
355. Jan Michalski	1962	VIII – OKW Legnica
356. Tomasz Michałowski	1960	IV – woj. częstochowskie
357. Ireneusz Michaś	1938	III, IV – woj. ciechanowskie
358. Mieczysław Mietła	1947	V – woj. małopolskie (Tarnów)

359. Łukasz Mikołajczyk	1977	IX – OKW Kalisz
360. Marian Miłek	1945	VI – woj. lubuskie (Zielona Góra)
361. Marek Minda	1950	III – woj. łomżyńskie
362. Andrzej Mioduszewski	1955	IX – OKW Toruń
363. Tomasz Misiak	1973	VI – woj. dolnośląskie (Wrocław) VII – woj. dolnośląskie (Legnica)
364. Andrzej Misiołek	1961	VII – woj. śląskie (Gliwice) VIII – OKW Gliwice IX – OKW Katowice
365. Piotr Miszczuk	1953	III – woj. chełmskie
366. Karol Modzelewski	1937	I – woj. wrocławskie
367. Jerzy Mokrzycki	1942	IV – woj. koszalińskie
368. Antoni Motyczka	1941	VI, VII – woj. śląskie (Rybnik) VIII – OKW Rybnik
369. Andżelika Możdżanowska	1975	VIII – OKW Kalisz
370. Krzysztof Mróz	1977	IX – OKW Legnica
371. Rafał Muchacki	1955	VII – woj. śląskie (Bielsko-Biała) VIII – OKW Bielsko-Biała
372. Jan Mulak	1914	III – woj. białostockie
373. Jan Musiał	1948	I, II – woj. przemyskie
374. Grzegorz Napieralski	1974	IX – OKW Szczecin
375. Stanisław Nicieja	1948	V – woj. opolskie (Opole)
376. Stefan Niesiołowski	1944	VI – woj. łódzkie (Łódź)

377. Ireneusz Niewiarowski	1953	I – woj. konińskie VII – woj. wielkopolskie (Konin) VIII – OKW Konin	396. Andrzej Ostoja-Owsiany	1931	IV – woj. łódzkie
378. Grzegorz Niski	1949	V – woj. zachodniopomorskie (Koszalin)	397. Andrzej Owczarek	1950	VI, VII – woj. łódzkie (Sieradz) VIII – OKW Sieradz
379. Marian Noga	1946	IV – woj. wrocławskie V – woj. dolnośląskie (Wrocław)	398. Andrzej Pająk	1955	VIII, IX – OKW Kraków I
380. Zenon Nowak	1949	III – woj. leszczyńskie	399. Piotr Pankanin	1948	II – woj. bydgoskie
381. Zdzisław Nowicki	1951	I – woj. piłskie	400. Maria Pańczyk-Pozdziej	1942	VI, VII – woj. śląskie (Gliwice) VIII, IX – OKW Gliwice
382. Mirosława Nykiel	1953	VI – woj. śląskie (Bielsko-Biała)	401. Władysław Papużyński	1930	I – woj. legnickie
383. Stanisław Obertanec	1948	I – woj. legnickie	402. Longin Pastusiak	1935	V – woj. pomorskie (Gdańsk)
384. Jarosław Obremski	1962	VIII, IX – OKW Wrocław	403. Stefan Pastuszka	1941	III – woj. kieleckie
385. Norbert Obrycki	1972	VIII – OKW Szczecin	404. Bohdan Paszkowski	1965	VII – woj. podlaskie (Białystok) VIII, IX – OKW Białystok
386. Ryszard Ochwat	1951	III – woj. tarnowskie	405. Aleksander Paszyński	1928	I – woj. bydgoskie
387. Michał Okła	1953	VI, VII – woj. świętokrzyskie (Kielce)	406. Eugeniusz Patyk	1937	III – woj. legnickie
388. Janusz Okrzesik	1964	III, IV – woj. bielskie	407. Kazimierz Pawełek	1936	V – woj. lubelskie (Lublin)
389. Jan Olech	1951	VII – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)	408. Eugeniusz Pawlik	1953	II – woj. gorzowskie
390. Anna Olejnicka-Górczewska	1952	III – woj. konińskie	409. Zbigniew Pawłowicz	1943	VII – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz)
391. Wincenty Olszewski	1934	III – woj. toruńskie	410. Krzysztof Pawłowski	1946	I, II – woj. nowosądeckie
392. Władysław Ortyl	1954	VI, VII – woj. podkarpackie (Rzeszów) VIII – OKW Rzeszów	411. Wojciech Pawłowski	1941	V – woj. podkarpackie (Krosno)
393. Bogusława Orzechowska	1957	IX – OKW Elbląg	412. Grzegorz Peczkis	1976	IX – OKW Opole
394. Jan Orzechowski	1929	III – woj. siedleckie	413. Andrzej Person	1951	VI, VII – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń) VIII – OKW Toruń
395. Edmund Jan Osmańczyk	1913	I – woj. opolskie	414. Wiesław Perzanowski	1951	II – woj. ostrołęckie

415. Bogdan Pęk	1953	VIII – OKW Kraków II
416. Marek Pęk	1975	IX – OKW Kraków II
417. Bolesław Piecha	1954	VIII – OKW Rybnik
418. Wojciech Piecha	1958	IX – OKW Rybnik
419. Antoni Piechniczek	1942	VII – woj. śląskie (Katowice)
420. Leszek Piechota	1958	VII – woj. śląskie (Katowice) VIII, IX – OKW Katowice
421. Jerzy Pieniążek	1957	IV – woj. sieradzkie V – woj. łódzkie (Sieradz)
422. Alina Pienkowska	1952	II – woj. gdańskie
423. Andrzej Piesiak	1954	I, II – woj. jeleniogórskie
424. Krzysztof Piesiewicz	1945	II, IV – woj. warszawskie V, VI, VII – woj. mazowieckie (Warszawa)
425. Jerzy Pietrzak	1942	I – woj. kaliskie
426. Wiesław Pietrzak	1941	IV – woj. suwalskie V – woj. warmińsko-mazurskie (Olsztyn)
427. Józef Pinior	1955	VIII – OKW Legnica
428. Stanisław Piotrowicz	1952	VI, VII – woj. podkarpackie (Krosno)
429. Leszek Piotrowski	1938	I, II – woj. katowickie
430. Walerian Piotrowski	1927	I, II – woj. zielonogórskie
431. Zbyszko Piwoński	1929	III, IV – woj. zielonogórskie V – woj. lubuskie (Zielona Góra)
432. Sergiusz Plewa	1940	V – woj. podlaskie (Białystok)

433. Maciej Płażyński	1958	VI – woj. pomorskie (Gdańsk)
434. Elżbieta Płonka	1951	IV – woj. gorzowskie
435. Aleksander Pocij	1965	VIII, IX – OKW Warszawa I
436. Bogdan Podgórski	1950	V – woj. małopolskie (Kraków)
437. Lesław Podkański	1956	V, VI – woj. lubelskie (Chełm)
438. Franciszek Połomski	1934	II – woj. wrocławskie
439. Kazimierz Poniatowski	1950	II – woj. krośnieńskie
440. Jolanta Popiołek	1947	V – woj. mazowieckie (Płock)
441. Marian Pośrednik	1959	VIII, IX – OKW Kalisz
442. Michał Potoczny	1959	IX – OKW Sosnowiec
443. Sławomir Preiss	1952	VIII – OKW Szczecin
444. Krzystian Probiez	1950	IX – OKW Gliwice
445. Mieczysław Protasowicki	1943	III – woj. gorzowskie
446. Benedykt Pszczółkowski	1951	I – woj. ciechanowskie
447. Zdzisław Pupa	1960	VII – woj. podkarpackie (Rzeszów) VIII, IX – OKW Rzeszów
448. Zbigniew Pusz	1949	II – woj. gorzowskie
449. Krzysztof Putra	1957	VI – woj. podlaskie (Białystok)
450. Edward Pyziołek	1939	I – woj. skierniewickie
451. Janusz Rachoń	1946	VII – woj. pomorskie (Gdańsk)
452. Anna Radziwiłł	1939	I – woj. warszawskie
453. Konstanty Radziwiłł	1958	IX – OKW Warszawa II

454. Elżbieta Rafalska	1955	VI – woj. lubuskie (Zielona Góra)	472. Jan Rulewski	1944	VII – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz) VIII, IX – OKW Bydgoszcz
455. Zbigniew Rau	1955	VI – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.)	473. Michał Rupacz	1949	II – woj. łomżyńskie
456. Jerzy Regulski	1924	I – woj. jeleniogórskie	474. Jarosław Rusiecki	1961	VIII, IX – OKW Kielce
457. Ryszard Reiff	1923	I – woj. łomżyńskie	475. Sławomir Rybicki	1960	IX – OKW Gdynia
458. Marian Rejniewicz	1920	II – woj. lubelskie	476. Czesław Rybka	1957	VI – woj. łódzkie (Sieradz) VIII, IX – OKW Katowice
459. Zbigniew Religa	1938	III – woj. katowickie V – woj. śląskie (Gliwice)	477. Adam Rychliczek	1960	IV – woj. chełmskie
460. Tadeusz Rewaj	1931	III – woj. szczecińskie	478. Elżbieta Rysak	1948	II – woj. chełmskie
461. Marek Rocki	1953	VI, VII – woj. mazowieckie (Warszawa) VIII, IX – OKW Warszawa I	479. Czesław Ryszka	1946	VI, VII – woj. śląskie (Częstochowa) VIII, IX – OKW Katowice
462. Zbigniew Rokicki	1947	I – woj. skierniewickie	480. Tadeusz Rzemiykowski	1946	III, IV – woj. piłskie V – woj. wielkopolskie (Piła)
463. Tadeusz Romańczuk	1957	IX – OKW Białystok	481. Andrzej Rzeźniczak	1947	II – woj. bydgoskie
464. Tomasz Romańczuk	1933	III – woj. suwalskie	482. Wiesława Sadowska	1947	V – woj. mazowieckie (Radom)
465. Zbigniew Romaszewski	1940	I, II – woj. tarnobrzeskie III, IV – woj. warszawskie V, VI, VII – woj. mazowieckie (Warszawa)	483. Sławomir Sadowski	1948	VI, VII – woj. warmińsko-mazurskie (Elbląg)
466. Zygmunt Ropelewski	1942	IV – woj. suwalskie	484. Janina Sagatowska	1950	IV – woj. tarnobrzeskie V – woj. podkarpackie (Rzeszów) VIII, IX – OKW Rzeszów
467. Henryk Rossa	1943	II – woj. wrocławskie	485. Wojciech Saługa	1969	V – woj. śląskie (Sosnowiec)
468. Henryk Rot	1926	III – woj. wrocławskie	486. Jacek Sauk	1944	IV – woj. szczecińskie VI – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)
469. Jadwiga Rotnicka	1943	VII – woj. wielkopolskie (Poznań) VIII, IX – OKW Poznań	487. Janusz Sepioł	1955	VII – woj. małopolskie (Kraków) VIII – OKW Kraków II
470. Andrzej Rozmarynowicz	1923	I – woj. częstochowskie	488. Ewa Serocka	1940	V – woj. pomorskie (Gdynia)
471. Jadwiga Rudnicka	1931	VI – woj. śląskie (Gliwice)			

489. Michał Seweryński	1939	VIII, IX – OKW Sieradz
490. Jan Sęk	1948	III – woj. lubelskie
491. Władysław Sidorowicz	1945	VI, VII – woj. dolnośląskie (Wrocław)
492. Krystyna Sienkiewicz	1941	V – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń)
493. Andrzej Sikora	1945	IV – woj. tarnowskie
494. Radosław Sikorski	1963	VI – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz)
495. Stanisław Sikorski	1949	III – woj. kaliskie
496. Dorota Simonides	1928	I, II, III, IV – woj. opolskie V – woj. opolskie (Opole)
497. Witold Sitarz	1945	VIII – OKW Kalisz
498. Tadeusz Skorupa	1959	VII – woj. małopolskie (Nowy Sącz)
499. Roman Skrzypczak	1950	IV – woj. leszczyńskie
500. Zofia Skrzypek-Mrowiec	1946	V – woj. śląskie (Bielsko-Biała)
501. Adam Skupiński	1923	II – woj. bielskie
502. Wojciech Skurkiewicz	1969	VII – woj. mazowieckie (Radom) VIII – OKW Radom
503. Ryszard Sławiński	1943	IV – woj. konińskie V – woj. wielkopolskie (Konin)
504. Krzysztof Słoń	1964	VIII, IX – OKW Kielce
505. Waldemar Sługocki	1971	IX – OKW Zielona Góra
506. Robert Smoktunowicz	1962	V, VI – woj. mazowieckie (Warszawa)
507. Jerzy Smorawiński	1942	IV – woj. poznańskie V – woj. wielkopolskie (Poznań)

508. Eryk Smulewicz	1973	VII – woj. mazowieckie (Płock)
509. Franciszek Sobieski	1928	I – woj. wrocławskie
510. Elżbieta Solska	1954	III – woj. zielonogórskie
511. Andrzej Spychalski	1948	V – woj. wielkopolskie (Kalisz)
512. Andrzej Stanisławek	1954	IX – OKW Lublin
513. Grażyna Staniszevska	1949	V – woj. śląskie (Bielsko-Biała)
514. Adam Stanowski	1927	I – woj. lubelskie
515. Lidia Staroń	1960	IX – OKW Olsztyn
516. Wiktor Stasiak	1961	II – woj. tarnobrzeskie
517. Andrzej Stelmachowski	1925	I – woj. białostockie
518. Jerzy Stępień	1946	I, II – woj. kieleckie
519. Piotr Stępień	1941	III – woj. tarnobrzeskie
520. Henryk Stępnik	1951	I – woj. lubelskie
521. Jadwiga Stokarska	1948	III, IV – woj. ostrołęckie
522. Henryk Stokłosa	1949	I, II, III, IV – woj. pilskie V, VII – woj. wielkopolskie (Piła)
523. Stanisław Stomma	1908	I – woj. płockie
524. Alicja Stradomska	1955	V – woj. świętokrzyskie (Kielce)
525. Wacław Strażewicz	1952	III – woj. suwalskie
526. Elżbieta Streker-Dembińska	1954	V – woj. wielkopolskie (Konin)
527. Adam Struzik	1957	II, III, IV – woj. płockie
528. Jan Stypuła	1931	III – woj. łomżyńskie

529. Jerzy Suchański	1949	IV – woj. kieleckie V – woj. świętokrzyskie (Kielce)
530. Jacek Swakoń	1963	VII – woj. dolnośląskie (Legnica)
531. Jan Szafraniec	1939	II – woj. białostockie V, VI – woj. podlaskie (Białystok)
532. Zbigniew Szaleniec	1954	VI, VII – woj. śląskie (Sosnowiec)
533. Andrzej Szczepański	1947	III – woj. śląskie
534. Andrzej Szczepkowski	1923	I – woj. chełmskie
535. Andrzej Szczypiorski	1924	I – woj. krośnieńskie
536. Andrzej Szewiński	1970	VII – woj. śląskie (Częstochowa) VIII – OKW Częstochowa
537. Jerzy Szmit	1960	VI – woj. warmińsko-mazurskie (Olsztyn)
538. Grażyna Sztark	1954	VII – woj. zachodniopomorskie (Koszalin) VIII, IX – OKW Koszalin
539. Józef Sztorc	1950	V – woj. małopolskie (Tarnów)
540. Bolesław Szudejko	1938	II – woj. leszczyńskie
541. Aleksander Szwed	1982	IX – OKW Wałbrzych
542. Rajmund Szwonder	1943	III – woj. radomskie
543. Krzysztof Szydłowski	1968	V – woj. lubelskie (Lublin)
544. Andrzej Szymanowski	1938	II – woj. leszczyńskie
545. Antoni Szymański	1952	VI – woj. pomorskie (Gdynia) IX – OKW Gdańsk
546. Jerzy Szymura	1949	VI – woj. śląskie (Rybnik)

547. Mieczysław Szyszka	1961	VI – woj. dolnośląskie (Wałbrzych)
548. Maria Szyszkowska	1937	V – woj. mazowieckie (Warszawa)
549. Klemens Ścierański	1939	V – woj. śląskie (Rybnik)
550. Józef Ślisz	1934	I, II – woj. rzeszowskie
551. Rafał Ślusarz	1962	VI – woj. dolnośląskie (Legnica) IX – OKW Legnica
552. Bogusław Śmigielski	1958	VIII – OKW Sosnowiec
553. Stefan Śnieżko	1936	II – woj. olsztyńskie
554. Maciej Świątkowski	1950	IV – woj. bydgoskie
555. Aleksander Świeykowski	1948	VIII – OKW Opole
556. Mieczysław Tarnowski	1945	I – woj. wałbrzyskie
557. Przemysław Termiński	1971	IX – OKW Toruń
558. Antoni Tokarczuk	1951	I – woj. bydgoskie
559. Bogdan Tomaszek	1954	IV – woj. opolskie
560. Andrzej Tomaszewicz	1943	I – woj. sieradzkie
561. Ewa Tomaszewska	1947	VI – woj. mazowieckie (Warszawa)
562. Mieczysław Trochimiuk	1936	I – woj. białskie
563. Zbigniew Trybuła	1957	VI – woj. wielkopolskie (Kalisz)
564. Marek Trzeciński	1958	VII – woj. łódzkie (Sieradz)
565. Witold Trzeciakowski	1926	I – woj. warszawskie
566. Konstanty Tukało	1929	II – woj. poznańskie
567. Donald Tusk	1957	IV – woj. gdańskie

568. Andrzej Tyc	1942	II – woj. toruńskie
569. Marcin Tyrna	1945	III, IV – woj. bielskie
570. Tadeusz Ulma	1928	I – woj. przemyskie
571. Ligia Teresa Urniaż-Grabowska	1937	IV – woj. skierniewickie
572. Mieczysław Ustasiak	1936	I – woj. szczecińskie
573. Piotr Wach	1944	VI, VII – woj. opolskie (Opole) VIII, IX – OKW Opole
574. Andrzej Wajda	1926	I – woj. suwalskie
575. Artur Warzocha	1969	IX – OKW Częstochowa
576. Marek Waszkowiak	1954	IV – woj. konińskie VI – woj. wielkopolskie (Konin)
577. Jerzy Wcisła	1958	IX – OKW Elbląg
578. Edward Wende	1936	I, II – woj. kaliskie
579. Zygmunt Węgrzyn	1927	II – woj. częstochowskie
580. Kazimierz Wiatr	1955	VI, VII – woj. małopolskie (Tarnów) VIII, IX – OKW Tarnów
581. Andrzej Wielowieyski	1927	I – woj. katowickie V – woj. mazowieckie (Warszawa)
582. Roman Wierzbicki	1937	VI – woj. lubelskie (Lublin)
583. Elżbieta Więclawska-Sauk	1947	VI – woj. łódzkie (Łódź)
584. Henryk Wilk	1930	I – woj. ostrołęckie
585. Eugeniusz Wilkowski	1955	I, II – woj. chełmskie
586. Sławomir Willenberg	1945	IV – woj. ciechanowskie

587. Mariusz Witczak	1971	VI, VII – woj. wielkopolskie (Kalisz)
588. Edmund Wittbrodt	1947	IV – woj. gdańskie V, VI, VII – woj. pomorskie (Gdynia) VIII – OKW Gdynia
589. Mieczysław Włodyka	1949	II, III – woj. śląskie
590. Jacek Włosowicz	1966	VI – woj. świętokrzyskie (Kielce) IX – OKW Kielce
591. Tadeusz Wnuk	1945	V – woj. śląskie (Sosnowiec)
592. Grzegorz Wojciechowski	1960	VII – woj. łódzkie (Piotrków Tryb.) VIII – OKW Piotrków Tryb.
593. Michał Wojtczak	1954	VI, VII – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń) VIII – OKW Toruń
594. Andrzej Wojtyła	1955	IX – OKW Kalisz
595. Adam Woś	1955	III – woj. przemyskie
596. Henryk Woźniak	1957	VII – woj. lubuskie (Zielona Góra)
597. Janusz Woźnica	1949	I, II – woj. zamojskie
598. Grzegorz Woźny	1946	III – woj. kaliskie
599. Wiesław Wójcik	1948	II – woj. koszalińskie
600. Mieczysław Wyględowski	1933	II, III – woj. częstochowskie
601. Jan Wyrowiński	1947	VII – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń) VIII – OKW Toruń
602. Jan Wysoczański	1949	II – woj. wałbrzyskie
603. Roman Zaborowski	1956	VIII – OKW Gdynia

604. Alicja Zając	1953	VII – woj. podkarpackie (Krosno) VIII, IX – OKW Krosno	618. Marek Ziółkowski	1949	VI, VII – woj. wielkopolskie (Poznań) VIII – OKW Poznań
605. Józef Zając	1947	VIII, IX – OKW Chełm	619. Kosma Złotowski	1964	VI – woj. kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz)
606. Stanisław Zając	1949	VII – woj. podkarpackie (Krosno)	620. Zbigniew Zychowicz	1953	IV – woj. szczecińskie V – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)
607. Ludwik Zalewski	1954	VI – woj. podlaskie (Białystok)	621. Stanisław Żak	1932	I, II – woj. kieleckie
608. Jan Zamojski	1912	II – woj. zamojskie	622. Jan Żaryn	1958	IX – OKW Warszawa II
609. Krzysztof Zaremba	1972	VII – woj. zachodniopomorskie (Szczecin)	623. Czesław Żelichowski	1960	VI – woj. śląskie (Sosnowiec)
610. Ireneusz Zarzycki	1950	III, IV – woj. krośnieńskie	624. Marian Żenkiewicz	1945	IV – woj. toruńskie V – woj. kujawsko-pomorskie (Toruń)
611. Tadeusz Zaskórski	1924	I – woj. piotrkowskie	625. Ryszard Żołyński	1945	III – woj. tarnobrzeskie
612. Barbara Zdrojewska	1960	IX – OKW Wrocław	626. Antoni Żurawski	1934	I – woj. leszczyńskie
613. Bogdan Zdrojewski	1957	IV – woj. wrocławskie	627. Stanisław Żytkowski	1948	I – woj. gorzowskie
614. Adam Zdziebło	1974	VIII – OKW Rybnik			
615. Tadeusz Zieliński	1926	I – woj. sieradzkie			
616. Piotr Zientarski	1952	VI, VII – woj. zachodniopomorskie (Koszalin) VIII, IX – OKW Koszalin			
617. Janusz Ziółkowski	1924	I – woj. poznańskie			

Na początku kadencji wszyscy senatorowie otrzymują znaczki senatorskie.
Znaczek senatora IX kadencji.
Fot. Katarzyna Czerwińska

Senatorowie zmarli w latach 1989–2019

Tomasz Adamczuk
Jadwiga Bałtakis
Jerzy Baranowski
Tadeusz Bartos
Władysław Bartoszewski
Stefan Bembiński
Ryszard Bender
Józef Bergier
Stanisław Bernatowicz
Grzegorz Białkowski
Mieczysław Biliński
Zbigniew Błaszczak
Franciszek Bobrowski
Krystyna Bochenek
Kazimierz Brzeziński
Władysław Bułka
Stanisław Ceberek
August Chełkowski
Jerzy Chmura
Jerzy Chorąży
Stanisław Chrobak
Wiesław Chrzanowski
Roman Ciesielski
Jerzy Cieślak
Jan Cimanowski

Henryk Cioch
Lech Czerwiński
Adam Daraż
Bernard Drzęźła
Henryk Dzido
Andrzej Fenrych
Janina Fetlińska
Ryszard Ganowicz
Witold Gładkowski
Józef Góralczyk
Henryk Górski
Adam Graczyński
Andrzej Grzyb
Stefania Hejmanowska
Gustaw Holoubek
Romuald Jankowski
Zdzisław Jarmużek
Jan Jesionek
Cezary Józefiak
Stefan Jurczak
Marian Jurczyk
Paweł Juros
Ryszard Juszkiewicz
Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski
Lech Kaczyński

Andrzej Kaliciński
Jerzy Kamiński
Jan Karbowski
Andrzej Kaźmierowski
Wiesław Kilian
Jerzy Kłoczowski
Tadeusz Kłopotowski
Stanisław Kochanowski
Bartłomiej Kołodziej
Tadeusz Kopacz
Stanisław Kostka
Lech Koziół
Jan Kozłowski
Krzysztof Kozłowski
Marian Kozłowski
Andrzej Kralczyński
Erwin Kruk
Henryk Krupa
Maciej Krzanowski
Olga Krzyżanowska
Józef Kuczyński
Zofia Kuratowska
Anna Kurska
Kazimierz Kutz
Leszek Lackorzyński

Władysław Lipczak
Wiesław Lipko
Jan Józef Lipski
Maria Łopatkowa
Andrzej Mazurkiewicz
Piotr Miszczuk
Karol Modzelewski
Jerzy Mokrzycki
Antoni Motyczka
Jan Mulak
Zenon Nowak
Zdzisław Nowicki
Michał Okła
Jan Orzechowski
Edmund Jan Osmańczyk
Andrzej Ostoja-Owsiany
Władysław Papużyński
Aleksander Paszyński
Kazimierz Pawełek
Wojciech Pawłowski
Alina Pienkowska
Leszek Piotrowski
Sergiusz Plewa
Maciej Płażyński
Franciszek Połomski

Krzysztof Putra
Anna Radziwiłł
Jerzy Regulski
Ryszard Reiff
Marian Rejniewicz
Zbigniew Religa
Tomasz Romańczuk
Zbigniew Romaszewski
Henryk Rot
Andrzej Rozmarynowicz
Andrzej Rzeźniczak
Władysław Sidorowicz
Stanisław Sikorski
Roman Skrzypczak
Adam Skupiński
Elżbieta Solska
Adam Stanowski
Andrzej Stelmachowski
Henryk Stępniaak
Stanisław Stomma
Jan Stypuła
Andrzej Szczepkowski
Andrzej Szczypiorski
Rajmund Szwonder
Andrzej Szymanowski

Klemens Ścierański
Józef Ślisz
Mieczysław Tarnowski
Witold Trzeciakowski
Tadeusz Ulma
Ligia Urniaż-Grabowska
Andrzej Wajda
Edward Wende
Zygmunt Węgrzyn
Roman Wierzbicki
Henryk Wilk
Mieczysław Włodyka
Tadeusz Wnuk
Stanisław Zając
Jan Zamoyski
Tadeusz Zaskórski
Tadeusz Zieliński
Janusz Ziółkowski
Zbigniew Zychowicz
Antoni Żurawski

Tomasz Adamczuk (1953–1993)

Senator III kadencji, poseł na Sejm PRL IX kadencji

Ukończył studia na Wydziale Techniki Rolniczej Akademii Rolniczej w Lublinie. Prowadził własne gospodarstwo rolne. Zasiadał w Wojewódzkiej Radzie Narodowej. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu jako przedstawiciel strony rządowej.

Jadwiga Bałtakis (1925–2018)

Senator II kadencji

Podczas II wojny światowej prowadziła tajne nauczanie w Retkini pod Łodzią. Ukończyła studia na Wydziale Psychologii w Wyższej Szkole Higieny Psychiczej w Warszawie i pedagogikę na Uniwersytecie Warszawskim. Nakazem pracy została skierowana na Dolny Śląsk, była zatrudniona jako psycholog w zakładach psychiatrycznych. Pracowała w schronisku dla nieletnich w Świdnicy, a następnie w poradni wychowawczo-zawodowej w tym mieście. Założyła przedszkole specjalne dla dzieci upośledzonych umysłowo i współtworzyła Hospicjum św. Łazarza w Świdnicy.

Jerzy Baranowski (1947–2010)

Senator IV kadencji

Ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej. Był zatrudniony w Zakładzie Energetycznym Warszawa-Teren w Rejonie Energetycznym Garwolin, m.in. jako kierownik wydziału technicznego i dyrektor rejonu. Równolegle pracował jako nauczyciel zawodu i wychowawca młodzieży w zespole szkół zawodowych w Garwolinie. Umowy o pracę w szkole nie przedłużono mu z uwagi na poglądy i przynależność związkową. Zasiadał w zarządzie Wschodniej Grupy Energetycznej. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Garwolina.

Tadeusz Bartos (1937–2012)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracował w Wojewódzkim Zarządzie Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Radomiu, a następnie w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Handlu Sprzętem Rolniczym „Agroma” w Radomiu jako zastępca dyrektora ds. handlowych. Był naczelnym dyrektorem Państwowego Przedsiębiorstwa Handlu Sprzętem Rolniczym „Agroma” w Kielcach i zarządcą przedsiębiorstwa „Agroma”. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Kielc i Sejmiu Województwa Świętokrzyskiego.

Władysław Bartoszewski (1922–2015)

Senator IV kadencji

Studiował na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego; tuż przed egzaminem magisterskim został skreślony z listy studentów. W czasie II wojny światowej był więźniem niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Działal m.in. w Radzie Pomocy Żydom „Żegota”. Walczył w powstaniu warszawskim. Po wojnie był więziony, w 1955 r. uznano go za niesłusznie skazanego. Współpracował z Radiem Wolna Europa. Został współzałożycielem Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania przy Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. W okresie stanu wojennego był internowany. Wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz na uniwersytetach: w Monachium, Eichstätt, Ingolstadt i Augsburgu. Pełnił funkcję redaktora „Tygodnika Powszechnego”. Był ambasadorem RP w Austrii, ministrem spraw zagranicznych i pełnomocnikiem prezesa Rady Ministrów ds. dialogu międzynarodowego. Miał w swoim dorobku ok. 40 książek i ok. 1500 artykułów, głównie dotyczących historii II wojny światowej, stosunków polsko-niemieckich i polsko-żydowskich. Został odznaczony Orderem Orła Białego, medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.

Stefan Bembiński (1917–1998)

Senator I kadencji

Ukończył Państwowe Seminarium Nauczycielskie w Kielcach. W okresie powojennym studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim i nauki humanistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Pracował w szkołach powszechnych we Wsoli i w Kobylniku. W czasie II wojny światowej walczył w szeregach AK w Radomskim. Po zakończeniu wojny dowodził działającym na tych terenach oddziałem partyzanckim, uczestniczył m.in. w akcji rozbicia więzienia w Kielcach i Radomiu. We wrześniu 1945 r. został aresztowany przez UB, skazany na karę śmierci, złagodzoną do 6 lat więzienia, a w 1952 r. – zwolniony. Był właścicielem gospodarstwa ogrodniczego. Przewodniczył Sekcji Żołnierskiej przy Zarządzie Regionu Ziemia Radomska NSZZ „Solidarność”.

Ryszard Bender (1932–2016)

Senator II, VI–VII kadencji, poseł na Sejm PRL VII i IX kadencji

Ukończył historię na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Wykładał na KUL, w Wyższej Szkole Dziennikarskiej im. Melchiora Wańkowicza w Warszawie i Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. Kierował Katedrą Historii w Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie. Współpracował z Radiem Maryja i Telewizją Trwam. Był autorem licznych publikacji, dotyczących głównie powstania styczniowego i historii katolicyzmu społecznego w Polsce XIX i XX w. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu po stronie opozycji demokratycznej. Sprawował mandat radnego Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie i Sejmiu Województwa Lubelskiego, któremu przewodniczył. Był współzałożycielem Ligi Polskich Rodzin.

Józef Bergier (1952–2019)

Senator VII kadencji, poseł na Sejm III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Wychowania Fizycznego w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Otrzymał tytuł profesora nauk o kulturze fizycznej. Był trenerem klasy mistrzowskiej w piłce nożnej. Pracował jako nauczyciel akademicki w Wydziale Zamiejscowym Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie z siedzibą w Białej Podlaskiej. Był profesorem Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, pełnił też funkcję jej rektora. Specjalizował się w zagadnieniach z zakresu teorii i praktyki treningu w zespołowych grach sportowych oraz zagadnień motoryki człowieka. Miał w swoim dorobku ponad 500 artykułów i 6 autorskich podręczników. Był wiceprzewodniczącym Sejmu Województwa Lubelskiego.

Stanisław Bernatowicz (1910–2005)

Senator I kadencji

Ukończył studia w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Otrzymał tytuł profesora. W czasie II wojny światowej był żołnierzem AK. Kierował wieloma placówkami naukowymi, w tym Zakładem Gospodarki Jeziornej Instytutu Rybactwa Śródlądowego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego – Akademii Rolniczej, Obserwatorium Meteorologicznym w Mikołajkach. Pracował w Ośrodku Badań i Kontroli Środowiska, Oddział Terenowy w Giżycku. Miał w swoim dorobku ponad 200 prac naukowych z dziedziny hydrobiologii i rybołówstwa.

Grzegorz Białkowski (1932–1989)

Wybrany na senatora I kadencji, zmarł przed złożeniem ślubowania.

Ukończył studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Pracował

w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Warszawskiego, pełnił funkcję rektora tej uczelni. Gościnnie prowadził wykłady m.in. na uczelniach włoskich, niemieckich, radzieckich, amerykańskich, francuskich i szwajcarskich. Był autorem licznych publikacji z fizyki, w tym prac popularnonaukowych, podręczników i monografii. W stanie wojennym pomagał represjonowanym, działał w Komitecie Obywatelskim, uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu.

Mieczysław Biliński (1928–2014)

Senator III kadencji

Ukończył Oficerską Szkołę Rezerwy w Międzyrzeczu i studia na Wydziale Ekonomii Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Wiele lat pracował jako nauczyciel, m.in. w szkołach średnich w Jarosławiu. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu Regionu Ziemia Przemyska NSZZ „Solidarność”. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Jarosławia.

Zbigniew Błaszczak (1926–2019)

Senator II kadencji

Ukończył studia na Wydziale Weterynaryjnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracował w służbach weterynaryjnych PGR na Warmii i Mazurach, w weterynaryjnej inspekcji sanitarnej w województwie elbląskim, był powiatowym lekarzem weterynarii w Pasłęku. Publikował m.in. w miesięczniku „Głos Pasłęka”.

Franciszek Bobrowski (1950–2017)

Senator V kadencji

Ukończył technikum górnicze. Pracował w kopalni węgla brunatnego „Konin” i Zgorzeleckich Zakładach Naprawczych „Zgorzelec”. Przewodniczył Federacji Związków Zawodowych Górnictwa Węgla Brunatnego. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych.

Krystyna Bochenek (1953–2010)

Senator V–VII kadencji, wicemarszałek Senatu VII kadencji

Ukończyła studia na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pracowała jako dziennikarka, a następnie publicystka Polskiego Radia Katowice. Pełniła funkcję dyrektora kreatywnego Radia Katowice SA. Była wiceprzewodniczącą Rady Programowej TVP Polonia. Zajmowała się upowszechnianiem kultury języka polskiego i popularyzacją zdrowego trybu życia. Stworzyła Ogólnopolski Konkurs Ortograficzny „Dyktando” – największy w kraju konkurs upowszechniający język polski. Animowała wiele wydarzeń medialnych i akcji charytatywnych na Śląsku, m.in. zainicjowała akcję pozyskiwania funduszy na stypendia dla zdolnych śląskich studentów z niezamożnych rodzin. Zginęła 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Kazimierz Brzeziński (1942–2015)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Poznaniu. Uzyskał specjalizacje z ortopedii i traumatologii, chirurgii ortopedyczno-urazowej, medycyny sportowej i społecznej. Pracował w zespole opieki zdrowotnej w Gnieźnie, a następnie w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Koninie. Współtworzył NSZZ „Solidarność” w Konińskim. W okresie stanu wojennego był internowany.

Władysław Bułka (1936–2017)

Senator V kadencji, poseł na Sejm RP II–III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Wiele lat zajmował stanowisko dyrektora Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Żywcu. Sprawował funkcję redaktora naczelnego „Gazety Żywieckiej”. Był wiceprzewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej w Żywcu.

Stanisław Ceberek (1927–2009)

Senator III kadencji, poseł na Sejm PRL IV–V kadencji

Uczył się w gimnazjum ogólnokształcącym w Ełku. Prowadził gospodarstwo rolne. Angażował się w popularyzację kultury kurpiowskiej. Wiele lat kierował regionalnym Zespołem Pieśni i Tańca „Kurpie Leśne” z siedzibą w Wykrocie, był współzałożycielem Towarzystwa Rozwoju Ziemi Kurpiowskiej. Sprawował mandat radnego w radach narodowych: wojewódzkiej, powiatowej i gminnej, m.in. przez 10 lat pełnił funkcję przewodniczącego Gromadzkiej Rady Narodowej w Wyszkowie.

August Chełkowski (1927–1999)

Senator I–IV kadencji, marszałek Senatu II kadencji
Życiorys na stronie 25.

Jerzy Chmura (1925–2016)

Senator II kadencji

Podczas II wojny światowej był członkiem Wydziału Informacyjno-Wywiadowczego AK. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, odbył aplikację adwokacką. Wiele lat pracował w zespołach adwokackich w Szczecinie, następnie praktykował we własnej kancelarii adwokackiej. Zaangażował się w pomoc prawną dla strajkujących w Stoczni Szczecińskiej; był doradcą prawnym powstających struktur NSZZ „Solidarność”, a następnie zarządcą Regionu Pomorze Zachodnie. Po wprowadzeniu stanu wojennego bronił w procesach kilkudziesięciu działaczy podziemia. Współpracował z Komitetem Helsińskim w Szczecinie. Był sędzią Trybunału Stanu.

Jerzy Chorąży (1949–2002)

Senator III kadencji

Ukończył technikum przemysłu spożywczego w Lublinie. Pracował na stanowiskach kierowniczych w handlu

i spółdzielczości ogrodniczej w Białej Podlaskiej. Prowadził własne gospodarstwo rolne, a następnie przedsiębiorstwo handlowe „Conkret”, którego był dyrektorem i współwłaścicielem.

Stanisław Chrobak (1950–2006)

Senator I kadencji

Studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim, a później na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Pracował w rodzinnym gospodarstwie o profilu ogrodniczo-rolniczym. Przez 2 kadencje był wójtem gminy Zakliczyn, a następnie radnym Sejmiku Województwa Małopolskiego. Należał do „Solidarności Wiejskiej”, został jednym z członków założycieli NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Wiesław Chrzanowski (1923–2012)

Senator IV kadencji, poseł na Sejm RP I kadencji, marszałek Sejmu I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Był profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Odbył aplikację adwokacką. Walczył w szeregach AK, brał udział w powstaniu warszawskim. Był więźniem politycznym. Blisko współpracował z prymasem Stefanem Wyszyńskim. Pełnił funkcję doradcy Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, został współautorem statutu związku. Wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i Uczelni Łazarskiego w Warszawie. Sprawował urząd ministra sprawiedliwości i prokuratora generalnego. Był członkiem założycielem i prezesem Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Roman Ciesielski (1924–2004)

Senator I kadencji

W czasie okupacji walczył w szeregach AK. Ukończył studia na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej Akademii

Górniczno-Hutniczej w Krakowie. Otrzymał tytuł naukowy profesora. Pracował na Politechnice Krakowskiej, m.in. jako prorektor i rektor. Pełnił funkcje przewodniczącego Komitetu Inżynierii Lądowej i Wodnej PAN oraz Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Należał do licznych polskich i zagranicznych organizacji i towarzystw inżyniersko-naukowych. Miał w swoim dorobku wiele prac naukowych.

Jerzy Cieślak (1941–2004)

Senator III–V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Białymstoku. Był specjalistą medycyny ogólnej i organizacji ochrony zdrowia. Pracował na samodzielnych stanowiskach kierowniczych, m.in. jako dyrektor zespołu opieki zdrowotnej, lekarz wojewódzki i dyrektor Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Jeleniej Górze. Był lekarzem zespołu reanimacyjnego Stacji Pogotowia Ratunkowego w Jeleniej Górze, a także konsultantem ds. prewencji i rehabilitacji oraz regionalnym inspektorem orzecznictwa lekarskiego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Jan Cimanowski (1937–2019)

Senator IV kadencji

Ukończył studia na Wydziale Ogrodniczym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Uzyskał tytuł profesora. Pracował w Instytucie Sadownictwa i Kwaciarnictwa w Skiernewicach, m.in. zajmował stanowisko zastępcy dyrektora ds. naukowo-badawczych. Odbył staże naukowe na uniwersytetach Missouri i Cornell w USA. Miał w swoim dorobku ponad 200 prac naukowych i popularnonaukowych i 4 podręczniki. Był członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego. Pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego Stowarzyszenia Ruch Kultury Chrześcijańskiej „Odrodzenie”. Należał do Stowarzyszenia Rodzin Katolickich.

Henryk Cioch (1951–2017)

Senator VIII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Ukończył aplikację sędziowską. Specjalizował się w prawie rzeczowym, fundacyjnym i spółdzielczym. Wykładał na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Był też rektorem Wyższej Szkoły Finansów i Bankowości w Radomiu. Prowadził kancelarię adwokacką. Był sędzią Trybunału Konstytucyjnego.

Lech Czerwiński (1948–2017)

Senator III kadencji

Ukończył studia nauczycielskie w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu i podyplomowe studium trenerskie. Był sędzią sportowym, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Federacji Sportu. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Koszalina.

Adam Daraż (1953–2008)

Senator III kadencji

Ukończył technikum mechaniczne w Łańcucie. Pracował w Łańcuckiej Fabryce Śrub na stanowisku konstruktora. Odbył służbę wojskową w marynarce wojennej. Wspólnie z żoną w Woli Małej prowadził gospodarstwo rolne, specjalizujące się w hodowli owiec.

Bernard Drzęzła (1941–2006)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Górniczym Politechniki Śląskiej w Gliwicach, studiował też matematykę na Uniwersytecie

Wrocławskim. Uzyskał tytuł profesora. Pracował na Politechnice Śląskiej. Przez wiele lat był prodziekanem, dziekanem Wydziału Górniczego i Geologii, a następnie dyrektorem Instytutu Eksploatacji Złóż na tym wydziale. Miał w swoim dorobku liczne publikacje z zakresu geomechaniki i geofizyki górniczej.

Henryk Dzido (1941–2018)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracował w prokuraturze w Wołominie i Najwyższej Izbie Kontroli, a następnie prowadził kancelarię adwokacką. Był członkiem Trybunału Stanu. Współtworzył Samoobronę Ruch Społeczny i Samoobronę Odrodzenie, którym przewodniczył.

Andrzej Fenrych (1922–2008)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej był żołnierzem AK. Studiował w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie. Był zatrudniony w szkolnictwie zawodowym w Tarnowie, w tym przez wiele lat pełnił funkcję zastępcy dyrektora ds. pedagogicznych w liceum ekonomicznym. W stanie wojennym uczestniczył w niezależnym życiu Tarnowa, pisywał artykuły do prasy podziemnej, współorganizował obchody kolejnych rocznic zbrodni katyńskiej. Działał w duszpasterstwie ludzi pracy.

Janina Fetlińska (1952–2010)

Senator VI–VII kadencji

Ukończyła studia na Wydziale Pielęgniarskim Akademii Medycznej w Lublinie i Podyplomowe Studium Ekonomiki Zdrowia na Uniwersytecie Warszawskim. Zdobyła specjalizację I stopnia z medycyny społecznej i II stopnia z organizacji

ochrony zdrowia. Uzyskała stopień doktora. Była m.in. dyrektorem Wojewódzkiego Ośrodka Organizacji i Ekonomiki Ochrony Zdrowia w Ciechanowie, oddziału Mazowieckiego Centrum Zdrowia Publicznego w Ciechanowie i dyrektora tego centrum w Warszawie. Zajmowała stanowiska wicedyrektora i dyrektora ciechanowskiego Instytutu Edukacji Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusk. Pracowała jako nauczyciel akademicki i dyrektor Instytutu Ochrony Zdrowia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie. Sprawowała mandat radnej Rady Powiatu Ciechanowskiego. Zginęła 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Ryszard Ganowicz (1931–1998)

Senator I kadencji

Studiował w Wyższej Szkole Inżynierskiej w Poznaniu, a następnie na Politechnice Gdańskiej. Został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Pracował na Politechnice Gdańskiej, w biurach projektów budownictwa i w Akademii Rolniczej w Poznaniu, m.in. pełnił funkcję jej rektora. Wykładał na Wydziale Inżynierii uniwersytetu w Chartumie (Sudan). Był specjalistą w dziedzinie mechaniki stosowanej, twórcą licznych koncepcji konstrukcji budowlanych. W czasie stanu wojennego został internowany. Współpracował z NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Działał w duszpasterstwie rolników i ludzi pracy.

Witold Gładkowski (1942–2006)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w Szczecinku. Zajmował

stanowiska dyrektora średnich szkół zawodowych i Centrum Kształcenia Ustawicznego Zespołu Szkół Mechanicznych w Szczecinku. Sprawował urząd naczelnika Szczecinka. Był radnym Rady Miasta Szczecinka i radnym Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

Józef Góralczyk (1924–2006)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w oddziałach AK. Ukończył studia na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Kierował wydziałem planowania w Okręgowym Zarządzie PGR w Opolu. Był pracownikiem naukowym i dyrektorem zakładu doświadczalnego instytutu zootechniki. Zajmował stanowiska kierownika zakładu i wicedyrektora Instytutu Śląskiego w Opolu. Pełnił funkcję doradcy Tymczasowej Krajowej Rady Rolników „Solidarność”. Zasiadał w Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Rolników.

Henryk Górski (1949–2014)

Senator VI–VIII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Rolniczym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Pracował we własnym gospodarstwie rolnym. Był wójtem i radnym Rady Gminy Korytnica.

Adam Graczyński (1939–2004)

Senator IV–V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Pracował m.in. w Zakładach Tworzyw Sztucznych „Erg” w Dąbrowie Górniczej i w Bieruniu Starym oraz w jednostkach badawczo-rozwojowych, gdzie pełnił

funkcje kierownicze. Sprawował urząd podsekretarza stanu w Urzędzie Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń. Był dyrektorem naczelnym Głównego Instytutu Górnictwa. Z jego inicjatywy powstała Fundacja Ekologiczna „Silesia”. Współtworzył Polską Izbę Ekologii i Śląski Fundusz Stypendialny.

Andrzej Grzyb (1952–2016)

Senator VII–VIII kadencji

Ukończył filologię polską na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Gdańskiego i studia podyplomowe z socjologii zarządzania. Zajmował m.in. stanowiska dyrektora Tczewskiego Domu Kultury i sekretarza redakcji „Kocińskiego Magazynu Regionalnego”. Pracował w prywatnych przedsiębiorstwach. Był radnym i członkiem Zarządu Gminy Kaliska, radnym Rady Miasta Czarnej Wody i jego burmistrzem, radnym i starostą powiatu starogardzkiego, radnym i wiceprzewodniczącym Sejmiku Województwa Pomorskiego. Zajmował się działalnością literacką, publicystyczną i popularyzował regionalizm.

Stefania Hejmanowska (1937–2014)

Senator I kadencji

Ukończyła Państwowe Technikum Chemiczne w Gorzowie Wielkopolskim. Pracowała m.in. w gorzowskich Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex – SILON. Założyła warsztaty terapii zajęciowej przy Stowarzyszeniu Rodzin Katolickich w Gorzowie Wielkopolskim i kierowała nimi. Po wprowadzeniu stanu wojennego została internowana, zwolniona po 3 miesiącach ze względu na stan zdrowia. Współorganizowała podziemną działalność wydawniczą, współpracowała z Diecezjalnym Komitetem Pomocy. Została aresztowana i skazana na 10 miesięcy więzienia. Działała w wielkopolskich strukturach podziemnych NSZZ „Solidarność”. Uczestniczyła w obradach Okrągłego Stołu. Pełniła funkcję wiceprezesa Stowarzyszenia Rodzin Katolickich.

Gustaw Holoubek (1923–2008)

Senator I kadencji, poseł na Sejm PRL VII–VIII kadencji

Uczestniczył w kampanii wrześniowej. Przebywał w obozach jenieckich. Ukończył studia w krakowskim Państwowym Studium Dramatycznym w Krakowie. Pracował jako kierownik artystyczny, reżyser i aktor Teatru Śląskiego w Katowicach. Występował w Warszawie, głównie w teatrach: Dramatycznym (był także jego dyrektorem), Narodowym i Polskim. Wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Stworzył wiele wybitnych kreacji dramatycznych i tragicznych w repertuarze antycznym („Król Edyp”), szekspirowskim („Hamlet”, „Ryszard III”, „Król Lear”), narodowym (Gustaw-Konrad w „Dziadach”, zdjętych ze sceny przez władze w 1968 r.). Miał w dorobku występy i prace reżyserskie w teatrze telewizji, radiu i filmie. Pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu.

Romuald Jankowski (1934–1994)

Senator III kadencji

Zdobył wykształcenie zawodowe na wydziale korespondencyjnym Zespołu Państwowych Szkół Rolniczych w Karolewie. Prowadził własne gospodarstwo rolne. Przez wiele lat działał w kółkach rolniczych, był przewodniczącym Gminnego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.

Zdzisław Jarmużek (1934–2012)

Senator III–V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Łodzi. Uzyskał stopień doktora nauk medycznych oraz specjalizację I i II stopnia z psychiatrii oraz medycyny społecznej i organizacji ochrony zdrowia. Był dyrektorem szpitali psychiatrycznych w Ciburzu i Międzyrzeczu Wielkopolskim, wojewódzkim specjalistą w dziedzinie psychiatrii. Sprawował mandat radnego Rady Gminy Międzyrzecze.

Jan Jesionek (1925–2008)

Senator II kadencji

Zdobył wykształcenie w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach. W czasie II wojny światowej działał w konspiracji. Został aresztowany przez NKWD i zesłany w głąb ZSRR. Po powrocie należał do konspiracyjnych Narodowych Sił Zbrojnych, walczył w zgrupowaniu „Huragan”. W stanie wojennym trzykrotnie go aresztowano.

Cezary Józefiak (1932–2007)

Senator I kadencji

Ukończył studia ekonomiczne II stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskał tytułu profesora nadzwyczajnego. Wykładał na Politechnice Łódzkiej i Uniwersytecie Łódzkim, był dziekanem Wydziału Ekonomiczno-Społecznego UŁ, kierownikiem Zakładu Teorii Wzrostu Gospodarczego. Zasiadał w Komisji ds. Reformy Gospodarczej w Polsce i Radzie Polityki Pieniężnej. Zajmował stanowisko dyrektora Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN, prezydenta Centrum im. Adama Smitha. Był członkiem Rady Naukowej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, doradcą strajkujących studentów łódzkich. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu w zespole ds. gospodarki i polityki społecznej oraz grupie roboczej ds. polityki gospodarczej. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego. Miał w swoim dorobku wiele prac naukowych.

Stefan Jurczak (1938–2012)

Senator II–IV kadencji, wicemarszałek Senatu III kadencji

Po ukończeniu technikum mechanicznego pracował jako ślusarz, technolog i konstruktor w Zakładach Mechanicznych „Ponar” w Tarnowie, a następnie w Hucie im. Tadeusza Sendzimira – Zakładach Przetwórstwa Hutniczego w Bochni.

Zakładał NSZZ „Solidarność”, był członkiem prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego i Krajowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego przez ponad rok był internowany, a potem aresztowany za działalność podziemną w strukturach NSZZ „Solidarność”. Zasiadał w Komitecie Obywatelskim. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w zespole ds. samorządu terytorialnego i organizacji społecznych. Był przewodniczącym zarządu małopolskiego Komitetu Obywatelskiego i Zarządu Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność”. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Małopolskiego. Został jednym z inicjatorów powołania i prezesem Ruchu na rzecz Demokracji.

Marian Jurczyk (1935–2014)

Senator IV kadencji

Ukończył technikum ekonomiczne w Szczecinie. Pracował w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Brał udział w strajkach w stoczni, należał do komitetów strajkowych. W sierpniu 1980 r. został przewodniczącym Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, był sygnatariuszem porozumień sierpniowych. Pełnił funkcję przewodniczącego zarządu Regionu Pomorze Zachodnie NSZZ „Solidarność”. Był delegatem na I Krajowy Zjazd Delegatów w Gdańsku, wszedł w skład komisji krajowej związku. Po wprowadzeniu stanu wojennego był internowany, następnie aresztowany i więziony 2 lata. Został współorganizatorem i przewodniczącym NSZZ „Solidarność '80”. Pełnił urząd prezydenta Szczecina.

Paweł Juros (1928–1997)

Senator II kadencji

Ukończył studia w Akademii Medycznej we Wrocławiu. Uzyskał specjalizację II stopnia z chirurgii. Po studiach z nakazu pracy został skierowany do Legnicy. Pracował jako chirurg, ordynator oddziału chirurgicznego miejscowego szpitala.

Zajmował się orzecznictwem lekarskim w ZUS i PZU. Był członkiem założycielem Komitetu Obywatelskiego w Legnicy. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Legnicy.

Ryszard Juszkiewicz (1928–2019)

Senator I–II kadencji

Ukończył studia prawnicze I i II stopnia oraz historyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskał stopień doktora habilitowanego. Pracował w sądownictwie w Mławie i Żurominie. Pełnił funkcję dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Był twórcą i dyrektorem mławskiego Instytutu Filologiczno-Historycznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie, prorektorem PWSZ w Ciechanowie. Zajmował stanowisko profesora na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Był prezesem Towarzystwa Ziemi Zawkrzeńskiej, twórcą i właścicielem Muzeum Juszkiewiczów. Miał w swoim dorobku ok. 30 książek i 400 artykułów i recenzji historycznych.

Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski (1938–2015)

Senator I kadencji

Ukończył biologię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uzyskał tytuł profesora. Wiele lat pracował w Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie. Był autorem licznych publikacji z zakresu ekologii i fitosocjologii. W 1982 r. został aresztowany i skazany na 2 lata więzienia i 4 lata pozbawienia prawa do prowadzenia zajęć dydaktycznych, zwolniony z więzienia ze względu na zły stan zdrowia. W 1984 r. przywrócono mu prawo do nauczania i stanowisko adiunkta.

Lech Kaczyński (1949–2010)

Senator I kadencji, poseł na Sejm RP I i IV kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Był profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Gdańskiego i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

w Warszawie. Był związany ze środowiskami niezależnymi. Współpracował z Biurem Interwencyjnym Komitetu Samoobrony Społecznej Komitetu Obrony Robotników, z Wolnymi Związkami Zawodowymi Wybrzeża. Był doradcą Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w sierpniu 1980 r., kierownikiem Zespołu Analiz Bieżących Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego był internowany. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu. Należał do Komitetu Obywatelskiego. Sprawował urząd ministra stanu ds. bezpieczeństwa, nadzorującego pracę Biura Bezpieczeństwa Narodowego, w Kancelarii Prezydenta Lecha Wałęsy. Pełnił funkcję prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Sprawował urząd ministra sprawiedliwości, prezydenta m.st. Warszawy i prezydenta RP. Był współzałożycielem i pierwszym prezesem partii Prawo i Sprawiedliwość. Został odznaczony Orderem Orła Białego. Zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Andrzej Kaliciński (1922–2002)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej działał w konspiracji, walczył jako partyzant AK. Ukończył studia w Akademii Medycznej w Gdańsku. Uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. W ramach nakazu pracy rozpoczął praktykę lekarską na Śląsku, następnie został zatrudniony w Akademii Medycznej w Białymstoku, m.in. kierował Kliniką Kardiologii i pełnił funkcję rektora tej uczelni. Był autorem wielu prac naukowych. Prowadził działalność popularyzatorską w dziedzinie kardiologii. Zasiadał we władzach Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego.

Jerzy Kamiński (1926–2003)

Senator II kadencji

W czasie wojny działał w ruchu oporu, tzw. małej dywersji. Studiował w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie i w Państwowej Wyższej Szkole Higieny Psychiczej. Pracował

w Miejskim Handlu Detalicznym w Warszawie jako szef działu organizacyjnego. Prowadził zakład rzemieślniczo-handlowy, a następnie gospodarstwo rolne. Był prezesem zarządu Przedsiębiorstwa Handlowo-Produkcyjnego „Hortmasz” w Strobowie k. Skierniewic. Sprawował urząd ministra-członka Rady Ministrów ds. kontaktów z partiami politycznymi. Pełnił funkcję przewodniczącego Wojewódzkiej Rady NSZZ RI „Solidarność” i wiceprzewodniczącego NSZZ RI „Solidarność” w Skierniewicach.

Jan Karbowski (1943–2016)

Senator III kadencji

Ukończył studia w jeleniogórskiej filii Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Pracował w Jeleniogórskich Zakładach Graficznych. Zajmował też stanowisko dyrektora Zarządu Okręgu Funduszu Wczasów Pracowniczych w Karpaczu. Pełnił urząd prezydenta Jeleniej Góry. Sprawował mandat radnego Rady Powiatu Jeleniogórskiego.

Andrzej Kaźmierowski (1940–1995)

Senator II kadencji

Ukończył studia na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej. Pracował we Wrocławskim Okręgowym Przedsiębiorstwie Mierniczym, oddział w Lubinie, w Technikum Górnictwa Rud i Kombinacie Górniczo-Hutniczym Miedzi w Lubinie, a także w Urzędzie Wojewódzkim w Legnicy. Działał również w spółdzielczości mieszkaniowej – w radach nadzorczych na szczeblu wojewódzkim i podstawowym.

Wiesław Kilian (1952–2019)

Senator VIII–IX kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym. Był zatrudniony na stanowisku kierownika Rejonu Obsługi Mieszkańców Wrocław-Stare Miasto,

a następnie dyrektora w spółce „Centrum” we Wrocławiu. Pracował także jako kierownik działu w Urzędzie Miasta Wrocławia. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Wrocławia, zasiadał w zarządzie miasta.

Jerzy Kłoczowski (1924–2017)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej jako żołnierz AK walczył w powstaniu warszawskim. Ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, był m.in. dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych, kierował Katedrą Historii Średniowiecznej, Katedrą Historii Kultury Polskiej i Instytutem Geografii Historycznej Kościoła w Polsce. Wykładał także na uniwersytetach zagranicznych, m.in. w Paris IV – Sorbonne i Institute for Advanced Study w Princeton. Był przewodniczącym Polskiego Komitetu ds. UNESCO, a także inicjatorem powołania Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, którym kierował przez wiele lat. Należał do NSZZ „Solidarność”, kierował pracami Wszechnicy Związkowej Regionu Środkowowschodniego. Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracował z podziemnymi strukturami NSZZ „Solidarność”. Był sędzią Trybunału Stanu. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Tadeusz Kłopotowski (1928–2003)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w szeregach AK. Ukończył studia w Akademii Medycznej w Warszawie. Uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Pracował w Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie, a następnie Instytucie Biochemii i Biofizyki PAN, kierował Zakładem Biochemii Drobnoustrojów. Był również zatrudniony w Laboratorium Genetyki w Gifsur-Yvette (Francja), Krajowym Instytucie Zdrowia (NIH) z siedzibą w Bethesda (USA) oraz Instytucie Genetyki

i Biofizyki Krajowej Rady ds. Badań w Neapolu. Należał do Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, zasiadał w jego zarządzie. Był jednym z założycieli Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, członkiem jego Rady Krajowej. Należał do NSZZ „Solidarność”, m.in. zasiadał w Prezydium Zarządu Regionu Mazowsze i Tymczasowym Zarządzie Regionu Mazowsze.

Stanisław Kochanowski (1951–2016)

Senator III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, a także z zakresu marketingu i zarządzania. Pracował w Urzędzie Wojewódzkim w Elblągu i w Pomorskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Był naczelnikiem i wójtem gminy Stare Pole, wójtem gminy Sztutowo. Pełnił urząd wicewojewody województwa pomorskiego.

Bartłomiej Kołodziej (1954–2011)

Senator I kadencji, poseł na Sejm RP I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej i studium podyplomowe na Politechnice Warszawskiej. Wykładał w Katedrze Historii i Teorii Architektury Politechniki Gdańskiej i w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Gdańsku. Pracował m.in. w „Inwestprojekcie” we Włocławku, w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Założył własną pracownię projektową. Należał do Komitetu Obywatelskiego. Był radnym Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Rady Miasta Włocławka.

Tadeusz Kopacz (1952–2012)

Senator IV kadencji

Ukończył studia na Wydziale Zootechnicznym Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie i Podyplomowe Studium

Samorządu Terytorialnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Podyplomowe Studium Prawno-Menedżerskie na Politechnice Gdańskiej. Pracował w Powiatowym Zakładzie Weterynarii w Wysokiem Mazowieckiem i lecznicy dla zwierząt w Braniewie. Był rejonowym weterynaryjnym inspektorem sanitarnym w Braniewie. Pełnił funkcję doradcy prezesa Najwyższej Izby Kontroli i doradcy ekonomicznego w olsztyńskiej delegaturze NIK. Sprawował urząd burmistrza Braniewa. Był członkiem Zarządu Regionu Elbląskiego NSZZ „Solidarność”. Przewodniczył Klubowi Obywatelskiemu w Braniewie.

Stanisław Kostka (1925–2003)

Senator II kadencji

Podczas II wojny światowej walczył w szeregach AK. Po wkroczeniu Armii Czerwonej został aresztowany i wywieziony do łagru w głąb ZSRR. Po powrocie ukończył studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Pracował jako nauczyciel przedmiotów zawodowych i humanistycznych w technikum budowlanym i zespole szkół mechanicznych w Jarosławiu. Był sekretarzem jarosławskiego oddziału Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

Lech Koziół (1939–2016)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, złożył też egzamin adwokacki. Pracował jako radca prawny w instytucjach i zakładach w Łomży. Prowadził własną kancelarię adwokacką, specjalizował się w prawie karnym. Był doradcą prawnym tajnej komisji zakładowej, a następnie NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze. Bronił działaczy NSZZ „Solidarność”, współorganizował pomoc dla represjonowanych i internowanych. W czasie stanu

wojennego był internowany. Zasiadał w Krajowej Radzie Sądownictwa.

Jan Kozłowski (1929–1996)

Senator I kadencji

Ukończył technikum budowlane. Prowadził rodzinne gospodarstwo rolno-sadownicze. Był współpracownikiem Komitetu Obrony Robotników i Ośrodka Myśli Politycznej. Został aresztowany i skazany na 2 lata więzienia, zwolniony na mocy Porozumienia Gdańskiego z sierpnia 1980 r. Podczas stanu wojennego był internowany. Został współtwórcą i wiceprzewodniczącym Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska”, organizatorem i przewodniczącym Komitetu Założycielskiego „Solidarności Wiejskiej” w Regionie TarnobrzESCO-Sandomierskim. Uczestniczył w strajkach rolników w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie. Był członkiem Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ Rolników „Solidarność”. Doprowadził do rejestracji NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska”. Zasiadał w Radzie Krajowej NSZZ RI „Solidarność”.

Krzysztof Kozłowski (1931–2013)

Senator I–IV kadencji

Studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Uzyskał stopień doktora filozofii. Wykładał nauki polityczne na KUL. Pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego „Tygodnika Powszechnego” i prezesa Fundacji „Tygodnika Powszechnego”. Współtworzył RMF FM. Był doradcą Komisji Robotniczej Hutników w Nowej Hucie, ekspertem NSZZ „Solidarność” i członkiem Komitetu Obywatelskiego. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu w zespole ds. reform politycznych i podzespole ds. środków masowego przekazu. Pełnił urząd wiceministra, a następnie ministra spraw wewnętrznych. Przewodniczył komisji weryfikującej oficerów Służby Bezpieczeństwa. Został pierwszym szefem Urzędu Ochrony Państwa. Zasiadał w radzie konsultacyjnej przy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Marian Kozłowski (1936–2014)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. Otrzymał tytuł profesora nauk rolniczych. Kierował Rolniczym Zakładem Doświadczalnym w Pozortach. Był pracownikiem naukowym Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, m.in. pełnił funkcję dziekana Wydziału Zootechnicznego. Po przekształceniu uczelni w Uniwersytet Warmińsko-Mazurski był związany z Wydziałem Bioinżynierii Zwierząt. Opublikował ponad 400 prac naukowych, specjalizował się w hodowli i żywieniu zwierząt.

Andrzej Kralczyński (1943–2016)

Senator I–II kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pracował w Fabryce Samochodów Małolitrażowych w Bielsku-Białej. Był członkiem NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w niejawnych strukturach związku, został internowany, następnie aresztowany. Pełnił funkcję rzecznika NSZZ „Solidarność” Regionu Podbeskidzie. Po reaktywacji związku został członkiem prezydium Regionalnej Komisji Organizacyjnej NSZZ „Solidarność”.

Erwin Kruk (1941–2017)

Senator I kadencji

Ukończył polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracował jako dziennikarz w redakcji gazety „Głos Olsztyński”. Był członkiem NSZZ „Solidarność”, m.in. Zarządu Regionu Warmińsko-Mazurskiego. Współtworzył Mazurskie Zrzeszenie Kulturalne, które nie uzyskało zgody ówczesnych władz na rejestrację. Współorganizował Mazurskie Towarzystwo Ewangelickie, któremu przewodniczył. Był autorem powieści, esejów i zbiorów poezji, poświęconych głównie tematyce mazurskiej.

Henryk Krupa (1935–2003)

Senator III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Ogólnolekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Wiele lat, z przerwą na zatrudnienie w Lidzbarku Warmińskim i Rykach, pracował w szpitalu powiatowym w Morażu, m.in. był ordynatorem oddziału chirurgicznego, a także m.in. lekarzem dyżurnym. Zajmował też stanowisko dyrektora zespołu opieki zdrowotnej.

Maciej Krzanowski (1930–2017)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Krakowie. Uzyskał stopień doktora nauk medycznych, a także specjalizacje I i II stopnia w zakresie chorób wewnętrznych. Był zatrudniony w Pracowni Biologii Stosowanej Instytutu Zootechniki w Gumnach k. Cieszyna. Pracował w szpitalu w New Britain (USA). Prowadził poradnię kardiologiczną w Cieszynie. Był ordynatorem w Śląskim Szpitalu Reumatologicznym w Ustroniu. Zajmował stanowisko dyrektora zakładu opieki zdrowotnej w Cieszynie. Kierował także wiejskim ośrodkiem zdrowia w Pogwizdowie. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Śląskiego.

Olga Krzyżanowska (1929–2018)

Senator V kadencji, posłanka na Sejm RP X, I–III kadencji, wicemarszałek Sejmu X i II kadencji

W czasie II wojny światowej działała w Szarych Szeregach. Ukończyła studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku. Uzyskała specjalizację z chorób wewnętrznych i medycyny przemysłowej. Pracowała w szpitalu powiatowym w Pucku, szpitalu wojewódzkim w Gdańsku, Akademii Medycznej w Gdańsku. Kierowała Wojewódzką Przychodnią Przemysłową w Gdańsku. Należała do NSZZ „Solidarność”,

zasiadała w Krajowej Komisji Koordynacyjnej Służby Zdrowia. Pełniła funkcję prezesa zarządu Stowarzyszenia Pamięci Narodowej.

Józef Kuczyński (1931–2005)

Senator II–IV kadencji

Ukończył studia weterynaryjne w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Pracował w Inspekcji Higieny i Jakości Mleka i Mięsa w Gdańsku. Kierował lecznicą dla zwierząt w Starym Polu. Był powiatowym lekarzem weterynarii w Elblągu i kierownikiem oddziału Wojewódzkiego Zakładu Weterynarii w Elblągu. Zajmował też stanowisko dyrektora Zakładów Mięsnych w Elblągu. Zasiadał w Radzie Krajowej Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Zofia Kuratowska (1931–1999)

Senator I–III kadencji, wicemarszałek Senatu I i III kadencji

Podczas powstania warszawskiego była kolporterką „Biuletynu Informacyjnego” AK. Ukończyła studia medyczne w Akademii Medycznej w Warszawie. Została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Pracowała m.in. jako adiunkt w Zakładzie Radiobiologii i Ochrony Zdrowia Instytutu Badań Jądrowych w Świerku k. Warszawy, ordynator Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala Miejskiego Warszawa-Ochota i kierownik Kliniki Geriatrii, Hematologii i Immunologii Akademii Medycznej w Warszawie. Pełniła funkcję ambasadora RP w RPA. Była cenioną specjalistką w dziedzinie chorób wewnętrznych i hematologii, autorką pionierskich prac z tego zakresu. Należała do współzałożycieli Stowarzyszenia Solidarni wobec AIDS PLUS i Społecznego Komitetu ds. AIDS. W stanie wojennym działała w Prymasowskim Komitecie Pomocy Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom jako kierownik sekcji lekarskiej. W czasie negocjacji Okrągłego Stołu współprzewodniczyła podzespołowi ds. zdrowia.

Anna Kurska (1929–2016)

Senator V–VI kadencji

W czasie II wojny światowej działała w Szarych Szeregach, uczestniczyła w powstaniu warszawskim. Ukończyła studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Odebrała aplikację sądową. Orzekała w sądach w Tczewie i Malborku, Sądzie Wojewódzkim w Gdańsku. Działała w NSZZ „Solidarność”, zasiadała w Zarządzie Regionu związku. Po odwołaniu ze stanowiska sędziego pracowała w spółdzielniach kółek rolniczych województw gdańskiego i elbląskiego, m.in. jako radca prawny w Centrali Nasiennej w Sztumie. Po uzyskaniu uprawnień adwokata praktykowała w zespole adwokackim w Tczewie. Sprawowała mandat radnej Sejmiku Województwa Pomorskiego.

Kazimierz Kutz (1929–2018)

Senator IV–VI i VIII kadencji, wicemarszałek Senatu V kadencji, poseł na Sejm RP VI kadencji

Ukończył studia na Wydziale Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi. Był jednym z najwybitniejszych polskich reżyserów, twórcą polskiej szkoły filmowej. Wyreżyserował ponad 20 filmów fabularnych, m.in. „tryptyk śląski” („Sól ziemi czarnej”, „Perła w koronie”, „Paciorki jednego różańca”) i wiele przedstawień teatralnych. Był założycielem i kierownikiem artystycznym zespołu filmowego „Silesia” w Katowicach. Wykładał na Wydziale Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i w Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie. Zajmował się publicystyką, pisał o filmie i problemach Śląska. Przewodniczył Komisji Porozumiewawczej Środowisk Twórczych i Naukowych.

Leszek Lackorzyński (1941–2019)

Senator III kadencji

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Pracował w Prokuraturze Powiatowej w Koszalinie. Pełnił funkcję

wiceprokuratora rejonowego w Prokuraturze Rejonowej w Gdańsku i prokuratora wojewódzkiego w Gdańsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego usunięto go ze stanowiska prokuratora. Społecznie prowadził doradztwo prawne dla osób represjonowanych i ich rodzin przy kościele św. Brygidy w Gdańsku. Angażował się w działalność opozycyjną, współpracował z zakonspirowanymi strukturami NSZZ „Solidarność”.

Władysław Lipczak (1947–2001)

Senator III kadencji

Ukończył studia weterynaryjne na Wydziale Weterynarii Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu. Uzyskał stopień doktora. Kierował Państwowym Zakładem Lecznym dla Zwierząt w Gorzowie Śląskim. Prowadził badania naukowe w Zakładzie Patologii Doświadczalnej PAN. Był rejonowym i powiatowym lekarzem weterynarii w Oleśnie. Kierował Powiatowym Inspektorem Weterynarii w Oleśnie. Sprawował mandat radnego Rady Miasta i Gminy Gorzów Śląski.

Wiesław Lipko (1927–2005)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w AK. Ukończył studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracował w I Klinice Chirurgii Szpitala Klinicznego w Lublinie, w szpitalu w Tomaszowie Lubelskim i ośrodku zdrowia w Komarowie, który zorganizował i rozbudował. Był specjalistą z zakresu medycyny ogólnej. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował podziemne struktury NSZZ „Solidarność”, wydawał „Informator Ziemi Zamojskiej”. Został aresztowany i skazany na 20 miesięcy więzienia, zwolniony za kaucją z powodu złego stanu zdrowia.

Jan Józef Lipski (1926–1991)

Senator I kadencji

Walczył w powstaniu warszawskim. Studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskał stopień doktora. Był krytykiem i historykiem literatury, członkiem redakcji tygodnika „Po prostu”. Pracował w Instytucie Badań Literackich PAN. Został jednym z założycieli Komitetu Obrony Robotników. Działał w NSZZ „Solidarność”, m.in. zasiadał zarządzie regionu Mazowsze. Po wprowadzeniu stanu wojennego wspierał robotników podczas strajku w Ursusie. Trafił do więzienia. Po zwolnieniu leczył się w Londynie. Po powrocie do kraju ponownie został aresztowany, następnie zwolniony i amnestionowany. Jako historyk literatury ogłosił m.in. monografię „Twórczość Jana Kasprowicza 1878–1906”. W wydawnictwach drugiego obiegu i na emigracji ukazały się jego prace historyczno-publicystyczne, m.in. „Komitet Obrony Robotników – Komitet Samoobrony Społecznej KOR” i „Dwie ojczyzny – dwa patriotyzmy”. Został współtwórcą odrodzonej Polskiej Partii Socjalistycznej.

Maria Łopatkowa (1927–2016)

Senator III kadencji, posłanka na Sejm RP VI–VII kadencji

Ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Łódzkim. Uzyskała stopień doktora pedagogiki. Pracowała jako nauczyciel w szkole podstawowej w Ołtarzewie. Była dyrektorem Zespołu Ognisk Wychowawczych w Warszawie. Przez wiele lat angażowała się w działania na rzecz ochrony praw dziecka. Z jej inicjatywy powstały: Komitet Obrony Praw Dziecka, którym kierowała, Towarzystwo Pomocy Młodzieży, Dom Matki i Dziecka dla Matek Więźniarek, Pogotowie Rodzinne. Zainicjowała powstanie Partii Dziecka, przekształconej później w Partię Dzieci i Młodzieży, która nie podjęła czynnej działalności politycznej. Była autorką licznych publikacji naukowych z zakresu pedagogiki, uznaną za prekursorkę nurtu wychowawczego zwanego pedagogiką serca.

Andrzej Mazurkiewicz (1963–2008)

Senator IV, VI–VII kadencji, poseł na Sejm RP I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Uzyskał stopień doktora nauk prawnych. Wielokrotnie go aresztowano i represjonowano za działalność w strukturach Konfederacji Polski Niepodległej i podziemnego NSZZ „Solidarność”. Współpracował z prasą podziemną. Zasiadał w Radzie Programowej Polskiego Radia i Radzie Programowej TVP Polonia. Zajmował stanowisko doradcy w Instytucie Prawa Spółek i Inwestycji Zagranicznych w Krakowie. Był radnym Rady Miasta Jarosławia i Sejmiku Województwa Przemyskiego oraz wiceburmistrzem Jarosławia.

Piotr Miszczuk (1953–2006)

Senator III kadencji, poseł na Sejm RP III kadencji

Ukończył studia polonistyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pracował jako redaktor naczelny „Tygodnika Chełmskiego” i jako instruktor Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Był zatrudniony w biurze posła Zbigniewa Janowskiego, kierował biurem senatora Witolda Grabosia w Chełmie. Zajmował stanowiska dyrektora generalnego i dyrektora Biura Prac Senackich Kancelarii Senatu. Zasiadał w Radzie Programowej TVP Polonia.

Karol Modzelewski (1937–2019)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego. Uzyskał tytuł profesora. Pracował w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN we Wrocławiu. Wykładał na uniwersytetach: Wrocławskim i Warszawskim. Był członkiem Polskiej Akademii Nauk i jej wiceprezesem. Miał w swoim dorobku wiele

prac naukowych z zakresu historii średniowiecznej, a także autobiografię „Zajeżdżmy Kobylę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca”. Należał do PZPR, z której został wydalony. Był jednym z inicjatorów protestów studenckich na Uniwersytecie Warszawskim w marcu 1968 r. Pełnił funkcję pierwszego rzecznika prasowego NSZZ „Solidarność”. Brał udział w I Krajowym Zjeździe Delegatów w Gdańsku. W okresie PRL był kilkakrotnie więziony i internowany. Łącznie spędził w więzieniu 8,5 roku. Współtworzył Solidarność Pracy, a następnie Unię Pracy. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Jerzy Mokrzycki (1942–2005)

Senator IV kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracował w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej i Urzędzie Wojewódzkim w Koszalinie, zajmował stanowisko jego dyrektora. Był zastępcą dyrektora w Agencji Nieruchomości Rolnych. Sprawował urząd wojewody koszalińskiego. Był radnym i przewodniczącym Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

Antoni Motyczka (1941–2013)

Senator VI–VIII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Górniczym Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Otrzymał tytuł profesora nauk technicznych. Pracował jako górnik w Przedsiębiorstwie Robót Górniczych „Wirek” w Rudzie Śląskiej. Był adiunktem i dziekanem Wydziału Budownictwa Politechniki Śląskiej. Zajmował także stanowisko dyrektora Centrum Kształcenia Inżynierów Politechniki Śląskiej w Rybniku. Przewodniczył Zespołowi Sterującemu ds. Budowy Autostrady A-1. Był specjalistą w dziedzinie technologii drążenia małych tuneli w budownictwie podziemnych obiektów

inżynierskich, a w szczególności tunelowania metodami górniczymi, autorem kilkudziesięciu publikacji naukowych i wielu patentów. Sprawował mandat radnego i pełnił funkcję przewodniczącego Rady Powiatu Wodzisławskiego.

Jan Mulak (1914–2005)

Senator III kadencji

Studiował na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej. Był związany z Polską Partią Socjalistyczną, podczas II wojny światowej działał w lewicowym podziemiu, należał do kierownictwa podziemnych socjalistycznych formacji politycznych i wojskowych. Brał udział w powstaniu warszawskim jako członek sztabu powstańczego na Mokotowie. Po wojnie kierował Wydziałem Prasy i Propagandy Centralnego Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej, z której został usunięty przed zjednoczeniem i powstaniem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Po ukończeniu kursu trenerskiego został twórcą polskiej potęgi lekkoatletycznej lat sześćdziesiątych – słynnego Wunderteamu. Pełnił funkcje doradcy ds. sportu wojskowego w MON i ministra sportu młodzieży w Algierii. Stał na czele Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, był członkiem prezydium Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika „Lekkoatletyka”, miał w swoim dorobku wiele książek i artykułów z dziedziny sportu i historii polskiego ruchu socjalistycznego.

Zenon Nowak (1949–2002)

Senator III kadencji

Ukończył zasadniczą szkołę zawodową w Lesznie. Pracował na stacji obsługi Państwowej Komunikacji Samochodowej i w Spółdzielni Inwalidów „Kopernik” w Lesznie oraz w Państwowym Gospodarstwie Rolnym Skarbu Państwa w Długich Starych. Kierował Zakładem Rolnym w Strzyżewicach. Należał

do inicjatorów powołania Krajowej Federacji Związków Zawodowych Pracowników Rolnictwa OPZZZ, został wybrany na wiceprzewodniczącą Rady Wojewódzkiej Porozumienia Związków Zawodowych w Lesznie. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Wielkopolskiego.

Zdzisław Nowicki (1951–2006)

Senator I kadencji

Ukończył studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu i studium podyplomowe z zakresu organizacji przetwarzania danych. Pracował w przedsiębiorstwach komunikacyjnych i budowlanych jako doradca finansowy, w Wydziale Finansowym Urzędu Wojewódzkiego w Pile i Centralnym Związku Spółdzielczości Pracy. Pełnił funkcję wiceprezesa Inżynierskiej Spółdzielni Pracy „Innowacja” w Pile. Był konsulem generalnym RP w Rosji i na Ukrainie, a także ambasadorem RP w Kazachstanie i Kirgistanie.

Michał Okła (1953–2016)

Senator VI–VII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Białymstoku. Pracował w zespole opieki zdrowotnej w Skarżysku-Kamiennej, m.in. jako jego dyrektor. Kierował szpitalem powiatowym w Opatowie. Pełnił funkcję rzecznika odpowiedzialności lekarskiej. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Skarżyska-Kamiennej, Rady Powiatu Skarżyskiego i Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego. Był członkiem Zarządu Miasta Skarżyska-Kamiennej.

Jan Orzechowski (1929–1998)

Senator III kadencji

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim, odbył aplikację prokuratorską. Pracował w Prokuraturze

Powiatowej w Garwolinie. Był radcą prawnym przedsiębiorstw państwowych i spółdzielni gminnych na terenie powiatu garwolińskiego i ryckiego. Pracował jako adwokat w zespole adwokackim w Garwolinie. Pełnił funkcje wiceprzewodniczącego Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i zastępcy naczelnika powiatu w Garwolinie.

Edmund Jan Osmańczyk (1913–1989)

Senator I kadencji, poseł na Sejm PRL I–II, V–VIII kadencji

Studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie i historię na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskał stopień doktora nauk politycznych. Brał udział w powstaniu warszawskim jako żołnierz AK. Był korespondentem wojennym I Armii WP, świadkiem zdobycia Berlina, konferencji w Poczdamie i procesu norymberskiego. Pracował jako korespondent zagraniczny polskiego radia i prasy, m.in. w Niemczech, Ameryce Północnej i Ameryce Południowej. Zasiadał w Radzie Państwa. Brał udział w negocjacjach Okrągłego Stołu w zespole ds. reform politycznych. Był działaczem Związku Polaków w Niemczech, redaktorem jego wydawnictw, autorem hymnu Rodła. Pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia Autorów ZAiKS. Miał w swoim dorobku zbiory publicystyczne, reportaże i prace dokumentalno-encyklopedyczne, m.in. „Encyklopedię ONZ i stosunków międzynarodowych”.

Andrzej Ostoja-Owsiany (1931–2008)

Senator IV kadencji, poseł na Sejm RP II kadencji

Był łącznikiem AK w czasie II wojny światowej, po jej zakończeniu walczył jako żołnierz Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Łódzkiego. Pracował jako radca prawny. Działał w opozycji niepodległościowej, był współzałożycielem Ruchu Młodych Demokratów i Ruchu Wolnych Demokratów, działaczem Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Redagował niezależny kwartalnik

społeczno-polityczny „Aspekt”. Należał do pierwszej grupy ekspertów NSZZ „Solidarność” Ziemi Łódzkiej. Był wielokrotnie szczykanowany przez SB. Sprawował mandat radnego, pełnił funkcję przewodniczącego Rady Miejskiej w Łodzi. Miał w swoim dorobku opowiadania dotyczące okresu okupacji i walk partyzanckich oraz powieści science-fiction.

Władysław Papużyński (1930–2016)

Senator I kadencji

Ukończył roczną Oficerską Szkołę Polityczną w Łodzi, a następnie liceum ogólnokształcące w Warszawie. Pracował jako referent w Miejskim Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym w Głogowie i Gromadzkiej Radzie Narodowej w Brzostowie. Pełnił funkcję prezesa Zarządu Powiatowego Związku „Samopomoc Chłopska” w Nowym Dworze Gdańskim. Prowadził własne gospodarstwo rolne w Brzostowie. Sprawował mandat radnego Powiatowej Rady Narodowej w Nowym Dworze Gdańskim. Był organizatorem i jednym z liderów NSZZ RI „Solidarność” w województwie legnickim, m.in. członkiem komisji realizującej porozumienia rzeszowsko-ustrzyckie. Po wprowadzeniu stanu wojennego przez miesiąc pozostawał w ukryciu. Przewodniczył podziemnemu zarządowi wojewódzkiemu rolniczej „Solidarności”. Współorganizował pomoc dla represjonowanych i ich rodzin, manifestacje patriotyczne, kolportował prasę podziemną.

Aleksander Paszyński (1928–2001)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Pracował w Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, Głównym Urzędzie Statystycznym oraz Instytucie Ekonomiki i Organizacji Budownictwa. Był dziennikarzem, m.in. kierownikiem działu

ekonomicznego i zastępcą redaktora naczelnego „Polityki”, redaktorem naczelnym miesięcznika „Domy Spółdzielcze”, członkiem kolegium redakcyjnego „Przeglądu Technicznego – Innowacje”. Trzykrotnie karano go zakazem pisania. Współpracował z prasą drugiego obiegu. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu jako współprzewodniczący zespołu ds. gospodarki mieszkaniowej. Sprawował urząd ministra gospodarki przestrzennej i budownictwa. Został założycielem i prezesem zarządu spółdzielni MURATOR, wydającej poradnik „Murator”, współzałożycielem spółki „Agora”, wydającej „Gazetę Wyborczą”.

Kazimierz Pawełek (1936–2017)

Senator V kadencji

Studiował na Wydziale Handlu Zagranicznego Szkoły Głównej Służby Zagranicznej w Warszawie. Pracował w krakowskim „Dzienniku Polskim”. Z powodu udziału w proteście po zamknięciu „Po Prostu” nie mógł wykonywać zawodu dziennikarza. Był redaktorem i sekretarzem redakcji dwutygodnika „Głos Budowlanych”, redaktorem naczelnym „Kuriera Lubelskiego”. Współpracował z radiem jako jeden z autorów programów satyrycznych „Dobry Wieczór”. Pisał teksty dla lubelskiego kabaretu „Czart” i kabaretu „Pod Egidą”. Był również kierownikiem literackim kabaretów „Desant” i „Korkociąg”.

Wojciech Pawłowski (1941–2012)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. Odbył też szkolenie menedżerów ochrony zdrowia „Project Hope”. Uzyskał specjalizację z zakresu chorób wewnętrznych i medycyny społecznej. Zajmował stanowisko dyrektora zespołu opieki zdrowotnej w Przeworsku, pracował też w lecznictwie otwartym. Sprawował mandat radnego Rady Powiatu Przeworskiego.

Alina Pienkowska (1952–2002)

Senator II kadencji

Ukończyła pomaturalne medyczne studium zawodowe w Gdańsku. Pracowała jako pielęgniarka w przemysłowym zakładzie opieki zdrowotnej przy Stoczni Gdańskiej im. Lenina i przychodni przy Zakładach Okrętowych Urzędów Elektrycznych i Automatyki Elmor. Była członkinią Wolnych Związków Zawodowych na Wybrzeżu i Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, autorką postulatów dotyczących zdrowia w Porozumieniach Gdańskich. Po strajku organizowała NSZZ „Solidarność” w województwie gdańskim i służbę zdrowia w strukturach NSZZ „Solidarność”. Była internowana w czasie stanu wojennego. Włączyła się w pomoc dla ukrywających się działaczy. W czasie strajku w Stoczni Gdańskiej w 1988 r. jako jedyna kobieta należała do komitetu strajkowego. Była członkinią Zarządu Regionu Gdańskiego NSZZ „Solidarność” i przewodniczącą Sekretariatu Ochrony Zdrowia przy Komisji Krajowej. Sprawowała mandat radnej Rady Miasta Gdańska.

Leszek Piotrowski (1938–2010)

Senator I–II kadencji, poseł na Sejm RP III kadencji

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim. Został sędzią, następnie adwokatem. W PRL bronił opozycjonistów. Był internowany w czasie stanu wojennego. Został współorganizatorem strajków górniczych w Jastrzębiu-Zdroju. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu. Jako jeden z pełnomocników oskarżycieli posiłkowych występował w procesie związanym z pacyfikacją kopalni „Wujek” i adwokatem w wielu sprawach kryminalnych. Pełnił urząd sekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Śląskiego.

Sergiusz Plewa (1940–2015)

Senator V kadencji, poseł na Sejm RP II–III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Białymstoku. Pracował w zakładzie energetycznym w tym mieście, m.in. na stanowisku kierownika rejonu energetycznego. Był prezesem Spółdzielni Mieszkaniowej „Słoneczny Stok” w Białymstoku.

Maciej Płażyński (1958–2010)

Senator VI kadencji, wicemarszałek Senatu VI kadencji, poseł na Sejm RP III–IV i VI kadencji, marszałek Sejmu III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Uczestniczył w Ruchu Młodej Polski – nielegalnej organizacji opozycyjnej w czasach PRL. Został współzałożycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Aktywnie działał w opozycji solidarnościowej. Był współzałożycielem i prezesem Spółdzielni Pracy Usług Wysokościowych „Gdańsk”, wspierającej polityczną aktywność podziemnego NSZZ „Solidarność”. Został prezesem konserwatywnego Klubu Myśli Politycznej im. Lecha Bądkowskiego, skupiającego środowiska gdańskich konserwatystów i liberałów. Sprawował urząd wojewody gdańskiego. Był współzałożycielem i przewodniczącym Platformy Obywatelskiej. Pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Franciszek Połomski (1934–2019)

Senator II kadencji

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim. Uzyskał tytuł profesora nauk prawnych. Był wieloletnim wykładowcą Uniwersytetu Wrocławskiego; pełnił m.in. funkcję prorektora, prodziekana Wydziału Prawa i Administracji oraz

kierownika Zakładu Historii Państwa i Prawa Polskiego. Zasiadał w Komitecie Nauk Prawnych PAN, współpracował z Główną Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

Krzysztof Putra (1957–2010)

Senator VI kadencji, wicemarszałek Senatu VI kadencji, poseł na Sejm RP X, I i VI kadencji, wicemarszałek Sejmu VI kadencji

Ukończył technikum mechaniczne w Białymstoku. Pracował w Fabryce Przyrządów i Uchwytów w Białymstoku, m.in. jako mistrz na wydziale doświadczalnym. Był prezesem Zarządu PUHP „Lech” Sp. z o.o. w Białymstoku. Został współzałożycielem Stowarzyszenia Działaczy Samorządu Pracowniczego. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Podlaskiego. Był współzałożycielem Porozumienia Centrum i Prawa i Sprawiedliwości. Zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Anna Radziwiłł (1939–2009)

Senator I kadencji

Ukończyła studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Uzyskała stopień doktora. Przez ponad 30 lat była nauczycielką historii w szkołach średnich, m.in. pełniła funkcję zastępcy dyrektora liceum im. Joachima Lelewela i dyrektora liceum im. Hugona Kołłątaja w Warszawie. Sprawowała urząd wiceministra edukacji narodowej. Została powołana do Rady Edukacji Narodowej, organu doradczego przy ministrze edukacji narodowej. Była autorką i współautorką podręczników do historii. Przewodniczyła grupie ekspertów NSZZ „Solidarność”, prowadzącej negocjacje z Ministerstwem Oświaty i Wychowania w sprawie zmian programów nauczania historii. Po wprowadzeniu stanu wojennego działała

w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom. Współpracowała z niezależnymi organizacjami i wydawnictwami, publikując w drugim obiegu. Brała udział w negocjacjach Okrągłego Stołu.

Jerzy Regulski (1924–2015)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w Narodowych Siłach Zbrojnych. Po wojnie był więziony za działalność w niepodległościowych organizacjach studenckich. Ukończył studia na Wydziale Inżynierii Politechniki Warszawskiej. Uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. Pracował m.in. w Komitecie, a następnie Instytucie Urbanistyki i Architektury. Był profesorem Uniwersytetu Łódzkiego i Polskiej Akademii Nauk. Został inicjatorem i organizatorem badań nad odbudową samorządu terytorialnego, podczas obrad Okrągłego Stołu – współprzewodniczącym zespołu ds. samorządu terytorialnego, a następnie pełnomocnikiem rządu ds. reformy samorządu terytorialnego. Pełnił funkcję doradcy społecznego prezydenta RP ds. samorządu terytorialnego. Należał do inicjatorów powołania Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, której został prezesem. Był odznaczony Orderem Orła Białego.

Ryszard Reiff (1923–2007)

Senator I kadencji, poseł na Sejm PRL IV i VIII kadencji

W czasie II wojny światowej działał w ruchu oporu i walczył w AK. Był więziony w ZSRR. Pełnił funkcję redaktora naczelnego „Słowa Powszechnego”. Był członkiem Rady Państwa, jako jedyny głosował przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. Utracił wszystkie funkcje publiczne. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w zespole ds. reform politycznych. Był działaczem i przewodniczącym Stowarzyszenia PAX. Pełnił funkcję prezesa Związku Sybiraków.

Marian Rejniewicz (1920–1995)

Senator II kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w AK, był uczestnikiem akcji „Burza”. Ukończył studia na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W czasie odbywania aplikacji adwokackiej został aresztowany przez UB i skazany za działalność w AK. Zwolniony w 1956 r. na podstawie amnestii, wrócił do adwokatury. Pracował w zespołach adwokackich w Opolu Lubelskim, Puławach i we własnej kancelarii adwokackiej w Lublinie. W okresie stanu wojennego i później bronił w sprawach politycznych, występował też jako obrońca wojskowy.

Zbigniew Religa (1938–2009)

Senator III i V kadencji, poseł na Sejm RP VI kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Otrzymał tytuł profesora nauk medycznych. Uzyskał specjalizację I i II stopnia z chirurgii. Odbył staż w zakresie chirurgii naczyniowej w Nowym Jorku i kardiologii w Detroit. Pracował w Szpitalu Wolskim w Warszawie, w Klinice Kardiologii Instytutu Kardiologii w Warszawie. Kierował Katedrą i Kliniką Kardiologii Wojewódzkiego Ośrodka Kardiologii w Zabrze, tam w 1983 r. jego zespół dokonał pierwszego w Polsce udanego przeszczepu serca. Kierował Kliniką Kardiologii Centralnego Szpitala Klinicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Był wykładowcą i rektorem Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. Zajmował stanowisko kierownika II Kliniki Kardiologii i dyrektora Instytutu Kardiologii w Warszawie. Pełnił funkcję krajowego specjalisty ds. kardiologii. Sprawował urząd ministra zdrowia. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Tomasz Romańczuk (1933–2005)

Senator III kadencji, poseł na Sejm PRL IX kadencji i Sejm RP X kadencji

Ukończył studia w Wyższej Szkole Rolniczej w Grodnie. W 1958 r. przyjechał do Polski jako repatriant, osiedlił się w powiecie giżyckim. Rozpoczął pracę w Państwowych Gospodarstwach Rolnych Ławki i Ryn na stanowiskach kierowniczych. Zajmował stanowisko dyrektora Rominckiego Kombinatu Rolnego w Gołdapi. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Zbigniew Romaszewski (1940–2014)

Senator I–VII kadencji, wicemarszałek Senatu VII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego. Uzyskał stopień doktora. Pracował w Instytucie Fizyki PAN do represyjnego zwolnienia w 1983 r. Po wyjściu z więzienia pracował w Instytucie Fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego jako redaktor „Acta Physica Polonica”. Uczestniczył w akcji pomocy robotnikom Radomia. Był członkiem Komitetu Samoobrony Społecznej Komitetu Obrony Robotników i wraz z żoną Zofią prowadził biuro interwencyjne, niosące pomoc prawną i materialną. Organizował Komisję Helsińską, nadzorującą wprowadzanie w życie postanowień KBWE. Kierował Komisją Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność”, został wybrany do Prezydium NSZZ „Solidarność” Zarządu Regionu Mazowsze, a następnie do Komisji Krajowej. Współorganizował podziemne Radio „Solidarność”. Był więziony, sądzony w procesach twórców Radia „Solidarność” i KSS KOR. Organizował Międzynarodowe Konferencje Praw Człowieka: w Krakowie, Leningradzie i Warszawie. Zasiadał w Trybunale Stanu. Był współzałożycielem i członkiem Komitetu Obywatelskiego Solidarności z Ukrainą. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Henryk Rot (1926–1995)

Senator III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Otrzymał tytuł profesora nauk prawnych. Pracował na Uniwersytecie Wrocławskim, był m.in. kierownikiem Katedry Teorii Państwa i Prawa. Odbył wiele staży zagranicznych, m.in. w Moskwie, Petersburgu i Belgradzie. Opublikował ponad 200 prac naukowych z zakresu prawoznawstwa i informatyki prawniczej. Był przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu.

Andrzej Rozmarynowicz (1923–1999)

Senator I kadencji

W czasie II wojny światowej walczył w AK. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Otrzymał stopień doktora nauk prawnych. Uzyskał aplikację sędziowską i adwokacką. Przez rok był więziony. Prowadził praktykę adwokacką w Chrzanowie i Krakowie. Specjalizował się w prawie karnym. Prawie 20 lat był doradcą prawnym kardynała Karola Wojtyły i Kurii Metropolitalnej w Krakowie oraz biskupów częstochowskich. Prowadził sprawy licznych zakonów i parafii. Brał udział w procesach politycznych, m.in. jako pełnomocnik rodziny Stanisława Pyjasa. Był wieloletnim radcą prawnym „Tygodnika Powszechnego”. Brał udział w obradach Okrągłego Stołu w grupie roboczej ds. stowarzyszeń. Zasiadał w Naczelnej Radzie Adwokackiej.

Andrzej Rzeźniczak (1947–2010)

Senator II kadencji

Ukończył technikum chłodnicze w Gdyni. Pracował w Przedsiębiorstwie Budowy Urządzeń Chłodniczych w Gdyni i w Polskich Liniach Oceanicznych. Prowadził własną działalność gospodarczą, był właścicielem i współwłaścicielem

licznych przedsiębiorstw produkcyjno-usługowych i parobanku pod nazwą Prywatna Agencja Lokacyjna.

Władysław Sidorowicz (1945–2014)

Senator VI–VII kadencji

Ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Łodzi. Uzyskał specjalizacje I i II stopnia z psychiatrii. Pracował w Instytucie Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. Ludwika Hirszfelda i szpitalu im. Ludwika Rydygiera we Wrocławiu, zakładzie opieki zdrowotnej Wrocław-Śródmieście i zespole psychiatrycznej opieki zdrowotnej. Był również pracownikiem Akademii Medycznej we Wrocławiu, skąd z przyczyn politycznych został usunięty. W stanie wojennym był internowany. Brał udział w obradach Okrągłego Stołu w zespole ds. zdrowia. Pracował w zespole opieki zdrowotnej dla szkół wyższych, we wrocławskim urzędzie miejskim jako lekarz miejski, dyrektor wydziału i departamentu. Zajmował urząd ministra zdrowia i opieki społecznej. Był radnym Sejmiku Województwa Dolnośląskiego.

Stanisław Sikorski (1949–2015)

Senator III kadencji

Ukończył studia trenerskie w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Pracował jako nauczyciel wychowania fizycznego w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Kaliszu, m.in. zajmował stanowisko jego dyrektora. Pełnił funkcję wielkopolskiego wicekuratora oświaty. Angażował się w działalność na rzecz sportu.

Roman Skrzypczak (1950–2015)

Senator IV kadencji

Pracował jako ślusarz w Wielkopolskiej Hucie Szkła w Gostyniu, a następnie w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej w Poznaniu. Należał do NSZZ „Solidarność”,

był współzałożycielem struktur związku w województwie leszczyńskim. W stanie wojennym dwukrotnie go internowano. Po zwolnieniu kontynuował działalność opozycyjną. Był przewodniczącym Zarządu Regionu Leszno i członkiem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Sprawował mandat radnego Rady Miasta Gostynia i Sejmiku Województwa Wielkopolskiego. Zasiadał w Zarządzie Miasta i Gminy Gostyń.

Adam Skupiński (1923–2012)

Senator II kadencji

Ukończył liceum ogólnokształcące w Makowie Podhalańskim i zawodowe kursy leśnictwa. Przez 50 lat był zawodowo związany z leśnictwem i drzewnictwem. Po zakończeniu okupacji był prezesem Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej w Makowie Podhalańskim. Został organizatorem NSZZ „Solidarność” przy Zespole Składców Lasów Państwowych w Żywcu. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego Ziemi Makowskiej.

Elżbieta Solska (1954–2016)

Senator III kadencji

Ukończyła studia z zakresu nauk politycznych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracowała w Zarządzie Wojewódzkim Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej w Koninie. Była dziennikarką dwutygodnika międzyzakładowego „Wielkopolskie Zagłębie” w Koninie, publicystką „Gazety Lubuskiej” w Zielonej Górze, specjalizowała się m.in. w problematyce celnej i sprawach związanych z funkcjonowaniem stref nadgranicznych.

Adam Stanowski (1927–1990)

Senator I kadencji

Podczas powstania warszawskiego walczył w AK. Ukończył studia pedagogiczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Uzyskał stopień doktora. Pracował naukowo na KUL. Był aresztowany i więziony za działalność w Związku

Akademickich Sodalicii Mariańskich. Miał w swoim dorobku liczne artykuły naukowe i publicystyczne. Został jednym z założycieli i wykładowcą Towarzystwa Kursów Naukowych. Zasiadał w kolegium redakcyjnym miesięcznika „Więź”. Założył studium społeczne przy duszpasterstwie ludzi pracy w Stalowej Woli i nim kierował. Był współzałożycielem i wykładowcą Uniwersytetu Latającego, doradcą I Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. W stanie wojennym działał w strukturach podziemnych. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego, uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w podzespole ds. oświaty, nauki i postępu technicznego.

Andrzej Stelmachowski (1925–2009)

Senator I kadencji, marszałek Senatu I kadencji
Życiorys na stronie 24.

Henryk Stępiak (1951–1999)

Senator I kadencji

Ukończył studia w Akademii Rolniczej w Lublinie. Był właścicielem gospodarstwa rolnego, specjalizował się w uprawie chmielu. Sprawował mandat radnego Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie, pełnił funkcję przewodniczącego Gminnej Rady Narodowej w Fajslawicach. Przy jego współudziale utworzono Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń. Został członkiem Tymczasowej Krajowej Rady Rolników „Solidarność”. Należał do współorganizatorów podziemnego uniwersytetu ludowego w gminie Fajslawice. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu w podzespole ds. stowarzyszeń i samorządu terytorialnego.

Stanisław Stomma (1908–2005)

Senator I kadencji, poseł na Sejm PRL II–VI kadencji

Studiował prawo na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie i we Francji. Uzyskał stopień doktora habilitowanego, wniosek o profesurę nie został nigdy uwzględniony. W czasie okupacji był nauczycielem na tajnych kompletach w Wilnie,

po wojnie – pracownikiem naukowym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podczas studiów działał w Stowarzyszeniu Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”. Był redaktorem naczelnym „Znaku” i „Tygodnika Powszechnego”. Przewodniczył Prymasowskiej Radzie Społecznej. Został założycielem i pierwszym prezesem Klubu Myśli Politycznej „Dziękania”. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego. Uczestniczył w negocjacjach i obradach plenarnych Okrągłego Stołu w zespole ds. reform politycznych. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Jan Stypuła (1931–2001)

Senator III kadencji

Ukończył studia weterynaryjne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Uzyskał stopień doktora. Pracował jako kierownik przychodni dla zwierząt w Szumowie, powiatowy lekarz weterynarii w Wysokiem Mazowieckiem i wojewódzki lekarz weterynarii w Łomży. Został założycielem oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” w tym mieście i mu przewodniczył.

Andrzej Szczepkowski (1923–1997)

Senator I kadencji

Ukończył Studium Aktorskie przy Starym Teatrze w Krakowie. Występował w teatrach Krakowa, Poznania, Katowic i Warszawy: Narodowym, Komedii, Polskim i Dramatycznym, którego był też dyrektorem. Wykładał w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie, m.in. zajmował stanowisko prodziekana Wydziału Aktorskiego. Wydał zbiór fraszek „Słoweczka”. Pełnił funkcje: prezesa Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki – zrezygnował na znak protestu przeciw represjom po tzw. wydarzeniach marcowych 1968 r., wiceprezesa Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu, prezesa reaktywowanego Związku Artystów Scen Polskich, rozwiązanego przez władze za bojkot państwowego radia i telewizji. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego, jednym z animatorów kultury niezależnej.

Andrzej Szczypiorski (1924–2000)

Senator I kadencji

Brał udział w powstaniu warszawskim jako żołnierz AL. Wzięty do niewoli, został osadzony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen-Oranienburg. Studiował na Wydziale Konsularno-Dyplomatycznym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. Pracował jako dziennikarz rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach. Pełnił funkcje attaché kulturalnego i prasowego ambasady polskiej w Danii. Był publicystą rozgłośni Polskiego Radia w Warszawie, felietonistą „Życia Warszawy”, tygodnika „Polityka” i miesięcznika „Odra”. Związał się z opozycją demokratyczną, m.in. z KSS KOR. Publikował w prasie opozycyjnej drugiego obiegu. Po wprowadzeniu stanu wojennego był internowany. Miał w swoim dorobku liczne powieści, m.in. „Msza za miasto Arras”, „Początek”, opowiadania, słuchowiska radiowe, powieści kryminalne. Był członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Działał na rzecz niemiecko-polskiego pojednania i polsko-żydowskiego zbliżenia, stał na czele Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Izraelskiej.

Rajmund Szwonder (1943–2008)

Senator III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Szczecińskiej. Był aktywnym działaczem Zrzeszenia Studentów Polskich. Pracował w Fabryce Maszyn Rolniczych w Czarnej Białostockiej, m.in. na stanowisku zastępcy dyrektora ds. produkcji, w Zakładach Metalowych „Łucznicz” w Radomiu, m.in. jako szef produkcji specjalnej i zastępca dyrektora ds. produkcji. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

Andrzej Szymanowski (1938–1995)

Senator II kadencji

Ukończył studia w Akademii Medycznej w Poznaniu. Użył specjalizację I stopnia z zakresu chorób wewnętrznych

i medycyny społecznej oraz II stopnia – z organizacji służby zdrowia. Pracował jako lekarz w Wonieściu i Wilkowie Polskim, a także w Kościanie, m.in. jako asystent na oddziale wewnętrznym szpitala powiatowego, zastępca dyrektora ds. lecznictwa i dyrektor zespołu opieki zdrowotnej. Pod jego kierunkiem przeprowadzono kompleksową modernizację i przebudowę szpitala powiatowego w Kościanie. Został organizatorem i przewodniczącym Kościańskiego Stowarzyszenia Rozwoju Służby Zdrowia, którego dochody przeznaczano na nowoczesny sprzęt i aparaturę. Sprawował mandat radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lesznie. Współorganizował Polską Unię Socjaldemokratyczną.

Klemens Ścierański (1939–2018)

Senator V kadencji, poseł na Sejm RP II kadencji

Ukończył studia z zakresu energetyki jądrowej na Wydziale Mechaniczno-Energetycznym Politechniki Śląskiej i amerykańsko-polskie studia podyplomowe z zakresu przyjaznej dla środowiska restrukturyzacji przemysłu ciężkiego. Był kierownikiem bloku i dyżurnym ruchu w Elektrowni Halemba oraz pionu remontów w Elektrowni Siersza. Zajmował stanowiska dyrektora technicznego i naczelnego Elektrowni Łaziska oraz dyrektora Południowego Koncernu Energetycznego Elektrownia Łaziska. Pełnił urząd ministra przemysłu i handlu. Był wynalazcą, autorem około 50 patentów technologicznych.

Józef Ślisz (1934–2001)

Senator I–II kadencji, wicemarszałek Senatu I i II kadencji

Ukończył I LO im. Stanisława Konarskiego w Rzeszowie. Pracował w zakładach przemysłowych, a następnie prowadził własne gospodarstwo rolne. Współorganizował NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Był sygnatariuszem porozumień rzeszowsko-ustrzyckich i współprzewodniczącym komisji ds. realizacji tych porozumień. Uczestniczył w strajku okupacyjnym budynku Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Bydgoszczy i w negocjacjach ze stroną rządową, które

doprowadziły do rejestracji NSZZ RI „Solidarność”; wszedł w skład prezydium władz krajowych związku. Po wprowadzeniu stanu wojennego był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. Organizował duszpasterstwo rolników. Wznosił działalność Komisji ds. Realizacji Porozumień Rzeszowsko-Ustrzyckich. Przewodniczył Tymczasowej Krajowej Radzie Rolników „Solidarność”. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu.

Mieczysław Tarnowski (1945–1991)

Senator I kadencji

Ukończył technikum górnicze w Wałbrzychu. Pracował w Kopalni Węgla Kamiennego „Wałbrzych”, m.in. na stanowisku górnika szybowego. Prowadził też gospodarstwo hodowlane. Brał udział w strajku w kopalni. Został wybrany na wiceprzewodniczącego Zarządu Wojewódzkiego Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” w Wałbrzychu. Stan wojenny zastał go w czasie wyjazdu związkowej delegacji do Szwajcarii. Współorganizował tam zjazd działaczy NSZZ „Solidarność” w Zurychu, komitety solidarności z „Solidarnością” w kilku krajach Europy. Pracował w odlewni aluminium. Po powrocie do kraju był represjonowany, pozbawiony możliwości pracy zawodowej.

Witold Trzeciakowski (1926–2004)

Senator I kadencji

Brał udział w powstaniu warszawskim jako żołnierz AK. Ukończył studia w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Otrzymał tytuł profesora nauk ekonomicznych. Odbił stypendium na Harvardzie i Columbia University w Nowym Jorku. Został współtwórcą Zakładu Badań Ekonomicznych Handlu Zagranicznego, zajmował stanowisko jego dyrektora. Był pracownikiem naukowym Uniwersytetu Łódzkiego, Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN, m.in. kierownikiem Zakładu Mikroanaliz. Sprawował urząd ministra-członka Rady Ministrów, przewodniczył Radzie Ekonomicznej rządu. Sprawował mandat radnego

Rady m.st. Warszawy. Był ekspertem NSZZ „Solidarność”. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu jako przewodniczący zespołu ds. gospodarki i polityki społecznej. Miał w swoim dorobku wiele publikacji naukowych z dziedziny ekonomii.

Tadeusz Ulma (1928–1996)

Senator I kadencji

Podczas II wojny światowej walczył w szeregach AK. Studiował fizykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie i na Uniwersytecie Jagiellońskim. Był asystentem w Akademii Medycznej w Krakowie. Pracował jako nauczyciel fizyki w liceum ogólnokształcącym w Jarosławiu i w Instytucie Fizyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego został usunięty z uczelni. Podjął pracę katechety w Jarosławiu, działał w duszpasterstwach środowiskowych kurii przemyskiej. Był jednym z organizatorów tzw. latających kursów oświatowych w diecezji przemyskiej. Przywrócono go do pracy na uczelni. Działał w NSZZ „Solidarność”. Współredagował niezależny miesięcznik „Reduta”.

Ligia Urniaż-Grabowska (1937–2017)

Senator IV kadencji

Ukończyła studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Pracowała w przychodniach rejonowych w Nowym Dworze Mazowieckim i Legionowie. Współpracowała z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Zakładała NSZZ „Solidarność” w Nowym Dworze Mazowieckim i Legionowie. Współpracowała z ks. Jerzym Popiełuszką w Duszpasterstwie Służby Zdrowia. Z ramienia episkopatu była obserwatorką procesu zabójców kapłana w Toruniu. Podczas stanu wojennego pracowała w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom. Została aresztowana, a następnie internowana. Współdziałała ze strukturami podziemnymi NSZZ „Solidarność”. Była organizatorką mszy za ojczyznę i spotkań samokształceniowych w Legionowie.

Sprawowała mandat radnej Rady Miasta Legionowa i Sejmiku Województwa Mazowieckiego, pełniła urząd wiceprezydenta Legionowa.

Andrzej Wajda (1926–2016)

Senator I kadencji

Rozpoczął studia malarskie w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, przeniósł się do Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi. Był wybitnym reżyserem filmowym i teatralnym, jednym z twórców polskiej szkoły filmowej, reżyserem ponad 40 filmów, laureatem Oscara w 2000 r. za całokształt twórczości. Filmami „Kanał” i „Popiół i diament” podjął próbę rozrachunku z czasami II wojny światowej. Ekranizował wiele dzieł polskiej literatury, m.in. „Popioły”, „Wesele”, „Ziemię obiecaną” i „Pana Tadeusza”. Współtworzył kino moralnego niepokoju. Stworzył filmy demaskujące patologie systemu komunistycznego w Polsce: „Człowiek z marmuru” i „Człowiek z żelaza”, nagrodzony Złotą Palmą w Cannes. Wśród jego dokonań znalazł się także „Katyń”, przełamujący w polskim kinie milczenie o zbrodni katyńskiej. Był prezesem Stowarzyszenia Filmowców Polskich. Działał w NSZZ „Solidarność”, należał do organizatorów Niezależnego Forum Kultury w Warszawie w 1989 r. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Edward Wende (1936–2002)

Senator I–II kadencji, poseł na Sejm RP III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Odbył aplikację sądową i adwokacką. Przez wiele lat praktykował jako adwokat. Bronił działaczy opozycji w procesach politycznych. Był m.in. pełnomocnikiem Leszka Moczulskiego, Bronisława Geremka, Janusza Onyszkiewicza i Klemensa Szaniawskiego. W procesie porywaczy i zabójców ks. Jerzego Popiełuszki występował jako pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych rodziny księdza i Waldemara Chrostowskiego, a w późniejszym procesie – oskarżycieli generałów

SB Władysława Ciastonia i Zenona Płatka, oskarżonych o sprawstwo kierownicze zabójstwa ks. Popiełuszki. Pełnił funkcję sędziego Trybunału Stanu. Był konsulem honorowym Księstwa Luksemburga w Polsce.

Zygmunt Węgrzyn (1927–1997)

Senator II kadencji

Ukończył studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Katowicach. Pracował w Częstochowskich Zakładach Przemysłu Lniarskiego WARTA, a następnie w Zjednoczeniu Kopalnictwa Rud Żelaza w Częstochowie, m.in. na stanowisku kierownika działu planowania. Był również zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budowlano-Montażowym Hutnictwa „Montex”. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał czynny udział w kolportażu wydawnictw nielegalnych.

Roman Wierzbicki (1937–2015)

Senator VI kadencji, poseł na Sejm RP I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Ogólnorolnym Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie. Prowadził gospodarstwo rolne. Zaangażował się w tworzenie małych agrorafinerii na terenach wiejskich. Aktywnie uczestniczył w organizowaniu giełd i rynków hurtowych dla artykułów rolno-spożywczych. Zasiadał, m.in. jako wiceprzewodniczący, w Radzie Nadzorczej Lubelskiego Rynku Hurtowego. Pełnił funkcje: wiceprzewodniczącego i przewodniczącego NSZZ RI „Solidarność”, przewodniczącego Związku Zawodowego Wsi i Rolnictwa „Solidarność Wiejska”. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Lubelskiego.

Henryk Wilk (1930–2002)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw Budowy Maszyn Politechniki Warszawskiej. Pracował m.in. w Instytucie Techniki Pancernej i Samochodowej

w Sulejówku k. Warszawy, w Zakładach Metalowych Dezamet w Nowej Dębie, a także w ministerstwach: Przemysłu Ciężkiego oraz Przemysłu Maszyn Ciężkich i Rolniczych, m.in. jako dyrektor Departamentu Techniki. Był dyrektorem generalnym Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego i Zakładów Mechanicznych „Ursus”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zwolniono go za popieranie działań NSZZ „Solidarność”. Wystąpił jako świadek obrony w procesie aresztowanych działaczy NSZZ „Solidarność” z „Ursusa”, za co został wyrzucony z PZPR. Pracował jako robotnik w prywatnym warsztacie mechanicznym, w przedsiębiorstwach zagranicznych drobnej wytwórczości. Został współwłaścicielem i prezesem prywatnego przedsiębiorstwa informatycznego ABC Info. Pełnił funkcje wiceprezesa Konfederacji Pracodawców Polskich i wiceprezesa Związku Rzemiosła Polskiego. Był także wiceprzewodniczącym Komisji Trójstronnej ds. Społeczno-Gospodarczych.

Mieczysław Włodyka (1949–2017)

Senator II–III kadencji

Ukończył liceum ogólnokształcące. Początkowo pracował w branży budowlanej, potem został właścicielem zakładu rzemieślniczo-budowlanego, gospodarstwa rolnego i szklarni. Założył firmę „Pollexport”, zajmującą się handlem artykułami rolno-spożywczymi.

Tadeusz Wnuk (1945–2018)

Senator V kadencji

Ukończył studia na Wydziale Przemysłu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Katowicach i studia podyplomowe z bankowości w Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Zajmował kierownicze stanowiska w bankowości, m.in. organizował działalność PBB „Invest Bank” SA w województwie katowickim i został dyrektorem jego oddziału. Pełnił funkcję przewodniczącego zarządu Górnośląskiego Banku Gospodarczego w Katowicach.

Był działaczem sportowym, wieloletnim przewodniczącym Śląskiego Związku Koszykówki. Sprawował urząd wiceprezidenta i prezydenta Sosnowca oraz wicewojewody i wojewody katowickiego.

Stanisław Zajac (1949–2010)

Senator VII kadencji, poseł na Sejm RP I, III, V–VI kadencji, wicemarszałek Sejmu III kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Odbył aplikację sędziowską i adwokacką. Był obrońcą działaczy opozycyjnych w licznych procesach politycznych. Pracował jako aplikant w Sądzie Wojewódzkim w Rzeszowie, Sądzie Powiatowym w Jaśle, w Okręgowej Radzie Adwokackiej w Rzeszowie, w zespołach adwokackich w Krośnie i Jaśle. Był sędzią w Sądzie Rejonowym w Jaśle. Założył własną kancelarię adwokacką w Jaśle. Był radnym Sejmiku Województwa Podkarpackiego. Zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie samolotu pod Smoleńskiem w drodze na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Jan Zamojski (1912–2002)

Senator II kadencji

Studiował w Instytucie Handlu i Ekonomii w Nancy (Francja) i Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Był XVI ordynatem Ordynacji Zamojskiej. W okresie II wojny światowej walczył w szeregach AK. Podczas pacyfikacji Zamojszczyzny wraz z żoną uratował z hitlerowskiego obozu w Zwierzyńcu 460 dzieci zabranych matkom. Dla 1500 chorych dzieci utworzył 4 szpitale. Na skutek powojennej reformy rolnej został pozbawiony majątku, skazano go na 15 lat pozbawienia wolności. Został zwolniony po 8 latach. Pracował jako dziennikarz w czasopiśmie „Rynki Zagraniczne”, a po usunięciu z gazety – jako kierownik biura Przedstawicielstwa Szwajcarskich Linii

Lotniczych Swissair w Polsce. Pełnił funkcję prezesa Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego. Został odznaczony Orderem Orła Białego.

Tadeusz Zaskórski (1924–2006)

Senator I kadencji

W czasie okupacji był żołnierzem AK. Został wywieziony do pracy przymusowej w Austrii. Ukończył studia z zakresu budowy maszyn na Politechnice Częstochowskiej. Pracował w Zakładach Gazowniczych w Wałbrzychu, Fabryce Maszyn Górniczych Pioma w Piotrkowie Trybunalskim, a także jako nauczyciel w technikum dla pracujących w Piotrkowie Trybunalskim, z którego został zwolniony z powodów politycznych.

Tadeusz Zieliński (1926–2003)

Senator I kadencji

Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Otrzymał tytuł profesora nauk prawnych. Odbył aplikację sądową w Sądzie Okręgowym w Krakowie. Był asesorem sądowym i arbitrem w Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie, pracownikiem naukowym uniwersytetów: Jagiellońskiego i Śląskiego. Specjalizował się w prawie pracy, związkowym i ubezpieczeń społecznych. Był rzecznikiem praw obywatelskich. Pełnił urząd ministra pracy i polityki społecznej. Przewodniczył resortowej komisji ds. kodyfikacji kodeksu pracy i Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy. Należał do Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego z siedzibą w Genewie. Był członkiem Polskiej Akademii Nauk, w tym jej prezydium. Ogłosił ponad 200 publikacji naukowych. Pełnił funkcję doradcy NSZZ „Solidarność”. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu w zespole ds. pluralizmu związkowego oraz w podzespolu ds. reformy prawa i sądów; był także ekspertem w podzespolu ds. górnictwa.

Janusz Ziółkowski (1924–2000)

Senator I kadencji

Studiował ekonomię polityczną i socjologię na Uniwersytecie Poznańskim. Odbił staż naukowy w Liverpool University i London School of Economics. Uzyskał tytuł profesora nauk humanistycznych. Pracował jako kierownik biura studiów ekonomicznych i wiceprzewodniczący Miejskiej Komisji Planowania Gospodarczego w Poznaniu. Wykładał na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, m.in. był jego rektorem, w stanie wojennym został usunięty z tego stanowiska przez władze komunistyczne. Zajmował stanowisko dyrektora Ośrodka Badawczego ds. Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Azji Południowej w Delhi i dyrektora Wydziału Rozwoju Kultury w Paryżu. Był sekretarzem stanu ds. stosunków międzynarodowych. Zajmował stanowiska p.o. szefa Kancelarii Prezydenta i jej szefa. Uczestniczył w negocjacjach Okrągłego Stołu w podzespole ds. nauki, oświaty i postępu technicznego. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego.

Zbigniew Zychowicz (1953–2016)

Senator IV–V kadencji

Ukończył studia w zakresie ekonomiki rolnictwa w Akademii Rolniczej w Szczecinie i studia podyplomowe z socjologii wsi i rolnictwa w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Uzyskał stopień doktora. Pracował w Akademii Rolniczej w Szczecinie, m.in. kierował Zakładem Socjologii Wsi i Rolnictwa. Był założycielem Instytutu Rozwoju Regionalnego w Szczecinie i prezesem jego zarządu. Miał w swoim dorobku wiele publikacji naukowych i popularno-naukowych, poświęconych m.in. problematyce samorządu terytorialnego. Był też redaktorem naczelnym „Przeglądu Samorządowego”. Został współzałożycielem i pierwszym prezydentem Euregionu Pomorza. Był członkiem Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych

Rady Europy w Strasburgu. Sprawował mandat radnego Sejmiku Województwa Szczecińskiego, m.in. pełnił funkcję jego przewodniczącego, a także Rady Miejskiej w Szczecinie. Był marszałkiem województwa zachodniopomorskiego.

Antoni Żurawski (1934–1993)

Senator I kadencji

Ukończył studia w Akademii Rolniczej w Poznaniu. Pracował w rodzinnym gospodarstwie oraz w gminnych spółdzielniach i innych instytucjach we Wschowie i Szlichtyngowej. Był instruktorem rolnym Urzędu Miasta i Gminy w Szlichtyngowej. Prowadził gospodarstwo specjalistyczne, zajmujące się uprawą roślin nasiennych. Współorganizował związek zawody rolników w województwie leszczyńskim. W przeddzień wprowadzenia stanu wojennego został wybrany na przewodniczącego Zarządu Wojewódzkiego NSZZ RI „Solidarność” w Lesznie i wkrótce internowany. Po uwolnieniu był wielokrotnie zatrzymywany i szykanowany przez SB. Włączył się do prac krajowego duszpasterstwa rolników, należał do inspiratorów ożywienia działalności NSZZ RI „Solidarność” w województwie leszczyńskim.

SENAT I SENATOROWIE RZECZYPOSPOLITEJ 1989–2019
w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP

Kancelaria Senatu

Rok 1989 przyniósł zasadnicze zmiany demokratyczne w Polsce, m.in. w czerwcu odbyły się w pełni wolne wybory do odrodzonego Senatu RP, a w lipcu senatorowie I kadencji rozpoczęli pracę. We wrześniu Prezydium Senatu powołało do życia Kancelarię Senatu. Postanowiono stworzyć strukturę, która zapewni sprawne funkcjonowanie Izby i jej organów oraz będzie pomagać senatorom w sprawowaniu mandatu. Odrębny budżet gwarantował niezależność działania. Był to bardzo istotny element ówczesnej rzeczywistości. Równoległe bowiem pracował Sejm PRL X kadencji, wyłoniony w tzw. wyborach kontraktowych, obsługiwany przez aparat administracyjny z minionej epoki. Urząd prezydenta zaś sprawował generał Wojciech Jaruzelski.

Początki Kancelarii Senatu wiążą się z działalnością Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, który korzystał m.in. z pomocy przy obsłudze biur poselsko-senatorskich i ruchu Komitetów Obywatelskich „Solidarności”. W pierwszym okresie struktura kancelarii była zdecydowanie mniej rozbudowana niż w Sejmie. Na początku tworzyły ją: Biuro Prac Senackich, Biuro Prezydialne, Biuro Prawne i Biuro Interwencji. Postanowiono, że nowo powołana struktura – w odróżnieniu od ówczesnej Kancelarii Sejmu – będzie mieć charakter nie tyle administracyjno-wykonawczy, ile nastawiony na inspirowanie pracy senatorów.^{*} Do chwili powołania pierwszego szefa Kancelarii Senatu, do końca stycznia 1990 r., jego obowiązki sprawował wicemarszałek Senatu, a jednocześnie wiceprzewodniczący OKP Andrzej Wielowieyski.

Analiza struktury kancelarii na przestrzeni 3 dekad ujawnia, że systematycznie się ona przekształca. Zmiany podyktowane są głównie charakterem prac legislacyjnych – w połowie lat dziewięćdziesiątych było to m.in. tworzenie nowej konstytucji, a zaraz potem zaczęła się praca nad dostosowywaniem rodzimego prawodawstwa do norm europejskich.

Konieczność modyfikacji wynikała też z bieżących uwarunkowań i przemian cywilizacyjnych. Struktura Kancelarii Senatu wydaje się zatem elastyczna. Powstają nowe jednostki, np. biura lub działy. Odpowiadając na aktualne potrzeby, dostosowuje się także do nich zakres działania tych już funkcjonujących.

Senatorowie kolejnych kadencji dzięki kancelarii otrzymują pomoc w wykonywaniu mandatu, w tym profesjonalne wsparcie w pracy nad projektami ustaw, w analizie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, problemów wskazanych przez rzecznika praw obywatelskich i Najwyższą Izbę Kontroli, petycji czy w pracach wspomagających Polonię i Polaków za granicą. To szczególnie ważne na początku każdej kadencji. Znaczny procent senatorów to bowiem osoby, których staż parlamentarny dopiero się zaczyna, poznają więc m.in. proces legislacyjny z jego złożonością.

Wysoko wykwalifikowani pracownicy Kancelarii Senatu zapewniają niezbędną ciągłość każdej nowej kadencji, opartą na wiedzy i doświadczeniu.

^{*} Szerzej na temat genezy Kancelarii Senatu, w tym przenikania się jej struktur ze strukturą OKP, w pracy: Wojciech Orłowski, *Senat Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–1991. Geneza instytucji*, Warszawa 2009.

Szefowie Kancelarii Senatu

Kolejni szefowie Kancelarii Senatu stawali przed wyzwaniami związanymi z usprawnianiem funkcjonowania urzędu i wypracowywaniem najlepszego modelu pracy na rzecz Izby i senatorów. Na początku priorytetami były powstanie nowej sali posiedzeń Senatu RP i utworzenie systemu informatycznego, pozwalającego na legislacyjną i organizacyjną obsługę posiedzeń zarówno całej Izby, jak i komisji senackich. Przełom XX i XXI w. przyniósł jednak tak szybkie zmiany technologiczne, że infrastrukturę, szczególnie informatyczną, trzeba na bieżąco uzupełniać i modernizować. Wyzwaniem dla każdego kolejnego szefa Kancelarii Senatu są wciąż pojawiające się nowe obszary aktywności senatorów i organów Senatu.

Wojciech Sawicki
(ur. 1955 r.)

W 1978 r. ukończył studia na Wydziale Matematyki, Informatyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego. W 1977 r. rozpoczął pracę w Centrum Informatyki Energetyki w Warszawie jako programista, a od 1980 r. – kierownik pracowni oprogramowania systemowego. W latach 1990–1996 sprawował urząd szefa Kancelarii Senatu. Od 1996 r. był zastępcą sekretarza generalnego Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, a w 2011 r. został jego sekretarzem generalnym. Od 1990 r. jest członkiem Stowarzyszenia Sekretarzy Generalnych Parlamentów, w latach 1992–1996 zasiadał w jego Komitecie Wykonawczym, a w okresie 1994–1996 był jego wiceprezydentem. Od 1979 r. zasiadał w Zarządzie Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie, w latach 1981–1984 pełnił funkcję jego wiceprezesa, a od 1984 do 1990 r. – skarbnika. Od grudnia 1981 do 1987 r. był kierownikiem Zespołu Informacji i Ewidencji w Prymasowskim Komitecie Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i Ich Rodzinom.

Jan Kołtun
(ur. 1949 r.)

W 1971 r. ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a w 1980 r. – podyplomowe Studium Służby Zagranicznej w Warszawie. Odbił aplikację sędziowską w Sądzie Wojewódzkim w Lublinie, zakończoną egzaminem sędziowskim. Od 1980 r. pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, m.in. w służbie dyplomatyczno-konsularnej, jako konsul w Szwecji i Kanadzie. W latach 1995–1996 pełnił funkcję dyrektora generalnego w Urzędzie Rady Ministrów, a w 1996 r. – wiceministra spraw zagranicznych. Był przewodniczącym Rady ds. Służby Cywilnej przy prezesie Rady Ministrów. W okresie 1996–1997 sprawował urząd szefa Kancelarii Senatu. Od 1998 r. pracuje w Najwyższej Izbie Kontroli, gdzie pełnił funkcje dyrektora departamentu Gospodarki i Integracji Europejskiej, doradcy prezesa NIK, dyrektora delegatury NIK w Poznaniu, a od 2014 r. – doradcy prawnego w tej delegaturze. W latach 2001–2002 był zastępcą szefa Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych w randze podsekretarza stanu.

Bogdan Skwarka
(ur. 1958 r.)

W 1983 r. ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W 1989 r. uzyskał stopień doktora w Instytucie Państwa i Prawa PAN. Od 1983 r. pracował w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN. W 1989 r. pracował w Krajowej Radzie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, w latach 1990–1991 jako doradca ministra w Urzędzie Rady Ministrów, a w 1991 r. – dyrektor w Kancelarii Prezydenta RP. Od 1991 do 1997 r. zajmował stanowisko dyrektora Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu, a następnie, w latach 1997–2001 – szefa Kancelarii Senatu. Od 2001 r. pracuje w Najwyższej Izbie Kontroli: jako dyrektor Departamentu Prawnego i Orzecznictwa Kontrolnego, a od 2014 r. – dyrektor Departamentu Administracji Publicznej. Jest autorem licznych artykułów naukowych i opracowań dotyczących kontroli państwowej, współautorem komentarza do ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli.

Adam Witalec
(ur. 1939 r.)

W 1971 r. ukończył politologię na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego. Uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych. Od 1985 do 1989 r. był pracownikiem służby dyplomatycznej. W latach 1990–1996 pracował w Kancelarii Sejmu, a następnie w Klubie Parlamentarnym SLD. W okresie 1996–1997 pełnił funkcję zastępcy szefa Kancelarii Senatu, a w latach 1998–2001 – dyrektora Biura Prac Senackich. Od 2001 do 2006 r. był szefem Kancelarii Senatu. Obecnie przebywa na emeryturze. Jest wykładowcą akademickim, działaczem organizacji pozarządowych.

Ewa Polkowska
(ur. 1962 r.)

W 1985 r. ukończyła studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Odebrała aplikację sędziowską w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie i zdała egzamin sędziowski. Od 1991 r. przez 15 lat pracowała w Biurze Legislacyjnym (wcześniej Biuro Prawne) Kancelarii Senatu, zajmując stanowiska od legislatora do dyrektora biura w latach 1998–2006. W okresie 2006–2016 pełniła funkcję szefa Kancelarii Senatu. Od 2016 r. jest wiceprezesem Najwyższej Izby Kontroli. Od 2003 r. wykłada m.in. w Krajowej Szkole Administracji Publicznej oraz na aplikacji legislacyjnej, prowadzonej przez Rządowe Centrum Legislacji. Jest założycielką i prezesem Polskiego Towarzystwa Legislacji, działającego od 1996 r. i skupiającego w swych szeregach prawników legislatorów.

Jakub Kowalski
(ur. 1985 r.)

W 2013 r. ukończył studia magisterskie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a następnie studia podyplomowe z zakresu zarządzania procesem inwestycyjnym w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Od 2005 r. zawodowo współpracował z parlamentarzystami krajowymi oraz posłami do Parlamentu Europejskiego. Ma bogate doświadczenie w pracy samorządowej. W latach 2006–2018, przez 3 kadencje, sprawował funkcję radnego Rady Miejskiej w Radomiu. Od 2018 r. jest radnym Sejmiku Województwa Mazowieckiego. W latach 2015–2016 kierował Gabinetem Marszałka Senatu Stanisława Karczewskiego, a od 2016 r. pełni funkcję szefa Kancelarii Senatu.

Od kwietnia 2019 r. w skład Kancelarii Senatu wchodzi następujące jednostki organizacyjne:

- Gabinet Marszałka Senatu
- Biuro Administracyjne
- Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji
- Biuro Archiwizacji i Zarządzania Dokumentacją
- Biuro Finansowe
- Biuro Legislacyjne
- Biuro Polonijne
- Biuro Prac Senackich
- Biuro Prawne, Kadr i Organizacji
- Biuro Spraw Międzynarodowych i Unii Europejskiej
- Biuro Spraw Senatorskich
- Centrum Informacyjne Senatu
- Sekretariat Szefa Kancelarii Senatu
- Sekretariat Dyrektora Generalnego

oraz Pion Ochrony Informacji Niejawnych, Zespół Radców Prawnych, Komórka Audytu Wewnętrznego, a także samodzielne stanowiska: ds. bezpieczeństwa i higieny pracy i inspektora ochrony danych.

Biura Kancelarii Senatu mieszczą się w budynkach przy ul. Wiejskiej oraz przy ul. Frascati i ul. Smolnej.

W głębi, za drzewami, gmach Senatu RP, mieszczący m.in. salę posiedzeń Izby, gabinety marszałka i wicemarszałków. Po prawej stronie widać budynek, w którym znajdują się m.in. sekretariaty komisji senackich, wchodzące w skład Biura Prac Senackich, a także Biuro Legislacyjne oraz Biuro Spraw Międzynarodowych i Unii Europejskiej. To fragment kompleksu obiektów przy ul. Wiejskiej, zaprojektowanych przez Bogdana Pniewskiego, wybudowanych w latach 1948–1952.

Fot. Jarosław Maciej Zawadzki

Kamienica u zbiegu ul. Frascati i Senackiej, zbudowana w latach 1927–1929 według projektu Zdzisława Mączyńskiego. Na dwóch piętrach mieszczą się m.in.: Biuro Finansowe, Biuro Prawne, Kadr i Organizacji.

Fot. Jarosław Maciej Zawadzki

Budynek przy ul. Smolnej powstał w latach 30. XX w. Kancelaria Senatu użytkuje go od połowy 2012 r. Mieszczą się tu m.in. Biuro Polonijne, Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji oraz część Centrum Informacyjnego Senatu.

Fot. Konrad Stasiuk

Nota wydawnicza

Niniejsza publikacja, przygotowana z okazji 30. rocznicy odrodzenia się w 1989 r. Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, ma przybliżyć czytelnikom wiedzę o jego działalności i osobach piastujących godność senatora. Pierwsze wydanie ukazało się w 2004 r., a kolejne w latach 2009 i 2014. Obecne wzbogacone jest m.in. o informacje z następnych 5 lat.

Pierwsze rozdziały to ukazanie pozycji Senatu w strukturze naszego państwa i prezentacja kolejnych kadencji. Istotną częścią publikacji stanowi indeks alfabetyczny senatorów i zbiór biografów tych, którzy zmarli do 15 maja 2019 r.

W ciągu 30 lat, które upłynęły od inauguracyjnego posiedzenia Senatu I kadencji do chwili opracowania niniejszej książki, mandat senatora sprawowało 627 osób. Do tego grona zwyczajowo zaliczany jest również Grzegorz Białkowski, choć zmarł w 1989 r., na kilka dni przed inauguracyjnym posiedzeniem, na którym miał złożyć ślubowanie.

W ciągu 9 kadencji w Izbie zasiadali przedstawiciele 3 pokoleń Polaków, co ujawnia analiza dat urodzin senatorów. Najstarsi, np. Stanisław Stomma (ur. 1908 r.) czy Stanisław Bernatowicz (ur. 1910 r.), przyszli na świat jeszcze w okresie zaborów. Najmłodszy to senator IX kadencji Aleksander Szwed (ur. 1982 r.).

Zestawiając dane o senatorach ze wszystkich kadencji, można zaobserwować kilka zjawisk. Zmienia się liczba kobiet zasiadających w Izbie (najmniej – 7 w I, a najwięcej – 23 w V). Niewielkim wahaniom ulega średnia wieku osób wybieranych do Senatu (najniższa, czyli 49 lat, w II kadencji, najwyższa, 56 – w V i VIII). Zwiększa się odsetek osób z wyższym wykształceniem (85–87% w kadencjach od I do IV, 91–95% od V do IX). Do opracowania informacji o efektach pracy w kolejnych kadencjach wykorzystano „Wybrane dane...”. Terminarz kadencji Sejmu i Senatu RP opracowano na podstawie sprawozdań stenograficznych z posiedzeń obu Izb. Informacje na temat składu politycznego Senatu, zilustrowane na wykresach kołowych, odnoszą się do początku danej kadencji. Dotyczy to także danych o średniej wieku senatorów i ich profesji.

Jarosław Maciej Zawadzki

Stylizowany orzeł jagielloński, nawiązujący do elementu dekoracji Kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu. Motyw ten wykorzystywany jest m.in. jako graficzne uzupełnienie publikacji senackich, na upominkach oraz we wnętrzach Senatu, np. jako dekoracyjne płaskorzeźby.
Fot. Katarzyna Czerwińska

Bibliografia

- Nasi w Sejmie i w Senacie. Posłowie i senatorowie wybrani z listy Solidarności*, Warszawa 1990
- Orłowski Wojciech, *Senat Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–1991. Geneza instytucji*, Warszawa 2009
- Pietrzak Jerzy, *Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Tradycja i współczesność XV–XXI w.*, Warszawa 2010
- Senat i senatorowie Rzeczypospolitej 1989–2004. W 15. rocznicę odrodzenia Senatu RP*, oprac. Jarosław Maciej Zawadzki, Warszawa 2004
- Senat i senatorowie Rzeczypospolitej 1989–2009. W 20. rocznicę odrodzenia Senatu RP*, oprac. Jarosław Maciej Zawadzki, Warszawa 2009
- Senat i senatorowie Rzeczypospolitej 1989–2014. W 25. rocznicę odrodzenia Senatu RP*, oprac. Jarosław Maciej Zawadzki, Warszawa 2014
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. II kadencja*, Warszawa 1991
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. III kadencja*, Warszawa 1993
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. III kadencja. Uzupełnienia*, Warszawa 1996
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. IV kadencja*, Warszawa 1998
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. IV kadencja. Uzupełnienia*, Warszawa 2000
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. V kadencja. Organy Senatu RP. Kluby parlamentarne. Biogramy senatorów*, Warszawa 2002
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. V kadencja. Uzupełnienia*, Warszawa 2005
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. VI kadencja. Organy Senatu RP. Kluby parlamentarne. Biogramy senatorów*, Warszawa 2006
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. VII kadencja. Organy Senatu RP. Kluby parlamentarne. Biogramy senatorów*, Warszawa 2008
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. VIII kadencja. Organy Senatu RP. Kluby parlamentarne. Biogramy senatorów*, Warszawa 2012
- Senat Rzeczypospolitej Polskiej. IX kadencja. Organy Senatu RP. Biogramy senatorów*, Warszawa 2016
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej I kadencji*, Warszawa 1991
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej II kadencji*, Warszawa 1993
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej III kadencji*, Warszawa 1997
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji*, Warszawa 2001
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej V kadencji*, Warszawa 2005
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej VI kadencji*, Warszawa 2007
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej VII kadencji*, Warszawa 2012
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji*, Warszawa 2016
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji (1)*, Warszawa 2017
- Wybrane dane o pracy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji (2)*, Warszawa 2018

Spis treści

Senat w polskim systemie konstytucyjnym	5
Okręgi wyborcze	11
Terminarz kadencji Sejmu i Senatu RP od 1989 r.	19
Marszałkowie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	23
Senat Rzeczypospolitej Polskiej 1989–2019	29
Senat Rzeczypospolitej Polskiej I kadencji 1989–1991	31
Senat Rzeczypospolitej Polskiej II kadencji 1991–1993	39
Senat Rzeczypospolitej Polskiej III kadencji 1993–1997	47
Senat Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji 1997–2001	55
Senat Rzeczypospolitej Polskiej V kadencji 2001–2005	63
Senat Rzeczypospolitej Polskiej VI kadencji 2005–2007	71
Senat Rzeczypospolitej Polskiej VII kadencji 2007–2011	79
Senat Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji 2011–2015	87
Senat Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji 2015–2019	95
Senatorowie Rzeczypospolitej. Indeks alfabetyczny senatorów piastujących mandat w latach 1989–2019	103
Senatorowie zmarli w latach 1989–2019	123
Kancelaria Senatu	147
Nota wydawnicza	155
Bibliografia	158

Opracowanie merytoryczne
Jarosław Maciej Zawadzki

Redakcja
Urszula Makowska

Na I str. okładki:
Sala posiedzeń Senatu RP
Fot. Katarzyna Czerwińska

Na IV str. okładki:
Siedziba Senatu RP
Fot. Katarzyna Czerwińska

Fotografie legitymacyjne senatorów pochodzą z Archiwum Senatu.

Koncepcja graficzna
Monika Łączyńska

Opracowanie graficzne i techniczne, skład
Stilus Rajmund Dopierała

Nadzór wydawniczy
Kancelaria Senatu, Centrum Informacyjne Senatu – Dział Edycji i Poligrafii

© Copyright by Kancelaria Senatu

CIP – Biblioteka Narodowa

Senat i senatorowie Rzeczypospolitej 1989–2019
: w 30. rocznicę odrodzenia Senatu RP
/ [opracowanie merytoryczne Jarosław Maciej
Zawadzki]. – Warszawa : Kancelaria Senatu, 2019

Warszawa 2019

ISBN 978-83-65711-60-1

ISBN 978-83-65711-60-1